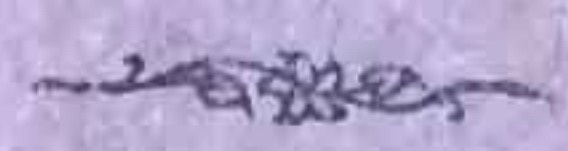


1006

ՀԱՄԱՌՕՏ

ՆՈՐ

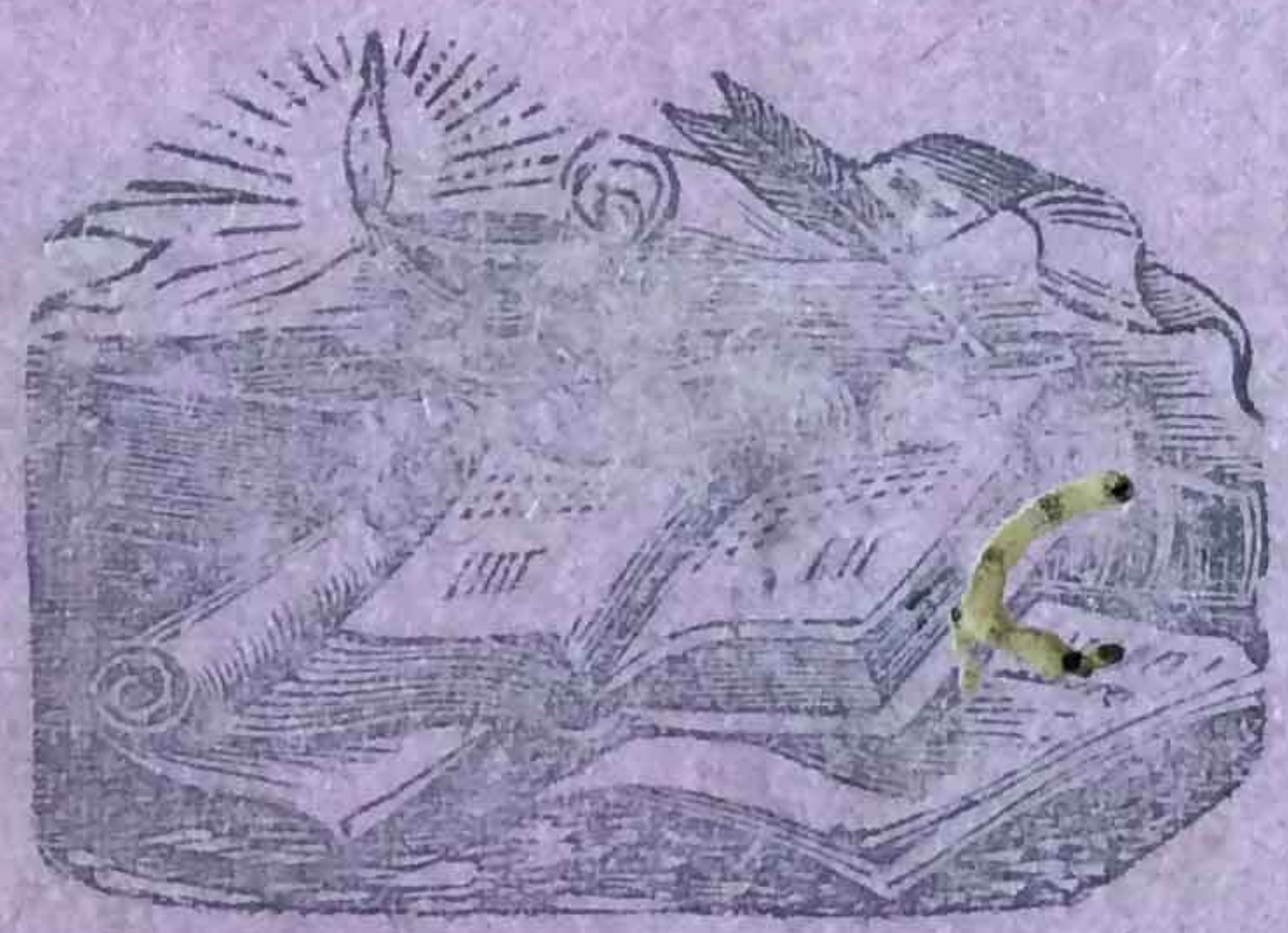
ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ



Ա. Մ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

ՊԵՐՏՐՄՍԿԱՅԻՆ

ՔՆՆՈՒԱԾ ԵՒ ՍՐԲԱԳՐՈՒԱԾ



Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ԳՅՎԱՅԵԱՆ

1875

7. 12. 1917.

Հ Ա Մ Ա Ռ Օ Տ

Handwritten note

Ն Ո Ր

Ք Ե Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն



Ա. Մ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՔՆՆՈՒԱԾ ԵՒ ՍՐԲԱԳՐՈՒԱԾ



Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ԳԱՎԱՅԵԱՆ

1875



Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՏԵԱՌՆ՝ ՏԵԱՌՆ ԳԷՈՐԳԱՅ

ԱԶԳԱՍԷՐ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԸՆՏԻՐ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ

Ա Մ Ե Ն Ա Յ Ն Հ Ա Յ Ո Ց

ԵՒ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ

ՍՐԲՈՅ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ

ՏԵԱՌՆ ԵՍԱՅԵԱՅ՝

ԱՌԱՔԵԼԱՇԱԻԻՂ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ԵՒ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼՍԻ

ՏԵԱՌՆ ՆԵՐՍԻՍԻ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

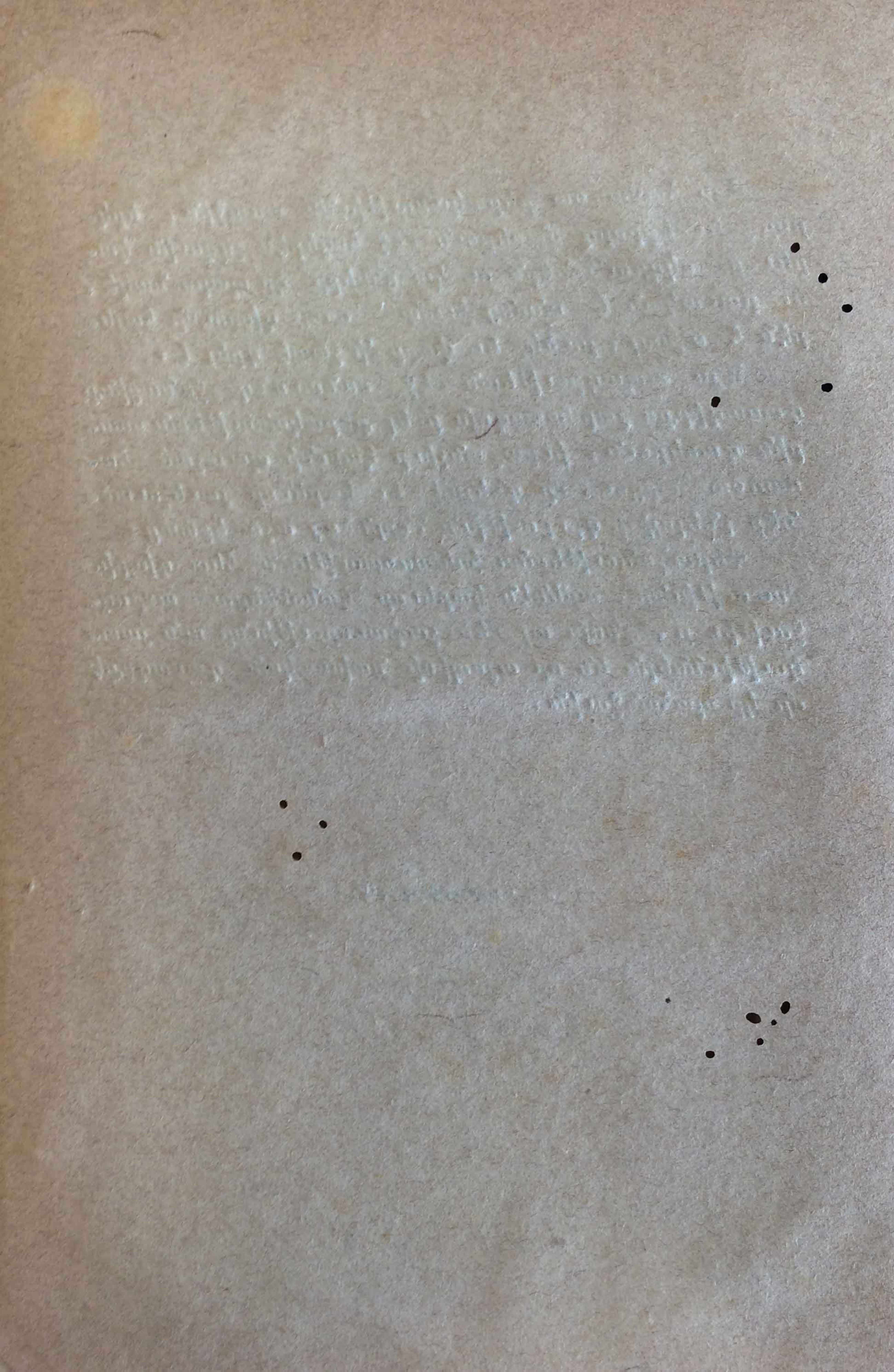
Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Այս համառօտ քերականութիւնն առաջին, երկրորդ եւ երրորդ մասերուն մէջ հայերէն լեզուին կարեւոր սկզբունքներն ու կանոնները կը պարունակէ, եւ բաւական է անոնց համար՝ որոց դիտումը հայերէն հասկնալ, լուծել եւ փոքր 'ի շատէ գրել է :

Այս տպագրութեան մէջ մանաւանդ ջանացինք դասագիրքս յարմարագոյն ընել քերականութեան ստորին դասերուն, իւրաքանչիւր կանոնի պատշաճ համառօտ հարցում մը դնելով եւ կարեւոր յաւելումներ ընելով ի դիւրութիւն նորընծայ աշակերտաց :

Քերականութեանս համառօտութեանը հետ դիւրիմացութիւնը, ամենէն կարեւոր կանոններուն ամբողջութիւնը, գնոյն ալ մեծ չափաւորութիւնը այն յատկութիւններն են որ այսպիսի նախնական դասագրքէ մը կը պահանջուին :





ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՍՆ Ա.

ՄԱՍՈՒՆ ՔՔԱՆԻ

- 1. Հ. Քերականութիւնն ի՞նչ կը սորվեցնէ :
- Պ. Քերականութիւնն «-ըն իօսել և «-ըն թել կը սորվեցնէ :
- 2. Հ. խօսքն ի՞նչ բանէ կը շինուի :
- Պ. խօսքը բառերէ կը շինուի :
- 3. Հ. Հայերէն լեզուին բառերը քանի՞ կարգ են :
- Պ. Հայերէն լեզուին բառերն «-ն կարգ կը բաժնուին , և ճաստան , բանի կը կոչուին , և են՝ գոյական , ածական , դերանուն , նախդիր կամ նախադրանք , թիւն , բայ , ճակբայ , շաղկապ և յայնարհութիւն :

ԳՆՈՒԽ Ա.

ԳՈՅԱԿԱՆ

- 4. Հ. Գոյականն ի՞նչ է :
- Պ. Գոյականը կը ցուցնէ անձ մը և էր մը . զոր օրինակ , հայր , ճայր , հայ , +աղա+ , հոգի , իճաստութիւն :

5. Հ. Գոյականը քանի՞ փոփոխութիւն ունի :
 Թ. Գոյականը երկու փոփոխութիւն ունի ,
 թիւ և հոլով :

6. Հ. Թիւը քանի՞ է :

Թ. Թիւը երկու է , ելակէ և յոմակէ :

7. Հ. Եզակին ի՞նչ կը ցուցնէ :

Թ. Ելակն գոյականին նշանակած բանին հէկ հաս
 ըլլալը կը ցուցնէ . զոր օրինակ , ճարտ , +աղա+ , ճեպ ,
 կը նշանակեն հէկ մարդ , հէկ քաղաք , հէկ գետ :

8. Հ. Յոքնակին ի՞նչ կը ցուցնէ :

Թ. Յոմակն գոյականին նշանակած բանին հէկ
 աւել ըլլալը կը ցուցնէ . զոր օրինակ , մարդ+ ,
 քաղաք+ , գետ+ , կը նշանակեն մարդեր , քաղաքներ ,
 գետեր . այսինքն՝ հէկ մարդ , հէկ աւել
 քաղաք , հէկ աւել գետ :

9. Հ. Յոքնակին վերջաւորութիւնն ի՞նչպէս է :

Թ. Յոքնակին վերջաւորութիւնը միշտ եզակի
 կիէն տարբեր է :

10. Հ. Հոլովն ի՞նչ է :

Թ. Հոլովն՝ անունի մը վերջաւորութեանը
 փոխուիլն է :

11. Հ. Հայերէնի մէջ հոլովը քանի՞ է :

Թ. Հայերէնի մէջ հոլովը վեց է . ուղղական , սե-
 րական , որական , հայցական , բացառական , գործիական :

12. Հ. Գոյականներուն վերջը քանի՞ կերպով
 կը փոխուի :

Թ. Հայերէնի մէջ ամէն գոյականի վերջը մի և
 նոյն կերպով չի փոխուիր , այլ որսորդ ըլլալու կերպով :

13. Հ. Այս տասուերկու կերպ փոփոխմունք
ի՞նչ կ'ըսուին :

Պ. Այս տասուերկու կերպ փոփոխմունք հա-
լովմանս կ'ըսուին :

14. Հ. Քանի՞ անկանոն հոլովմունք կան :

Պ. Տասուերկու հոլովմունքէն զատ որ կանոնա-
ւոր են , քանի մը անկանոն հոլովմունք կան :



ՏԱՍՆԵՐԿՈՒ ԿԱՆՈՆԱԻՈՐ ՀՈԼՈՎՄՈՒՆՔ

Ա. ՀՈԼՈՎՈՒԾ

Եզակի

Ուղղական .	Բան .	Խօսք .	Սեօղ .
Սեւական .	Բան-ի .	Խօսքի .	Սեօղեան .
Տրական .	Բան-ի .	Խօսքի .	Սեօղէ .
Հայցական .	Ղ Բան .	Խօսքը .	Սեօղե- .
Բացասական .	'ի Բան-է .	Խօսքէ .	Սեօղաբեան .
Գործիական .	Բան-իւ .	Խօսքով .	Սեօղ եւէ .

Յոքնակի

Ո. Բան-ի .	Խօսքեր .	Սեօղէր .
Ս. Բան-ից .	Խօսքերու .	Սեօղէրեան .
Տ. Բան-ից .	Խօսքերու .	Սեօղէրէ .
Հ. Ղ Բան-ս .	Խօսքերը .	Սեօղէրի .
Բ. 'ի Բան-ից .	Խօսքերէ .	Սեօղէրաբեան .
Գ. Բան-իւ .	Խօսքերով .	Սեօղէր եւէ .

Արքայ , յի , յիւ .

Գիծ , գծի , գծիւ .

Հանդէս , դիտի , դիտիւ .

Ողջոյն , ջոնի , ջոնիւ :

Բ. ՀՈԼՈՎՈՒԾ

Եզակի

Ո. Քաղաք
 Ս. Քաղաք-ի
 Տ. Քաղաք-ի
 Հ. շՔաղաք
 Բ. 'ի Քաղաք-ի
 Գ. Քաղաք-ս

Քաղաք
 Քաղքի
 Քաղքի
 Քաղաքը
 Քաղքէ
 Քաղքով

Շէհր
 Շէհրն
 Շէհրէ
 Շէհրէ
 Շէհրաբն
 Շէհր էլէ

Յոքնակի

Ո. Քաղաք-ի
 Ս. Քաղաք-ս
 Տ. Քաղաք-ս
 Հ. շՔաղաք-ս
 Բ. 'ի Քաղաք-ս
 Գ. Քաղաք-օ

Քաղաքներ
 Քաղաքներու
 Քաղաքներու
 Քաղաքները
 Քաղաքներէ
 Քաղաքներով

Շէհրէր
 Շէհրէրն
 Շէհրէրէ
 Շէհրէրէ
 Շէհրէրաբն
 Շէհրէր էլէ

Աւազան , նի , նաւ .

Լեզու , զուի , զուաւ .

Որդեակ , դեկի , դեկաւ .

Պարտեզ , տիզի , տիզաւ .

Գ. ՀՈԼՈՎՈՒԾ

Եզակի

Ո. Զգեստ
 Ս. Զգեստ-ս
 Տ. Զգեստ-ս
 Հ. շԶգեստ
 Բ. 'ի Զգեստ-ի
 Գ. Զգեստ-ս

Զգեստ
 Զգեստի
 Զգեստի
 Զգեստը
 Զգեստէ
 Զգեստով

Էսճապ
 Էսճապն
 Էսճապս
 Էսճապը
 Էսճապաբն
 Էսճապ էլէ

Յոքնակի

Ո. Զգեստ-ի
 Ս. Զգեստ-ս
 Տ. Զգեստ-ս

Զգեստներ
 Զգեստներու
 Զգեստներու

Էսճապար
 Էսճապարն
 Էսճապարս

Հ. շրջեստ—ս .	Ջրեստները .	Էջատարը .
Բ. 'ի Ջրեստ—ոց .	Ջրեստներէ .	Էջատարքան .
Գ. Ջրեստ—ոք .	Ջրեստներով .	Էջատար ելէ .
Ծով , ծովու , ծովու .	Ջէն , զինու , զինու .	
Ինճ , ընճու , ընճու .	Քաղց , ցու , ցու .	

Դ. ՀՈԼՈՎՈՒՄ

Եզակի

Ո. Գետ .	Գետ .	Ըրճագ .
Ս. Գետ—ոց .	Գետի .	Ըրճաղբն .
Տ. Գետ—ոց .	Գետի .	Ըրճաղս .
Հ. շրջետ .	Գետը .	Ըրճաղբ .
Բ. 'ի Գետ—ոց .	Գետէ .	Ըրճագքան .
Գ. Գետ—ով .	Գետով .	Ըրճաղ ելէ .

Յոքնակի

Ո. Գետ—ք .	Գետեր .	Ըրճագար .
Ս. Գետ—ոց .	Գետերու .	Ըրճագարբն .
Տ. Գետ—ոց .	Գետերու .	Ըրճագարս .
Հ. շրջետ—ս .	Գետերը .	Ըրճագարբ .
Բ. 'ի Գետ—ոց .	Գետերէ .	Ըրճագարքան .
Գ. Գետ—ովք .	Գետերով .	Ըրճագար ելէ .

Էշ , էշոյ , էշով .	Յոյս , յոսոյ , յոսով .
Ծեր , ըոյ , ըով .	Յաւ , լոյ , լով :

Ե. ՀՈԼՈՎՈՒՄ

Եզակի

Ո. Տրդատ .	Տրդատ .	Տրդապ .
Ս. Տրդատ—ոց .	Տրդատի .	Տրդապբն .
Տ. Տրդատ—ոց .	Տրդատին .	Տրդապոց .
Հ. շրջատ .	Տրդատը .	Տրդապբ .

Բ. 'ի Տրդատ-այ .
Գ. Տրդատ-աւ .

Տրդատէն .
Տրդատով .

Տրդատական .
Տրդատ իւն .

Հայկ , կայ , կաւ .

Տիգրան , նայ , նաւ .

Զ. ՀՈԼՈՎՈՒՄ

Տիգրան

Եզրակի

Ո. Հռիփսիմէ .
Ս. Հռիփսիմ-եայ .
Տ. Հռիփսիմ-եայ .
Հ. շՀռիփսիմէ .
Բ. 'ի Հռիփսիմ-եայ .
Գ. Հռիփսիմ-եաւ .

Հռիփսիմէ .
Հռիփսիմէի .
Հռիփսիմէին .
Հռիփսիմէն .
Հռիփսիմէէն .
Հռիփսիմէով .

Հռիփսիմէ .
Հռիփսիմէնն .
Հռիփսիմէյէ .
Հռիփսիմէյէ .
Հռիփսիմէպէն .
Հռիփսիմէ իւն .

Եսայի , յեայ , յեաւ .

Նունէ , նեայ , նեաւ :

Է. ՀՈԼՈՎՈՒՄ

Եզրակի

Ո. Եկեղեցի .
Ս. Եկեղեց-այ .
Տ. Եկեղեց-այ , -աջ ,
Հ. շԵկեղեցի .
Բ. * յ Եկեղեց-այ .
Գ. Եկեղեց-եաւ .

Եկեղեցի .
Եկեղեցւայ .
Եկեղեցւայ .
Եկեղեցին .
Եկեղեցիէ .
Եկեղեցիով .

Քիւնէ .
Քիւնէնն .
Քիւնէյէ .
Քիւնէյէ .
Քիւնէպէն .
Քիւնէ իւն .

Յոքնակի

Ո. Եկեղեցի-ի .
Ս. Եկեղեց-եայ .
Տ. Եկեղեց-եայ .
Հ. շԵկեղեցի-ի .
Բ. յ Եկեղեց-եայ .
Գ. Եկեղեց-եօի .

Եկեղեցիներ .
Եկեղեցիներու .
Եկեղեցիներու .
Եկեղեցիները .
Եկեղեցիներէ .
Եկեղեցիներով .

Քիւնէլէր .
Քիւնէլէրնն .
Քիւնէլէրէ .
Քիւնէլէրէ .
Քիւնէլէրպէն .
Քիւնէլէր իւն .

* Զայնաւորով սկսող բառերէն առաջ փոխանակ 'ի նախդ ըն' յ նախդիրը կը դրուի :

Գինի , նւոյ , նեաւ .
Գօտի , տւոյ , տեաւ .

Կղզի , գւոյ , գեաւ .
Տեղի , տեղւոյ , տեղեաւ :

Ը. ՀՈԼՈՎՈՒՄ

Եզակի

Ո.	Փոքր .	Մանր .	Ո-Տագ .
Ս.	Փոք-ու .	Մանրի .	Ո-Տաղլն .
Տ.	Փոք-ու .	Մանրի .	Ո-Տաղա .
Հ.	չՓոքր ;	Մանրը .	Ո-Տաղը .
Բ.	'ի Փոք-ու-է .	Մանրէ .	Ո-Տագ քան .
Գ.	Փոք-ու-ճք . Փոք-ու .	Մանրով .	Ո-Տաղ ինչ .

Յոքնակի

Ո.	Փոք-ու-նք .	Մանրեր .	Ո-Տագլար .
Ս.	Փոք-ու-նց .	Մանրերու .	Ո-Տագլարն .
Տ.	Փոք-ու-նց .	Մանրերու .	Ո-Տագլարա .
Հ.	չՓոք-ու-նք .	Մանրերը .	Ո-Տագլարը .
Բ.	'ի Փոք-ու-նց .	Մանրերէ .	Ո-Տագլար քան .
Գ.	Փոք-ու-ճքք .	Մանրերով .	Ո-Տագլար ինչ .

Բարձր , ձու , ձու .
Մանր , նու , նու .

Մանր , նու , նու .
Քաղցր , ցու , ցու :

Թ. ՀՈԼՈՎՈՒՄ

Եզակի

Ո.	Հիմն .	Հիմ .	Թե՛կ .
Ս.	Հիմ-ան .	Հիման .	Թե՛կն .
Տ.	Հիմ-ան .	Հիման .	Թե՛կէ .
Հ.	չՀիմն .	Հիմը .	Թե՛կի .
Բ.	'ի Հիմ-անէ .	Հիմէ .	Թե՛կարն .
Գ.	Հիմ-անճք .	Հիմով .	Թե՛կ ինչ .

Յոքնակի

Ո.	Հիմ-ու-ն-ք .	Հիմեր .	Թե-հ-լէր .
Ս.	Հիմ-անց .	Հիմերու .	Թե-հ-լէրէն .
Տ.	Հիմ-անց .	Հիմերու .	Թե-հ-լէրէ .
Հ.	չ Հիմ-ու-ն-ս .	Հիմերը ,	Թե-հ-լէրէ :
Բ.	'ի Հիմ-անց .	Հիմերէ .	Թե-հ-լէր-դէն :
Գ.	Հիմ-ամբք .	Հիմերով .	Թե-հ-լէր էլէ .

Արեգակն , կան , կամբ . Խոստումն , տման , տմամբ .
Դռան , դրան , դրամբ . Շարթն , շրթան , շրթամբ .

Ժ. ՀՈԼՈՎՈՒՄ

Եզակի

Ո.	Գառն .	Գառնուկ .	Գո-ղո- .
Ս.	Գառ-ին .	Գառնուկի .	Գո-ղո-նո-ն .
Տ.	Գառ-ին .	Գառնուկի .	Գո-ղո-յա .
Հ.	չ Գառն .	Գառնուկը .	Գո-ղո-յո- .
Բ.	'ի Գառ-անէ .	Գառնուկէ .	Գո-ղո-դան .
Գ.	Գառ-ամբք .	Գառնուկով .	Գո-ղո- էլէ .

Յոքնակի

Ո.	Գառ-ին-ք .	Գառնուկներ .	Գո-ղո-լար .
Ս.	Գառ-անց .	Գառնուկներու .	Գո-ղո-լարէն .
Տ.	Գառ-անց .	Գառնուկներու .	Գո-ղո-լարա .
Հ.	չ Գառ-ին-ս .	Գառնուկները .	Գո-ղո-լարը .
Բ.	'ի Գառ-անց .	Գառնուկներէ .	Գո-ղո-լարդան .
Գ.	Գառ-ամբք .	Գառնուկներով .	Գո-ղո-լար էլէ .

Եզն , եզին , եզամբ . Խաչն , խաչին , խաչամբ .
Լեռան , լերին , լերամբ . Չեռն , ռին , ռամբ :

ԺԱ. ՀՈԼՈՎՈՒՄ

Եզակի

Ո.	Նեղու-թիւն .	Նեղու-թիւն .	Տարլէք .
Ս.	Նեղու-թ-ե-ան .	Նեղու-թեան .	Տարլէքէն .
Տ.	Նեղու-թ-ե-ան .	Նեղու-թեան .	Տարլէքա .

Հ.	շ Նեղութիւն .	Նեղութիւնը .	Տարւելը .
Բ.	'ի Նեղութ-էնէ .	Նեղութենէ .	Տարւե՛րան .
Գ.	Նեղութ-եամբ .	Նեղութեամբ .	Տարւելէ .

Յոքնակի

Ո.	• Նեղութիւն-+ .	Նեղութիւններ .	Տարւե՛լար .
Ս.	Նեղութ-եանց .	Նեղութիւններու .	Տարւե՛լարն .
Տ.	Նեղութ-եանց .	Նեղութիւններու .	Տարւե՛լարս .
Հ.	շ Նեղութիւն-ս .	Նեղութիւնները .	Տարւե՛լարը .
Բ.	'ի Նեղութ-եանց .	Նեղութիւններէ .	Տարւե՛լարան .
Գ.	Նեղութ-եամբ+ .	Նեղութիւններով .	Տարւե՛լար էլ .

Բարութիւն, թեան, թեամբ . Գերութիւն, թեան, թեամբ .
Անկիւն , կեան , կեամբ . Արիւն , եան , եամբ :

ԺԲ. ՀՈԼՈՎՈՒՄ

Եզակի

Ո.	Ոսկր .	Ռսկր .	Քե՛օր+ .
Ս.	Ոսկ-եր .	Ռսկրի .	Քե՛օրն .
Տ.	Ոսկ-եր .	Ռսկրի .	Քե՛օրէ .
Հ.	շ Ոսկր .	Ռսկրը .	Քե՛օրի .
Բ.	յ Ոսկ-երէ .	Ռսկրէ .	Քե՛օրտան .
Գ.	Ոսկ-երբ .	Ռսկրով .	• Քե՛օրէլ .

Յոքնակի

Ո.	Ոսկ-եր+ .	Ռսկրներ .	Քե՛օրէր .
Ս.	Ոսկ-երաց .	Ռսկրներու .	Քե՛օրէրն .
Տ.	• Ոսկ-երաց .	Ռսկրներու .	Քե՛օրէրէ .
Հ.	շ Ոսկ-երս .	Ռսկրները .	Քե՛օրէրի .
Բ.	յ Ոսկ-երէ .	Ռսկրներէ .	Քե՛օրէրտան .
Գ.	Ոսկ-երօր+ .	Ռսկրներով .	Քե՛օրէր էլ .

Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

15. Հ. Ո՞ր ճայնաւորները կը կորսուին :

Պ. Բաղաճայնով զերջաւորուած անուններուն

վերջի վանկին է և — ձայնաւորները , ուղղակա-
նէն և հայցականէն զատ , միւս հոլովներուն մէջ
կը կորսուին , զոր օրինակ , գէծ , զգէծ , գծի , 'ի
գծէ , գծիւ . գէծք , զգէծս , գծից , 'ի գծից ,
գծիւք . խոնկ , զխոնկ , խնկոյ , 'ի խնկոյ , խնկով ,
խոնկք , զխոնկս , խնկոց , 'ի խնկոց , խնկովք :

16. Հ. Ո՞ր ձայնաւորները կը փոխուին :

Պ. Նոյնպէս բաղաձայնով վերջաւորուած ա-
նուններուն վերջի վանկին եւն՝ էի , էն՝ իի , ոյն՝
ուի կը փոխուին ուղղականէն և հայցականէն զատ
միւս հոլովներուն մէջ . զոր օրինակ . ատեան ,
զատեան , ատենի , յատենէ , ատենիւ . ատեանք ,
զատեանս , ատենից , յատենից , ատենիւք . մեզ ,
զմեզ , մեզի , 'ի մեզէ , մեզաւ . մեզք , զմեզս ,
մեզաց , մեզօք . գոյն , զգոյն , գոնոյ , 'ի գոնոյ ,
գոնով , գոնք , զգոյնս , գոնոց , 'ի գոնոց , գո-
նովք :

17. Հ. Ո՞ր բառերն անեզական կը կոչուին :

Պ. Կան գոյականներ որոց եզակին չի գոր-
ծածուիր , զոր օրինակ , աղօթի , դժոխի , կամի , միտ .
Ասոնք անեզական կը կոչուին :

Ա Ն Կ Ա Ն Ո Ն Հ Ո Լ Ո Վ Մ Ո Ւ Ն Ք

Ա. ՀՈԼՈՎՈՒՄ

Այր . էրիկմարդ . երեք .

Եզ .

Յք .

Ո . Այր .

Արք .

Ս . Առն :

Արանց :

Բ. ՀՈԼՈՎՈՒՄ

Հայր . հայր . պապ .

Եզ .

Յք .

Հայր .

Հարք .

Հօր .

Հարց .

Տ. Առն .	Արանց .	Հօր .	Հարց .
Հ. շԱյր .	շԱրս .	շՀայր .	շՀարս .
Բ. յ Առնէ .	յԱրանց .	'ի Հօրէ .	'ի Հարց .
Գ. Արամբ .	Արամբք .	Հարբ .	Հարբք .

Տէր , տեառն , 'ի տեառնէ , տերամբ . Տեարք , տերանց , տերամբք :

Մայր , մօր , 'ի մօրէ , մարբ . Մարք , մարց , մարբք .

Եղբայր , եղբօր , յեղբօրէ , եղբարբ . Եղբարք , եղբարց , եղբարբք :

Գ. ՀՈԼՈՎՈՒԾ

Դ. ՀՈԼՈՎՈՒԾ

Քոյր . քոյր . Ժբշ Ժարասշ .

Կին . կին . Ժարբ .

Եզ.

Յք.

Եզ.

Յք.

Ո. Քոյր .	Քորք .
Ս. Քեռ .	Քերց .
Տ. Քեռ .	Քերց .
Հ. շՔոյր .	շՔորս .
Բ. 'ի Քեռէ .	'ի Քերց .
Գ. Քերբ .	Քերբք .

Կին .	Կանայք .
Կնոջ .	Կանանց .
Կնոջ .	Կանանց .
շԿին .	շԿանայս .
'ի Կնոջէ .	'ի Կանանց .
Կանամբ .	Կանամբք .

Ե. ՀՈԼՈՎՈՒԾ

Զ. ՀՈԼՈՎՈՒԾ

Գիւղ , գեղ , Իեօյ .

Օր . օր . Կիւն .

Եւ.

Յք.

Եզ.

Յք.

Ո. Գիւղ .	Գիւղք .
Ս. Գեղջ .	Գիւղից .
Տ. Գեղջ .	Գիւղից .
Հ. շԳիւղ .	շԳիւղս .
Բ. 'ի Գեղջէ .	'ի Գիւղից .
Գ. Գիւղիւ .	Գիւղիւք .

Օր .	Աւուրք .
Աւուր .	Աւուրց .
Աւուր .	Աւուրց .
շՕր .	շԱւուրս .
յՕրէ .	յԱւուրց .
Աւուրբ .	Աւուրբք .

Է. ՀՈԼՈՎՈՒՄ

Ը. ՀՈԼՈՎՈՒՄ

ՏԻԼ. ցորեկ . կե-նորե-լ . Արեւելեայ . արեւելեան . շարքի .

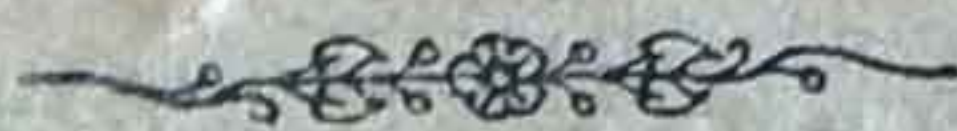
Եզ.

Յք.

Եզ.

Յք.

- Ո. ՏԻԼ . ՏԻԼք . Արեւելեայ . Արեւելեայք .
- Ս. Տուրնջեան . Տուրնջեանց . Արեւելուոյ . Արեւելեայց .
- Տ. Տուրնջեան . Տուրնջեանց . Արեւելուոյ . Արեւելեայց :
- Հ. շՏԻԼ . շՏԻԼս . շԱրեւելեայ . շԱրեւելեայս .
- Բ 'ի Տուրնջեանէ . 'ի Տուրնջեանց . ,Արեւելուոյ . ,Արեւելեայց .
- 'ի տուէ .
- Գ. Տուրնջեամք . Տուրնջեամքք . Արեւելեաւ . Արեւելեօք .



Գ Լ Ո Ւ Խ Բ .

Ա Մ Ա Կ Ա Ն

18. Հ. Աժականն ի՞նչ է :

Պ. Աժական կ'ըսուին այն տեսակ բառեր՝ որոնք գոյականին նրախոսիւնը , այսինքն ինորք ըլլաւ , և կամ քանակախոսիւնը , այսինքն՝ թիւը , քանի հար ըլլաւ , կը ցուցնեն : Չոր օրինակ , կարծիք հանդերձ , երկու հանդերձ : կարծիք՝ հանդերձին որպիսութիւնը , երկու՝ քանակութիւնը կը ցուցնեն , ուստի և աժական են :

19. Հ. Գոյականն ու աժականը որոշելու կերպն ի՞նչ է :

Պ. Գոյականն ու աժականը իրարմէ որոշելու դիւրին կերպն է՝ բառին քով բան (շէյ) բառը դնել . եթէ կը յարմարի՝ այն բառն աժական է , եթէ չի յարմարիր՝ բառը գոյական է . զոր օրինակ

նակ, չքսուիը՝ մարդ քան, քաղաք քան, տուն
քան. ապա՝ ճարդ, Կաղա, Կոն, գոյական են.
բայց կ'ըսուի, բարի քան, չար քան, մեծ քան,
ապա՝ քաջ, շքեղ, Դեմ, ածական են :

• 20. Հ. Ածականները սովորաբար ո՞ւր կը
դրուին :

Պ. Ածականները սովորաբար գոյականէն ետ
քը կը դրուին, և անոր հետ մէկտեղ կը հոլովին,
զոր օրինակ, այք իմաստուն. իմաստուն մարդ :

Եզակի

- Ո. Այր իմաստուն. իմաստուն մարդ. ԱճԸԱԸ ապե՛ճ.
- Ս. Առն իմաստնոյ. իմաստուն մարդու. ԱճԸԱԸ ապե՛ճն.
- Տ. Առն իմաստնոյ. իմաստուն մարդու. ԱճԸԱԸ ապե՛ճ.
- Հ. ՉԱյր իմաստուն. իմաստուն մարդը. ԱճԸԱԸ ապե՛ճ.
- Բ. յԱռնէ իմաստնոյ. իմաստուն մարդէ. ԱճԸԱԸ ապե՛ճդն.
- Գ. Արամբ իմաստ- իմաստուն մարդով. ԱճԸԱԸ ապե՛ճ ելե՛

նով.

Յոքնակի

- Ո. Արք իմաստունք. իմաստուն մարդիկ. ԱճԸԱԸ ապե՛ճեր.
- Ս. Արանց իմաստ- իմաստուն մարդոց. ԱճԸԱԸ ապե՛ճերն.
- Տ. Արանց իմաստ- իմաստուն մարդոց. ԱճԸԱԸ ապե՛ճերե՛
- Հ. ՉԱրս իմաստունս. իմաստուն մարդիկը. ԱճԸԱԸ ապե՛ճերե՛
- Բ. յԱրանց իմաստնոց. իմաստուն մարդե- ԱճԸԱԸ ապե՛ճեր-
- Գ. Արամբք իմաստ- իմաստուն մարդե- ԱճԸԱԸ ապե՛ճեր-

նովք.

րով.

21. Հ. Ածականը կրնայ գոյականէն առաջ ալ դրուիլ :

Պ. Հարկ կ'ըլլայ շատ անգամ ածականը գոյականէն առաջ դնել, անատեն ածականն անփոփոխ կը մնայ, զոր օրինակ .

- Հասարակ բարեկամ .
- Հասարակ բարեկամի .
- Ի Հասարակ բարեկամէ .
- Հասարակ բարեկամաւ .
- Հասարակ բարեկամք .
- Հասարակ բարեկամաց .
- Հասարակ բարեկամօք .

22. Հ. Միավանկ ածականներուն վրայ ի՞նչ գիտելիք կայ :

Պ. Միավանկ ածականները միայն գոյականէն առաջ ալ դրուելու ըլլան, անոր հետ մէկտեղ կը հոլովին . զոր օրինակ Տէժ տուն, Տէժ տան, Տէժատամբ . Կոյ օրէնք, Կոյոյ օրինաց . Կաջր, Կաջրաւն, Կաջր արանց . Կոյք քաղաք, Կոյք քաղաքի . և այլն :

23. Հ. Գոյականին քանակութիւնը ցուցնող ածականաց ի՞նչ կ'ըսուի :

Պ. Գոյականին քանակութիւնը ցուցնող ածականներուն Խառն կ'ըսուի :

24. Հ. Թուականները քանի՞ տեսակ են :

Պ. Թուականները երեք տեսակ են . Բացարձակ, զրոտական և անշեքական :

25. Հ. Բացարձակներն ի՞նչ կը ցուցնեն :

Պ. Բացարձակները գոյականին թիւը կամ քանի հատ ըլլալը կը ցուցնեն, ինչպէս՝ Տէ, երկու, երեք, չորս, մինչեւ հազար և բիւր :

26. Հ. Մէ, երէո, երէտ, շրտ ի՞նչպէս կը հողովին :

Պ. Մէ, երէո, երէտ, շրտ կը հողովին հետեւեալ կերպով :

Եզ.	Յոք.	Յոք.	Յոք.
Ո. Մի .	Երկու .	Երեք .	Չորք .
Ս. Միոյ, միոջ .	Երկուց .	Երեց .	Չորից .
Տ. Միոյ, միում .	Երկուց .	Երից .	Չորից .
Հ. շՄի .	շԵրկուս .	շԵրիս .	շՉորս .
Բ. 'ի Միոջէ .	յԵրկուց .	յԵրից .	'ի Չորից .
Գ. Միով .	Երկուք .	Երիւք .	Չորիւք .

Մէ յոքնակի չի կրնար ունենալ :

Երէո, երէտ, շրտ եզակի չունին, մնացեալ թըւականք թէ եզակի և թէ յոքնակի ունին :

27. Հ. Հնգէն մինչև ութ ի՞նչպէս կը հողովին :

Պ. Հնգէն մինչև ութ կը հողովին հետեւեալ կերպով :

Հինգ, տէշ		Վեց, տըշ	
Եզ.	Յոք.	Եզ.	Յոք.
Ո. Հինգ .	Հինգք .	Վեց .	Վեցք .
Ս. Հնգի .	Հնգից .	Վեցի .	Վեցից .
Տ. Հնգի .	Հնգից .	Վեցի .	Վեցից .
Հ. շՀինգ .	շՀինգս .	շՎեց .	շՎեցս .
Բ. 'ի Հնգէ .	'ի Հնգից .	'ի Վեցէ .	'ի Վեցից .
Գ. Հնգիւ .	Հնգօք .	Վեցիւ .	Վեցիւք .

Եօթն, ետտ

Ութ, տտէշ

Եզ.	Յոք.	Եզ.	Յոք.
Ո. Եօթն .	Եօթանք .	Ութ .	Ութք .
Ս. Եօթան .	Եօթանց .	Ութի .	Ութից .

Տ.	Եօթան .	Եօթանց .	Ութի .	Ութից .
Հ.	չԵօթն .	չԵօթանս .	չՈւթ .	չՈւթս .
Բ.	յ Եօթանէ .	յ Եօթանց .	յ Ութէ .	յ Ութից .
Պ.	Եօթամբ .	Եօթամբք .	Ութիւ .	Ութիւք .

28. Հ. Ինն և տասն ինչպէս կը հօլովին :
 Պ. Ինն և տասն կը հօլովին այսպէս .

	Եզ.	Յոք.	Եզ.	Յոք.
Ո.	Ինն .	Ինուներ .	Տասն .	Տասուներ .
Ս.	Ըննի .	Ըննից .	Տասին .	Տասանց .
Տ.	Ըննի .	Ըննից .	Տասին .	Տասանց .
Հ.	չԻնն .	չԻնուներս .	չՏասն .	չՏասուներս .
Բ.	յ Ըննէ .	յ Ըննից .	յ Տասնէ .	յ Տասանց .
Պ.	Ըննիւ .	Ըննիւք .	Տասամբ .	Տասամբք .

29. Հ. Մեփոստան ինչպէս կը հօլովի :
 Պ. Մեփոստան , տասներմէկ , կը հօլովի այսպէս :

Եզակի

Յոքնակի

Ո.	Մեփոստան .	Մեփոստանք .
Ս.	Մեփոստանի .	Մեփոստանից .
Տ.	Մեփոստանի .	Մեփոստանից .
Հ.	չՄեփոստան .	չՄեփոստանս .
Բ.	յ Մեփոստանէ .	յ Մեփոստանից .
Պ.	Մեփոստանիւ .	Մեփոստանիւք .

Մեփոստանի պէս կը հօլովին՝ երկփոստան , տասուերկու . երեքփոստան , տասուերեքք . չերեքփոստան , տասներչորս . հինգփոստան , տասներհինգ . վեցփոստան , տասներվեց :

30. Հ. Եօթնեփոստան ինչպէս կը հօլովի .

Պ. Եօթնեփոստան , տասներեօթը , կը հօլովի այսպէս :

Եզրակի

Յոքնակի

- Ո. Եօթնեւտասն .
- Ս. Եօթնեւտասին .
- Տ. Եօթնեւտասին .
- Հ. շեօթնեւտասն .
- Բ. յեօթնեւտասնէ .
- Գ. Եօթնեւտասամբ .

- Եօթնեւտասանք .
- Եօթնեւտասանց .
- Եօթնեւտասանց .
- շեօթնեւտասանս .
- յեօթնեւտասանց .
- Եօթնեւտասամբք .

Ասոր պէս կը հօլովին ունեւորան, տասներուծը ,
 և իննեւորան , տասնեկներ :

31. Հ. Քան ի՞նչպէս կը հօլովի :

Պ. Քան հետեւեալ կերպով կը հօլովի :

Եզրակի

Յոքնակի

- Ո. Քան .
- Ս. Քանի .
- Տ. Քանի .
- Հ. շքան .
- Բ. ՚ի քանէ .
- Գ. Քանիւ .

- Քանք .
- Քանից .
- Քանից .
- շքանս .
- ՚ի քանից .
- Քանիւք .

Այսպէս կը հօլովին նաև երեսուն , աստուան ,
 յիսուն , զաւսուն , եօթանասուն , ութսուն , իննսուն :

32. Հ. Հարե՛ր ի՞նչպէս կը հօլովի :

Պ. Հարե՛ր հետեւեալ կերպով կը հօլովի :

Եզրակի

Յոքնակի

- Ո. Հարիւր .
- Ս. Հարիւրոյ .
- Տ. Հարիւրոյ .
- Հ. շհարիւր .
- Բ. ՚ի Հարիւրոյ .
- Գ. Հարիւրով .

- Հարիւրք .
- Հարիւրոց .
- Հարիւրոց .
- շհարիւրս .
- ՚ի Հարիւրոց .
- Հարիւրովք .

Այսպէս կը հոլովին երկերեւոյց , երեւոյց , շրեւոյց , հարեւոյց , հինգհարեւոյց , վեցհարեւոյց , եօթնհարեւոյց , ութհարեւոյց , քննհարեւոյց :

33. Հ. Հազար և թեւ ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Հազար և թեւ կը հոլովին հետեւեալ կերպով :

պով :

Եզ.	Յոք.	Եզ.	Յոք.
Ո. Հազար .	Հազարք .	Բիւր .	Բիւրք .
Ս. Հազարի .	Հազարաց .	Բիւրու .	Բիւրուց .
Տ. Հազարի .	Հազարաց .	Բիւրու .	Բիւրուց .
Հ. շՀազար .	շՀազարս .	շԲիւր .	շԲիւրս .
Բ. 'ի Հազարէ .	'ի Հազարաց .	'ի Բիւրէ .	'ի Բիւրուց .
Պ. Հազարաւ .	Հազարօք .	Բիւրու .	Բիւրուք .

34. Հ. Դասական թուականներն ինչ կը ցուցնեն :

Պ. Դասական թուականները գոյականին կարէն կամ շատերուն մէջ +անբոյր ըլլալը կը ցուցնեն :

35. Հ. Դասականներն ինչպէս կը շինուին :

Պ. Բաց 'ի ձէն , ուրիշ ամէն բացարձակ թուականի վերջը բոլոր կամ երբեք մասնիկն աւելցնելով կը շինուին դասականները , զոր օրինակ՝

- Երկու , երկբոլոր ,
- Երեք , երեբոլոր ,
- Չորք , չորբոլոր ,
- Հինգ , հինգբոլոր եւայլն :

36. Հ. Դասական թուականք ինչպէս կը հոլովին :

Պ. Դասական թուականք կը հոլովին այսպէս .

Երկրորդ , ե+ի՛նք

Եզրակի

Յոքնակի

- Ո. Երկրորդ .
- Ս. Երկրորդի .
- Տ. Երկրորդի . կամ Երկրորդում .
- Հ. շ Երկրորդ .
- Բ. , Երկրորդէ .
- Գ. Երկրորդաւ .

- Երկրորդք .
- Երկրորդաց .
- Երկրորդաց .
- շ Երկրորդս .
- , Երկրորդաց .
- Երկրորդօք .

Այսպէս կը հօլովին միւս դասականները :

37. Հ. Փոխանակ Տերորէ ի՛նչ կ'ըսուի :

Պ. Փոխանակ Տերորէ կ'ըսուի առանձնորդ կամ առանձին , որ կը հօլովի այսպէս :

Եզրակի

Յոքնակի

- Ո. Առաջին .
- Ս. Առաջնոյ .
- Տ. Առաջնոյ , ջնում .
- Հ. շ Առաջին .
- Բ. , Առաջնմէ , , Առաջնոյ .
- Գ. Առաջնով .

- Առաջինք .
- Առաջնոց .
- Առաջնոց .
- շ Առաջինս .
- , Առաջնոց .
- Առաջնովք .

Այսպէս կը հօլովի նաեւ Վերջին :

38. Հ. Անձներականներն ի՛նչպէս կը շինուին :

Պ. Անձներական թուականները կը շինուին բացարձակներուն վրայ ե+ի՛ն կամ ե+եան մասնիկն աւելցնելով , և ցուցուած թուոյն ահի՛ն ալ կը նշանակեն , զոր օրինակ , երե+ի՛ն՝ երկուքն ալ ըսել է . երե+ի՛ն՝ երեքն ալ . չարե+ի՛ն՝ չորսն ալ , որանե+ի՛ն՝ տասն ալ , և այլն :

39. Հ. Անձներական թուականք ի՛նչ թիւ են , և ի՛նչպէս կը հօլովին :

Պ. Անձներական թուականները միայն յոքնակի են, և հետեւեալ կերպով կը հոլովին :

Եզակի

Յոքնակի

- Ո. Երկոքին, երկոքեան .
- Ս. Երկոցունց, ցուն .
- Տ. Երկոցունց, ցուն .
- Հ. շերկոսին, շերկոսեան .
- Բ. յ երկոցունց .
- Գ. Երկոքումբք .

- Երեքին, երեքեան . .
- Երեցունց .
- Երեցունց .
- շերեսին, շերեսեան .
- յ երեցունց .
- Երեքումբք :

40. Հ. Ամենեքն կամ ամենեան ի՞նչ կը նշանակէ :

Պ. Ամենեքն, ամենեան կը նշանակէ ամեն ալ, և գոյականաբար միայն կը գործածուի :

41. Հ. Թուական ածականներն ո՞ւր կը դրուին և ի՞նչպէս կը հոլովին :

Պ. Թուական ածականներն ալ սովորաբար գոյականէն ետքը դրուելով մէկտեղ կը հոլովին :

42. Հ. Թուական ածականք եզակի՞ թէ յոքնակի գոյական կ'ուզեն :

Պ. Մէ՛ եզակի գոյական կ'ուզէ. մնացած թուականները սովորաբար յոքնակի գոյական կ'ուզեն, զոր օրինակ :

Եզակի

Յոքնակի

- Ո. Այր մի .
- Ս. Առն միով .
- Տ. Առն միում .
- Հ. շԱյր մի .
- Բ. յ Առնէ միովէ .
- Գ. Արամբ միով .

- Արք երկու .
- Արանց երկուց .
- Արանց երկուց .
- շԱրս երկուս .
- յ Արանց երկուց .
- Արամբք երկուք .

Յոքնակի

Յոքնակի

- Ո. Արք վեց .
- Ս. Արանց վեցից .
- Տ. Արանց վեցից .
- Հ. ՂԱրս վեց .
- Բ. յ Արանց վեցից .
- Գ. Արամբք վեցիւք .

- Արք քսան .
- Արանց քսանից .
- Արանց քսանից .
- ՂԱրս քսան .
- յ Արանց քսանից .
- Արամբք քսանիւք .

• 43. Հ. Թուականները , եթէ գոյականէն առաջ դրուին , ի՞նչ կ'ըլլան :

Պ. Թուականները , գոյականէն առաջ ալ դրուելով , կրնան մէկտեղ հօլովիլ . զոր օրինակ , երկու արք . երկու արանց , շրջ զինուորաց . երեքսան քանց սարկաւագաց . երկուսուսուսից առաքելոց , և այլն :

44. Հ. Մէ թուականին վրայ ի՞նչ գիտելիք կայ :

Պ. Մէ՝ գոյականէն առաջ ալ կը դրուի , և մէկտեղ կը հօլովի . թի այր , թի առն , թի արամբք :

45. Հ. Դասականներն ո՞ւր կը դրուին և ի՞նչ պէս կը հօլովին :

Պ. Դասականներն ալ գոյականէն ետքը , երբեմն ալ առաջ դրուելով , միշտ եզակի գոյական կ'ուզեն , ու մէկտեղ կը հօլովին , զոր օրինակ , օր երկուսուս , աւուր երկուսուս , յօրէ երկուսուս . կամ երկուսուսուս աւուր , ՚ի հինգերորդուս ամսեան , և այլն :

46. Հ. Անձներականք ո՞ւր կը դրուին և ի՞նչ պէս կը հօլովին :

Պ. Անձներականները գոյականէն ետքը , երբեմն ալ առաջ դրուելով , միշտ յօքնակի գոյական կ'ուզեն , ու մէկտեղ կը հօլովին . զոր օրինակ ,

նակ . որդիք երկո՞ւն , որդւոց երկոցո՞ւնց , որդւովք
երկո՞ւսմք . կամ , երկո՞ւն որդիք , երկոցո՞ւնց որդւոց ,
երկո՞ւսմք որդւովք :

ԱՆՈՐՈՇ ԿԱՄ ՄԻՋԱԿ ԱԾԱԿԱՆՆԵՐ

47. Հ. Ուրիշ ի՞նչ տեսակ ածական կայ :

Պ. Տեսակ մը ածականներ ալ կան որ անորոշ
կամ թշահ կը կոչուին , և հետեւեալներն են .

Ա.Նայն , այլ , իւրաւանշիւր , մաս , ոմն , ու , իմն ,
ինչ , նոյն :

48. Հ. Ա.Նայն և այլ ի՞նչպէս կը հոլովին :

Ա.Նայն գրեթէ միշտ եզակի կը գործածուի ,
և կը հոլովի առաջին հոլովման պէս . Այլ կը հոլ-
ովի չորրորդ հոլովման պէս . զոր օրինակ .

	Եզ.	Եզ.	Յոք.
Ո.	Ամենայն .	Այլ .	Այլք .
Ս.	Ամենայնի .	Այլոյ .	Այլոց .
Տ.	Ամենայնի .	Այլում .	Այլոց .
Հ.	չ Ամենայն .	չ Այլ .	չ Այլս .
Բ.	չ Ամենայնէ .	չ Այլմէ .	չ Այլոց .
Պ.	Ամենայնիւ .	Այլով .	Այլովք .

Այսպէս կը հոլովին իւրաւանշիւր , ամէն մէկը ,
հէր ուր . միւս , օ ուր :

49. Հ. Ոմն , ու ի՞նչպէս կը հոլովին :

Պ. Ոմն , ու , մէկը , ուրե՛ւ , կը հոլովին այսպէս :

	Եզ.	Յք.	Եզ.	Յք.
Ո.	Ոմն .	Ոմանք .	Ոք .	Ոմանք .
Ս.	Ուրումն .	Ոմանց .	Ուրուք .	Ոմանց .

Տ.	Ումեմն .	Ոմանց .	Ումեք .	Ոմանց .
Հ.	շՈմն .	շՈմանա .	շՈք .	շՈմանա .
Բ.	յ Ումեմնէ .	յ Ոմանց .	յ Ումեքէ .	յ Ոմանց .
Գ.	Ոմամբ .	Ոմամբք .	Ոմամբ .	Ոմամբք .

• 50. Հ. Իժ, Էն, նոյն ի՞նչպէս կը հօլովին :

• Պ. Իժ, Էն, բան մը, ո՞ր շէ, նոյն, նոյնը, օ, կը հօլովին այսպէս .

• Եզ. և Յոք.	Եզ.	Յոք.
Ո. Իմն, ինչ .	Նոյն .	Նոքին .
Ս. Իրիք .	Նորին .	Նոցին, նոցունց .
Տ. Իմիք .	Նմին .	Նոցին, նոցունց .
Հ. շԻմն, շինչ .	շՆոյն .	շՆոսին .
Բ. յ Իմեքէ .	ի Նմին .	ի Նոցունց .
Գ. Իւիք .	Նովին, նովիմբ .	Նովիմբք, նոքիմբք .

Սոյն, դոյն ալ այսպէս կը հօլովին :

51. Հ. ՈՎ, ո, ոք, ղԷն ի՞նչպէս կը հօլովին :

• Պ. ՈՎ կամ ո, ով, +ի՞ճ. ոք, ոք, հանկը, ղԷն, ինչ, նէ, այսպէս կը հօլովին :

Եզ.	Յոք.	Եզ.	Յոք.	Եզ.
Ո. Ով, ո .	Ոյք .	Որ .	Որք .	Չինչ .
Ս. Ոյր .	Ոյց .	Որոյ .	Որոց .	Էր .
Տ. • Ում .	Ոյց .	Որում .	Որոց .	Իմ .
Հ. շՈվ, զո .	շՈյս .	շՈր .	շՈրս .	Չինչ .
Բ. յ Ումէ .	յ Ոյց .	յ Որմէ .	յ Որոց .	Առ իմէ .
Գ. Որով .	Որովք .	Որով .	Որովք .	Էլ .

52. Հ. Անորոշ ածականք ո՞ւր կը դրուին և ի՞նչպէս կը հօլովին .

• Պ. Անորոշ ածականք ալ շատ անգամ գոյա-

կաններու հետ , առաջ կամ վերջը դրուելով , կը հոլովին , զոր օրինակ .

Այլայր , այլ առն , յայլէ առնէ , այլով արամբ . Այլ արք , այլոյ արանց , այլով արամբք . կամ այր այլ առն այլոյ , առն այլով , յառնէ այլէ , արամբ այլով , արանց այլոյ , արամբք այլով , եւայլն .

Այր ո՞ն , առն ուրո՞ն , առն ու՞ն , յառնէ ու՞ն , արամբ ո՞մ . կամ , այր ո՞ , առն ուրո՞ , առն ու՞ն , յառնէ ու՞ն . արք ո՞մ , արանց ո՞մ , արամբք ո՞մ , զարս ո՞մ .

Գործ ինչ , գործոյ իրէ , գործոյ ի՞նչ , 'ի գործոյ ի՞նչ , գործով ի՞նչ .

Նոյն բան , նորին բանի , նոյն բանի , 'ի նոյն բանէ . նորին բանի . նոյն բանք , նոյն բանից , նորին բանիք .

Որ տուն , որոյ տան , որո՞ւ տան , յոր՞ տանէ , որով տամբ . որ տունք , որոյ տանց , որով տամբք :

53. Հ. ՈՎ , կամ " և ջնչ ի՞նչպէս կը գործածուին :

Պ. ՈՎ կամ " գոյականաբար կը գործածուի , մինակ ո՞ր բառին հետ իբր ածական կը հոլովի այսպէս .

ՈՎ կամ " ո՞ր " յը ուրուք , ու՞մ ումեք , յո՞մեք ումեք :

Չինչ ալ մինակ ինչ բառին հետ իբր ածական կը գործածուի այսպէս .

Չինչ ինչ , եր իրիք , ի՞նչ իմիք , ի՞նչ իւրիք :

54. Հ. Մի՞նչ , իրերոյ բառերուն վրայ ի՞նչ գիտելիք կայ :

Պ. Մի՞նչ , իրերոյ բառերը գոյականաբար կը

գործածուին , ուղղական չունին , և հետեւեալ
կերպով կը հորովին :

Ո.	Չ՝նի .	Չ՝նի .
Ս.	Միմեանց .	Իրերաց .
Տ.	Միմեանց .	Իրերաց .
Հ.	չ Միմեանս .	չ Իրեարս .
Բ.	'ի Միմեանց .	յ Իրերաց .
Ք.	Միմեամբ .	Իրերօք .

• 55. Հ. Ածականները միշտ գոյականի՞ հետ կը
գործածուին :

Պ. Ածականներն առանց գոյականի ալ գործածուելով , գոյականի պաշտօն կը վարեն . և ան
ատեն ածականը Բոյականաբար առնուած կ'ըսուի .
զոր օրինակ . անզբաճ անգոսնէ զխրատ հօր . անըզ
գամը հօրը խրատը կ'անգոսնէ . արդարեւ ժառանգ
գեացեն զերկիր . արդարները երկիրը պիտի ստա
նան . հոս անզբաճ , արդարեւ , անզգամ մարդ , ար
դար մարդիկ , ըսել է :



Գ Լ Ո Ւ Խ Գ.

Դ Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Ն

• 56. Հ. Ո՞ր բառերը դերանուն կ'ըսուին :

Պ. Դերանուն կ'ըսուին այն բառերը որ խօս
քին մէջ առաջուց յիշուած բառի մը տեղ կը
դրուին , միւսոյն բառը չկրկնելու համար . զոր օ
րինակ . Աստուած արդարեւ , յանցաւորները կը
պատժէ . Տեսայ այն մարդը որ քեզի հետ էր : Այս

խօսքերուն մէջ՝ ա՛ն , ո՞ր , դերանուն են . քանզի
առաջինը (ա՛ն) Աստուած բառին տեղ դրուած է .
իսկ երկրորդը (ո՞ր)՝ Տարտ բառին տեղ :

57. Հ. Դերանուններն ի՞նչ մասնաւոր բան կը
ցուցնեն :

Պ. Դերանունները մասնաւորապէս դէմք կը
ցուցնեն . և դէմքը երեք է . առաջին , երկրորդ , եր-
րորդ : Առաջին դէմքն է խօսողը . երկրորդն է այն
առ որ կը խօսուի . երրորդն է այն որոյ վրայով կը
խօսուի :

58. Հ. Դերանունները քանի՞ տեսակ են :

Պ. Դերանունները չորս տեսակ են . էական կամ
անէական , ցոցական , սորացական և յարաբերական :

59. Հ. Էական դերանուն որո՞նք են :

Պ. Էական դերանուն են . ես , դու , սա , դա ,
նա , ինքն , իւր :

60. Հ. Այս դերանուններուն ո՞րը ինչ դէմք
կը ցուցնէ :

Պ. Ես՝ առաջին դէմքի դերանուն է . դու՝ երկ-
րորդ դէմքի , սա , դա , նա , ինքն , իւր երրորդ
դէմքի :

61. Հ. Էական դերանուններն ի՞նչպէս կը հո-
ւովին :

Պ. Էական դերանունները հետեւեալ կերպով
կը հովովին :

Ա. Դ Է Մ Ք

Եզակի

Ո. ես .

Ես .

Պէն .

Ս. իմ .

Իմ .

Պէնիս .

Տ. Ինձ .
 Հ. շիւ .
 Բ. յ Ինէն .
 Գ. Ինեւ .

Ինծի .
 շիւ .
 Ինէ .
 Իզմով .

Պանա .
 Պէնի .
 Պէնպէն .
 Պէնի՛ իւ .

Յոքնակի

Պ. Մեք .
 Ս. Մեր .
 Տ. Մեզ .
 Հ. շՄեզ .
 Բ. ՚ի Մէնջ .
 Գ. Մեօք .

Մենք .
 Մեր .
 Մեզի .
 Մեզ .
 Մենէ .
 Մեզմով .

Պիշ .
 Պիշի՛ .
 Պիշե .
 Պիշի .
 Պիշպէն .
 Պիշի՛ իւ .

Բ. Դ Է Մ Ք

Եզակի

Ո. Դու .
 Ս. Քո .
 Տ. Քեզ .
 Հ. շՔեզ .
 Բ. ՚ի Քէն .
 Գ. Քեւ .

Դուն .
 Քու .
 Քեզի .
 Քեզ .
 Քենէ .
 Քեզմով .

Սէն .
 Սէնին .
 Սանա .
 Սէնի .
 Սէնպէն .
 Սէնին իւ .

Յոքնակի

Ո. Դուք .
 Ս. Ձեր .
 Տ. Ձեզ .
 Հ. շՁեզ .
 Բ. ՚ի Ձէնջ .
 Գ. Ձեօք .

Դուք .
 Ձեր .
 Ձեզի .
 Ձեզ .
 Ձենէ .
 Ձեզմով .

Սիզ .
 Սիշին .
 Սիշե .
 Սիշի .
 Սիշպէն .
 Սիշին իւ .

Գ. Դ Է Մ Ք

Եզակի

Ո. Նա .
 Ս. Նորա .

Սն .
 Սնոր .

Օ .
 Օնան .

Տ. Նմա .
 Հ. շնա .
 Բ. 'ի նմանէ .
 Գ. Նովաւ .

Անոր .
 շԱնի .
 Անկէ .
 Անով .

Օնա .
 Օնաւ .
 Օնորան .
 Օնանլա .

Յոքնակի

Ո. Նոքա .
 Ս. Նոցա .
 Տ. Նոցա .
 Հ. շնոսա .
 Բ. 'ի Նոցանէ .
 Գ. Նոքօք .

Անոնք .
 Անոնց .
 Անոնց .
 շ Անոնք .
 Անոնցմէ .
 Անոնցմով .

Օնլար .
 Օնլարքն .
 Օնլարա .
 Օնլարք .
 Օնլարորան .
 Օնլար էլէ .

Եզակի

Ո. Ինքն .
 Ս. Ինքեան .
 Տ. Ինքեան .
 Հ. շինքն .
 Բ. 'ի Ինքենէ .
 Գ. Ինքեամբ .

Ինք .
 Իրեն .
 Իրեն .
 շ Ինք .
 Իրմէ .
 Իրմով .

Քենորի .
 Քենորինն .
 Քենորի .
 Քենորինի .
 Քենորնորեն .
 Քենորեսի էլէ .

Յոքնակի

Ո. Ինքեանք .
 Ս. Ինքեանց .
 Տ. Ինքեանց .
 Հ. շինքեանս .
 Բ. 'ի Ինքեանց .
 Գ. Ինքեամբք .

Իրենք .
 Իրենց .
 Իրենց .
 շ Իրենք .
 Իրենցմէ .
 Իրենցմով .

Քենորէլլէ .
 Քենորէլլենն .
 Քենորէլլենի .
 Քենորէլլենի .
 Քենորէլլենորեն .
 Քենորէլլէ էլէ .

Եզակի

Ո. Չանի .
 Ս. Իւր, իւրեան . Իրեն .
 Տ. Իւր, իւրեան . Իրեն .
 Հ. Չանի . շ Ինք .

Քենորինն .
 Քենորինի .
 Քենորինի .

Բ.	յ Իւրմէ .	Իրմէ .	Քէնարինարէն .
Գ.	Իւրեւ , իւրեաւ , իւրեամբ .	Իրմով .	Քէնարիսէ իւլ .

Յոքնակի

Ո.	Իւրեանք .	Իրենք .	Քէնարիւլէրէ .
Ս.	Իւրեանց .	Իրենց .	Քէնարիւլէրենին .
Տ.	Իւրեանց .	Իրենց .	Քէնարիւլէրենի .
Հ.	չ Իւրեանս .	չ Իրենք .	Քէնարիւլէրենի .
Բ.	յ Իւրեանց .	Իրենցմէ .	Քէնարիւլէրենարէն .
Գ.	Իւրեամբք .	Իրենցմով .	Քէնարիւլէրէ իւլ .

Ս^ա , Դ^ա դերանունները ն^ա ին պէս կը հօլովին :
 62. Հ. Յուլցական դերանուն ո՞րն է և ի՞նչպէս կը հօլովի :

Պ. Յուլցական դերանուն են այս , այդ , այն , որ հետևեալ կերպով կը հօլովին :

Եզակի

Ո.	Այս .	Աս .	Պ ^ա ս .
Ս.	Այսր , այսորիկ .	Ասոր .	Պ ^ա սնան .
Տ.	Այսմ , այսմիկ .	Ասոր .	Պ ^ա սնա .
Հ.	չ Այս .	Ասիկա .	Պ ^ա սնաս .
Բ.	յ Այսմ , յայսմանէ .	Ասկէ .	Պ ^ա սնարան .
Գ.	Այսու , այսուիկ .	Ասով .	Պ ^ա սնան իւլ .

Յոքնակի

Ո.	Այսք , այսոքիկ .	Ասոնք .	Պ ^ա սնլար .
Ս.	Այսց , այսոցիկ .	Ասոնց .	Պ ^ա սնլարըն .
Տ.	Այսց , այսոցիկ .	Ասոնց .	Պ ^ա սնլարա .
Հ.	չ Այս , չայսոսիկ .	չ Ասոնք .	Պ ^ա սնլարը .
Բ.	յ Այսց , յայսցանէ .	Ասոնցմէ .	Պ ^ա սնլարարան .
Գ.	Այսու , այսոքիւք .	Ասոնցմով .	Պ ^ա սնլար իւլ .

Եզրակի

- Ո. Այդ , ատ , շ .
- Ս. Այդր , այդորիկ .
- Տ. Այդմ , այդմիկ .
- Հ. շԱյդ .
- Բ. յ Այդմ , յայդմանէ .
- Գ. Այդու , այդուիկ .

Յոքնակի

- Այդք , այդքիկ .
- Այդց , այդցիկ .
- Այդց , այդցիկ .
- շԱյդ , շայդուսիկ .
- յԱյդց , յայդցանէ .
- Այդու , այդքիւք .

Եզրակի

- Ո. Այն , ան .
- Ս. Այնր , այնորիկ .
- Տ. Այնմ , այնմիկ .
- Հ. շԱյն .
- Բ. յ Այնմ , յայնմանէ .
- Գ. Այնու , այնուիկ .

Յոքնակի

- Այնք , այնքիկ .
- Այնց , այնցիկ .
- Այնց , այնցիկ .
- շԱյնս , շայնուսիկ .
- յԱյնց , յայնցանէ .
- Այնու , այնքիւք .

63. Հ. Յուցականներն ի՞նչպէս կը գործածուին :

Պ. Յուցականներն , իբրև ածական , գոյականնէն թէ՛ առաջ և թէ ետքը դրուելով անոր հետ մէկտեղ կը հոլովին : Եթէ առաջ դրուին՝ կարճ հոլովները կը գործածուին , եթէ ետքը դրուին՝ երկայնները , և անատեն գոյականին վրայ « , ր , ն » գիրերը կ'աւելցուին . զոր օրինակ .

ԱՌԱՋ ԴՐՈՒԱԾ

Եզրակի

- Ո. Այս տուն .
- Ս. Այսր տան .
- Տ. Այսմ տան .
- Հ. շԱյս տուն .
- Բ. յ Այսմ տանէ .
- Գ. Այսու տամբ .

Յոքնակի

- Այսք տունք .
- Այսց տանց .
- Այսց տանց .
- շԱյս տունս .
- յԱյսց տանց .
- Այսու տամբք .

Եզրակի

- Ո. Այդ տուն .
- Ս. Այդր տան .
- Տ. Այդմ տան .
- Հ. զԱյդ տուն .
- Բ. յԱյդմ տանէ .
- Գ. Այդու տամբ .

Յոքնակի

- Այդ տունք .
- Այդց տանց .
- Այդց տանց .
- զԱյդ տունս .
- յԱյդց տանց .
- Այդու տամբք .

Եզրակի

- Ո. Այն տուն .
- Ս. Այնր տան .
- Տ. Այնմ տան .
- Հ. զԱյն տուն .
- Բ. յԱյնմ տանէ .
- Գ. Այնու տամբ .

Յոքնակի

- Այն տունք .
- Այնց տանց .
- Այնց տանց .
- զԱյն տունս .
- յԱյնց տանց .
- Այնու տամբք .

ՎԵՐՋԸ ԴՐՈՒԱԾ

Եզրակի

- Ո. Տունս այս .
- Ս. Տանս այսորիկ .
- Տ. Տանս այսմիկ .
- Հ. զՏունս զայս .
- Բ. 'իՏանէս յայսմանէ .
- Գ. Տամբս այսուիկ .

Յոքնակի

- Տունքս այսոքիկ .
- Տանցս այսոցիկ .
- Տանցս այսոցիկ .
- զՏունսս զայսոսիկ .
- 'իՏանցս յայսցանէ .
- Տամբքս այսոքիւք .

Եզրակի

- Ո. Տունք այդ .
- Ս. Տանք այդորիկ .
- Տ. Տանք այդմիկ .
- Հ. զՏունք զայդ .
- Բ. 'իՏանէք յայդմանէ .
- Գ. Տամբք այդուիկ .

Յոքնակի

- Տունքք այդոքիկ .
- Տանցք այդոցիկ .
- Տանցք այդոցիկ .
- զՏունսք զայդոսիկ .
- 'իՏանցք յայդցանէ .
- Տամբքք այդոքիւք .

Եզրակի

- Ո. Տու՛նն ա՛յն .
- Ս. Տա՛նն ա՛յնորիկ .
- Տ. Տա՛նն ա՛յնմիկ .
- Հ. ՎՏու՛նն Վա՛յն .
- Բ. ՎՏա՛նէն Վա՛յնմանէ .
- Պ. Տա՛մբն ա՛յնուիկ .

Յոքնակի

- Տու՛նքն ա՛յնորիկ .
- Տա՛նցն ա՛յնոցիկ .
- Տա՛նցն ա՛յնոցիկ .
- ՎՏու՛նան Վա՛յնոսիկ .
- ՎՏա՛նցն Վա՛յնցանէ .
- Տա՛մբքն ա՛յնորիւք .

64. Հ. « , դ , ն գիրերն ի՞նչ են :

Պ. « , դ , ն գիրերն՝ այս , այդ , այն գերանուններուն կրճատեալն են , և յճօրոշ յօր կը կոչուին , կամ անոնց զօրութիւնն ունին :

65. Հ. Ստացական գերանուն որո՞նք են , և ի՞նչպէս կը հոլովին :

Պ. Ստացական գերանուն են իճ , տս , ռեր , յեր , է-ր . Ասոնք հետեւեալ կերպով կը հոլովին :

Եզրակի

Ո. Իմ .	Քո .	Մեր .	Չեր .	Իւր .
Ս. Իմոյ .	Քոյ , քոյոյ .	Մերոյ .	Չերոյ .	Իւրոյ .
Տ. Իմում .	Քում .	Մերում .	Չերում .	Իւրում .
Հ. Վիմ .	ՎՔո .	ՎՄեր .	ՎՉեր .	ՎԻւր .
Բ. Վիմմէ .	ՎՔումմէ .	ՎՄերմէ .	ՎՉերմէ .	ՎԻւրմէ .
Պ. Իմով .	Քով , քոյով .	Մերով .	Չերով .	Իւրով .

Յոքնակի

Ո. Իմք .	Քոյք .	Մերք .	Չերք .	Իւրք .
Ս. Իմոց .	Քոց , քոյոց .	Մերոց .	Չերոց .	Իւրոց .
Տ. Իմոց .	Քոց , քոյոց .	Մերոց .	Չերոց .	Իւրոց .
Հ. Վիմս .	ՎՔոյս .	ՎՄերս .	ՎՉերս .	ՎԻւրս .
Բ. Վիմոց .	ՎՔոց , քոյոց .	ՎՄերոց .	ՎՉերոց .	ՎԻւրոց .
Պ. Իմովք .	Քովք , քոյովք .	Մերովք .	Չերովք .	Իւրովք .

66. Հ. Ստացականներն ալ կրնան իբրև ածական գործածուիլ :

Պ. Ստացականներն ալ , իբրև ածական գործածուելով , գոյականներէն առաջ կամ ետքը կը գրուին և մէկտեղ կը հօլովին , այսպէս .

ԱՌԱՋ ԴՐՈՒԱԾ

Եզակի

Յոքնակի

- Ո. Իմ տուն . Իմ տունք .
- Ս. Իմոյ տան . Իմոց տանց .
- Տ. Իմում տան . Իմոց տանց .
- Հ. շիմ տուն . շիմ տունս .
- Բ. յիմմէ տանէ . յիմոց տանց .
- Գ. Իմով տամք . Իմովք տամքք .

ԵՏՔԸ ԴՐՈՒԱԾ

Եզակի

Յոքնակի

- Ո. Տուն իմ . Տունք իմ .
- Ս. Տան իմոյ . Տանց իմոց .
- Տ. Տան իմում . Տանց իմոց .
- Հ. շՏուն իմ . շՏունս իմ .
- Բ. ՚իՏանէ իմմէ . ՚իՏանց իմոց .
- Գ. Տամք իմով . Տամքք իմովք .

Այսպէս կ'ըլլան միւս ստացականներն ալ :

67. Հ. Յարաբերական դերանունը ո՞րն է , և ի՞նչպէս կը հօլովի :

Պ. Յարաբերական դերանունն է « ՚ը կամ » , և հետեւեալ կերպով կը հօլովի :

Եզակի

Յոքնակի

- Ո. Ար , ո . Ար , որք , ոյք .
- Ս. Արոյ , ոյր . Արոց , ոյց .

Տ. Որում, ում .
 Հ. շոր, շո .
 Բ. յորմէ, յումմէ .
 Գ. Որով .

Որոց, օյց .
 շոր, շորս, շոյս .
 յորոց, յոյց .
 Որովք .



Գ Լ Ո Ի Խ Դ

ՆԱԽԴԻՐ ԿԱՄ ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

68. Հ. Ո՞ր բառեր նախդիր կամ նախադրու-
 թիւն կ'ըսուին :

Պ. Նախդիր կամ նախադրութիւն կ'ըսուին այն բա-
 ռերը որոնք, հարկէ բառով մը, գործողութեան
 մը պարագաները, զոր օրինակ՝ տեղը, ժամանա-
 կը, կերպը, պատճառը, կը ցուցնեն :

69. Հ. Նախադրութիւնները մինակ կը գոր-
 ծածուին :

Պ. Նախադրութիւնները մինակ չեն գործած-
 ուիր, այլ իրենցմէ ետքը բառ մը կ'ուզեն, ապա
 թէ ոչ իմաստ մը չեն տար. զոր օրինակ, վասն,
 հասար. նախադրութիւն է. և առանձին իմաստ
 մը չի տար. բայց երբ կ'ըսեմ, վասն Աստուծոյ,
 Աստուծոյ համար. վասն «իւր», սիրոյ համար, ի-
 մաստ մը կ'իմանամ :

70. Հ. Նախադրութեան քովի բառն ի՞նչ կը
 կոչուի :

Պ. Նախադրութեան քովի բառը նախադրու-
 թեան ինքեւ կը կոչուի, ուստի վերի օրինակներուն
 մէջ, Աստուծոյ, «իւր», բառերը վասն նախադրու-
 թեան խնդիր են :

Այս սղան իր «էնէկէն» ԱԶ, Տիւզէ- կէս քիշեր, կը նստի,
իւր վարժապետին հրամանին համեմատ, դասը պարտաւորե-
լաւ համար :

Այս խօսքին մէջ՝ ԱԶ, Տիւզէ- , համեմատ, համար
նախադրութիւն են, և նստելու գործողութեան
որից, ժամանակը, կերպը և պարտաւոր կը ցուցնեն :

71. 2. Գլխաւոր նախադրութիւնները որո՞նք
են :

Պ. Գլխաւոր նախադրութիւնները հետևեալ
ներն են՝ է, յ, ց, ղ, աւ, ընդ, ըստ : Ասոնք մա-
նաւանդ նախդիր կը կոչուին :

Դարձեալ,

Առաջի . առջեւը . էօնէնէ , էօնէնէտէ

Զկնի }
Զհետ } ետեւը , ետեւէն . աբարնաս , աբարնասն

Ի վերայ . վրան . է-սնէնէ , է-սնէնէտէ

Ի ներքոյ . ներսը . էլէրէնէնէ , էլէրէնէնէտէ

Ի մէջ }
Ի միջի } մէջտեղը . օրնասընաս , օրնասընաստ

Արտաքոյ . դուրսը . տիւրընաս , տիւրընաստ

Յանդիման . դիմացը . փարընաս , փարընաստ

Ի վեր , 'ի վերոյ քան զ . (բանէ մը) վեր . էօփարը ,
էօփարտաս

Փոխանակ . տեղը . էէրէնէ

Յետոյ . ետին . աբարնաս , աբարնաստ

Յետ . ետքը . սօնդրաս

Յառաջ քան զ }
Նախ քան զ } (բանէ մը) առաջ . էվէլ

Ի ձեռն . ձեռքովը . էլէ էլէ

Գաղտ . գաղտուկ . կէրիէ

Հակառակ } դէմ . հարշը
 Ընդդէմ }
 Հանդերձ . մէկտեղ . պէրապէր
 Ետըջ զ . բուրրաբեր . երբաճընա , երբաճընաս
 Մինչեւ 'ի } մինչեւ , . . . պէտ , ըս
 Մինչեւ ց }
 Վասն }
 Յաղագս } համար . երեւ
 Սակս }

ԳԼՈՒԽ Ե.

Բ Ա Յ

72. Հ. Ո՞ր բառերը բայ կ'ըսուին :

Պ. Բայ կ'ըսուին այն բառերը որ ընել, բւ
լաւ և բւլ-ել կը ցուցնեն. զոր օրինակ «երեմ, կը
սիրեմ. յըջեմ, կը պտըտիմ, բան մը ընել կը ցու
ցընեն. եմ, եմ. հիւանդանամ, կը հիւընդնամ, բան
մը բլլալ կը ցուցնեն. «երեմ, կը սիրուիմ, բւլ-ել կը
ցուցնէ, ուստի այս բառերը բայ են :

73. Բայերը քանի՞ տեսակ են :

Պ. Բայերը երեք տեսակ են. էական բայ, ներ
գործական բայ, և վերջ բայ :

74. Հ. Էական բայը ո՞րն է :

Պ. Էական բայն է եմ :

75. Հ. Ներգործական բայերը ո՞րչափ են և
ի՞նչ կը ցուցնեն :

Պ. Ներգործական բայերը շատ են, և ամէն
ներգործական բայ կրտսրական կրնայ ունենալ :

Ներգործականը գործողութիւնն ընել կը ցուցնէ .

կրաւորականը գործողութիւնը կը (ըլլուիլ) կը ցուցնէ . զոր օրինակ , «եբե՛ճ , կը սիրեմ , ներգործական է . «եբե՛ճ , կը սիրուիմ , կրաւորական է :

76. Հ. Չէզոք բայերն ի՞նչ կը ցուցնեն :

- Պ. Չէզոք բայերէն ոմանք ընէլ կը ցուցնեն . ինչպէս՝ շքե՛ճ , հրանե՛ճ , երբե՛ճ . ոմանք ալ ըլլալ կը ցուցնեն , զոր օրինակ , հիւանդանոց , հրանի՛ճ , սեանոց :
- Բայց չէզոք բայերը կրաւորական չեն կրնար ունենալ :

77. Հ. Բայերն ի՞նչ ունին :

Պ. Բայերն ունին թիւ , դէժ , ժամանակ և եղանակ :

78. Հ. Թիւն ի՞նչ է :

Պ. Թիւն եզակին և յոքնակին է . զոր օրինակ , «եբե՛ճ , «եբե՛ս , «եբե՛ , կը սիրեմ , կը սիրես , կը սիրէ՛ եղանի են . «եբե՛ժ , «եբե՛+ , «եբե՛ն , կը սիրենք , կը սիրէք , կը սիրեն՝ յոքնակի են :

79. Հ. Դէմքը քանի՞ է :

Պ. Դէժ+ը երեք է , առաջին , երկրորդ , երրորդ , զոր օրինակ , «եբե՛ճ , կը սիրեմ՝ առաջին դէմք է . «եբե՛ս , կը սիրես՝ երկրորդ դէմք է . «եբե՛ , կը սիրէ՛ երրորդ դէմք է : Այսպէս ալ յոքնակին մէջ :

• 80. Հ. Ժամանակը քանի՞ է :

Պ. Ժամանակը բուն երեք է . ներկայ , անցալ , ապագանի : Ներկան՝ հիմակուանը կը ցուցնէ , զոր օրինակ , «եբե՛ճ , կը սիրեմ՝ ներկայ է . Անցան՝ անցածը կը ցուցնէ . զոր օրինակ , «եբեցե՛ , սիրեցի՝ անցալ է . Ապագան՝ գալիքը կը ցուցնէ . զոր օրինակ , «եբեցեց , պիտի սիրեմ՝ ապագանի է :

81. Հ. Անցեալը քանի՞ է :

Պ. Անցեալը երկու է, անկարար անցեալ, որ է «ե-
րե՛ն», կը սիրէի. և կարարեալ անցեալ, որ է «երեցե՛ն», սի-
րեցի :

82. Հ. Եղանակը քանի՞ է :

Պ. Եղանակը չորս է. սահմանական, հրամայական, •
սորոքադասական և դերբայ :

83. Հ. Դիմաւոր բայն ի՞նչ է :

Պ. Սահմանականը, հրամայականը և սորոքադասականը դէմք
ունին, և դիմաւոր բայ կը կոչուին. իսկ դերբայը
դէմք չունի, ուստի և անդէ՛ճ բայ կը կոչուի :

84. Հ. Դերբայը քանի՞ է :

Պ. Դերբայը երեք է. աներևոյ՞ն, անցեալ ընդո-
նեւոյ՞ն և ապառնի ընդոնեւոյ՞ն. զոր օրինակ,
«երե՛ն՝ աներևոյթ է. «երեա՛ն՝ անցեալ ընդոնեւոյն. •
«երեւոց, «երեւի՛՛ ապառնի ընդոնեւոյն :

85. Հ. Բայի մը թիւը, դէմքը, ևայլն, ի՞նչ
պէս կը ճանչցուին :

Պ. Բայի մը ինչ թիւ, ինչ դէ՛ժ, ինչ ժամանակ և
ինչ եղանակ ըլլալը՝ բային վերջաւորութեանը փոխ-
ուելէն կը ճանչցուի :

86. Հ. Այս փոփոխութեան ի՞նչ կ'ըսուի :

Պ. Թիւ, դէմք, ժամանակ և եղանակ ցուցը-
նելու համար բային վերջաւորութեանը փոխուե-
լուն՝ փոփոխոյն կ'ըսուի :

87. Հ. Լծորդութիւնը քանի՞ է :

Պ. Լծորդութիւնը չորս է : Բայերէն ոմանք ե՛ճ
կը վերջաւորին, զոր օրինակ, սիրե՛ճ, հատանե՛ճ.

ոմանք ի՛ կը վերջաւորին , զոր օրինակ , խօսի՛ս ,
ուսանի՛ս . ոմանք ա՛մ կը վերջաւորին , զոր օրինակ ,
աղա՛մ , խոստանա՛մ . ոմանք ալ ա՛մ կը վերջաւորին ,
զոր օրինակ , թողա՛մ , ընթեռնա՛մ :

88. Հ. Կանոնաւոր բայերը որչափ են :

Պ. Բայերուն մեծ մասը կանոնաւոր է , ոմանք
ալ անկանոն են :

89. Հ. Էական բայն ի՞նչպէս կը խոնարհի :

Պ. Էական բայը կը խոնարհի հետեւեալ կերպով :

Մահմանական տղանակ , Աերկայ

Եզակի

Ա. Դէ՛մ	Եմ ,	Եմ ,	Պէ՛ն ի՛մ
Բ. «	Ես ,	Ես ,	Սէ՛ն «ի՛ն
Գ. «	Է ,	Է ,	Օ որո՛ր

Յոքնակի

Ա. Դէ՛մ	Եմք ,	Ենք ,	Պի՛շ ի՛շ
Բ. «	Էք ,	Էք ,	Սի՛շ «ի՛նի՛շ
Գ. «	Են ,	Են ,	Օնչա՛ր որ

Անցեալ անկատար

Եզակի

Ա. Դէ՛մ	Էի ,	Էի ,	Պէ՛ն ի՛րի՛մ
Բ. «	Էիր ,	Էիր ,	Սէ՛ն ի՛րին
Գ. «	Էր ,	Էր ,	Օ ի՛րի

Յոքնակի

Ա. Դէ՛մ	Էաք ,	Էինք ,	Պի՛շ ի՛րի՛մ
Բ. «	Էիք ,	Էիք ,	Սի՛շ ի՛րինի՛շ
Գ. «	Էին ,	Էին ,	Օնչա՛ր ի՛րի՛մ

Անցեալ կատարեալ

Եզակի

Ա. Դէճ	Եղէ ,	Եղայ ,	Օլորոճ
Բ. «	Եղեր ,	Եղար ,	Օլորոճն
Գ. «	Եղել ,	Եղաւ ,	Օլորոճ

Յոքնակի

Ա. Դէճ	Եղաք ,	Եղանք ,	Օլորոճ
Բ. «	Եղէք ,	Եղաք ,	Օլորոճնու
Գ. «	Եղեն ,	Եղան ,	Օլորոճար

Այստեղի

Եզակի

Ա. Դէճ	Եղէց ,	Պիտի ըլլամ ,	Օլաճադըճ
Բ. «	Եղիցիս ,	Պիտի ըլլաս ,	Օլաճադսըճն
Գ. «	Եղիցի ,	Պիտի ըլլայ ,	Օլաճաճ

Յոքնակի

Ա. Դէճ	Եղիցուք ,	Պիտի ըլլանք ,	Օլաճադըզ
Բ. «	Եղիջիք ,	Պիտի ըլլաք ,	Օլաճադսըճըզ
Գ. «	Եղիցին ,	Պիտի ըլլան ,	Օլաճաճար

Հրամայական եղանակ

Եզակի

Բ. Դէճ	Լեր, լիջի ,	Եղի ,	Օլ
	Լինիջի ,		
	Մի լինի	Մի ըլլար ,	Օլա

Յոքնակի

Բ. Դէճ	Լերուք, եղե- րուք, լիջիք ,	Եղէք ,	Օլոճն
	լինիջիք ,		
	Մի լինիք ,	Մի ըլլաք ,	Օլաճըն

Մտորաստանական եղանակ

Եզակի

Ա. Դէճ+ Իցեմ,	Ըլլամ,	Օլլայլճ
Բ. « Իցես,	Ըլլաս,	Օլլասըն
Գ. « Իցէ,	Ըլլայ,	Օլլասն

Յոքնակի

Ա. Դէճ+ Իցեմք,	Ըլլանք,	Օլլալլճ
Բ. « Իցեք,	Ըլլաք,	Օլլասընը
Գ. « Իցեն,	Ըլլան,	Օլլասնլար

Աներեւոյթ

Անդէճ Լինել,	Ըլլալ,	Օլլալճ
--------------	--------	--------

Անցեալ ընդունելոյթիան

Անդէճ Լեալ, եղեալ, Եղած,	Օլլանը
--------------------------	--------

Ապստնի ընդունելոյթիան

Անդէճ Լինելոց,	Ըլլալու,	Օլլանալճ
----------------	----------	----------

90. Հ. Ա. Ըծորդուլթեան «Էրէճ բային ներգործականն ի՞նչպէս կը խոնարհի :

Պ. Ա. Ըծորդուլթեան «Էրէճ բային ներգործականը հետեւեալ կերպով կը խոնարհի :

Մահմանական եղանակ, Աերկայ

Եզակի

Ա. Դէճ+ Սիր-էճ,	Կը սիրեմ,	Սե՛վերէճ
Բ. « Սիր-էս,	Կը սիրես,	Սե՛վերսն
Գ. « Սիր-է,	Կը սիրէ,	Սե՛վեր

Յոքնակի

Ա. Դէճ+ Սիր-էճ+	Կը սիրենք,	Սե՛վերն
Բ. « Սիր-է+,	Կը սիրեք,	Սե՛վերսնն
Գ. « Սիր-էն,	Կը սիրեն,	Սե՛վերեր

Անցեալ անկարար

Եզակի

Ա.	Դէճ+	Սիր-էէ ,	Կը սիրէի ,	Սէ՛վեր էրէճ
Բ.	«	Սիր-էեր ,	Կը սիրէիր ,	Սէ՛վեր էրէն
Գ.	«	Սիր-էր ,	Կը սիրէր ,	Սէ՛վեր էրէ

Յոքնակի

Ա.	Դէճ+	Սիր-էա+ ,	Կը սիրէինք ,	Սէ՛վեր էրէ+
Բ.	«	Սիր-էէ+ ,	Կը սիրէիք ,	Սէ՛վեր էրէնէն
Գ.	«	Սիր-էին ,	Կը սիրէին ,	Սէ՛վեր էրէլեր

Անցեալ կարարեալ

Եզակի

Ա.	Դէճ+	Սիր-եցէ ,	Սիրեցի ,	Սէ՛վրէճ
Բ.	«	Սիր-եցեր	Սիրեցիր ,	Սէ՛վրէն
Գ.	«	Սիր-եաց ,	Սիրեց ,	Սէ՛վրէ

Յոքնակի

Ա.	Դէճ+	Սիր-եցա+	Սիրեցինք ,	Սէ՛վրէ+
Բ.	«	Սիր-եցէ+ ,	Սիրեցիք ,	Սէ՛վրէնէն
Գ.	«	Սիր-եցին ,	Սիրեցին ,	Սէ՛վրէլեր

Այսանկի

Եզակի

Ա.	Դէճ+	Սիր-եցեց ,	Պիտի սիրեամ ,	Սէ՛վեճեյէճ
Բ.	«	Սիր-եացեա ,	Պիտի սիրես ,	Սէ՛վեճե+ան
Գ.	«	Սիր-եացե ,	Պիտի սիրէ ,	Սէ՛վեճե+

Յոքնակի

Ա.	Դէճ+	Սիր-եացա+ ,	Պիտի սիրենք ,	Սէ՛վեճեյէն
Բ.	«	Սիր-եալէ+ ,	Պիտի սիրէք ,	Սէ՛վեճե+անէն
Գ.	«	Սիր-եացեն ,	Պիտի սիրեն ,	Սէ՛վեճե+լեր

Հրատարակուել տղանակ

Եզակի

Բ.	Դէճ	Սիր-եա, սիր-		
		եաջի, Սիրէ,		Սեղ
		Մի սիր-եբ	Մի սիրեր,	Սեղե

Յոքնակի

Բ.	Դէճ	Սիր-եցե+, սիր-		
		եաջե+, Սիրեցեք,		Սեղե
		Մի սիր-ե+, Մի սիրեք,		Սեղեցե

Մտորատարակուել տղանակ

Եզակի

Ա.	Դէճ	Սիր-եցեճ	Սիրեմ,	Սեղեցեճ
Բ.	«	Սիր-եցեա	Սիրեա,	Սեղեա
Գ.	«	Սիր-եցե,	Սիրէ,	Սեղե

Յոքնակի

Ա.	Դէճ	Սիր-եցեճ	Սիրենք,	Սեղեցեճ
Բ.	«	Սիր-եցե+	Սիրեք,	Սեղեցեցե
Գ.	«	Սիր-եցեն	Սիրեն,	Սեղեցեն

Անկրտոյթ

Անդեճ	Սիր-եւ,	Սիրել,	Սեղե+
-------	---------	--------	-------

Անցեալ ընդունելոյթիս

Անդեճ	Սիր-եաւ,	Սիրած,	Սեղեւ
-------	----------	--------	-------

Ապառնի ընդունելոյթիս

Անդեճ	Սիր-եւոյ	Սիրելու,	Սեղեցե+
-------	----------	----------	---------

Ասոր պէս կը խոնարհի ամէն եճ վերջաւորուած կանոնաւոր բայ, ինչպէս

Ներգործական

Ազատ-ե՛ճ ,
Փակ-ե՛ճ ,
Գան-ե՛ճ ,

Ազատել ,
Գոցել ,
Ծեծել ,

Կոտորեալստ
Գանդատ
Տե՛ջ, Տե՛՜+

Չեզոք

Ամաչ-ե՛ճ ,
Գոչ--ե՛ճ ,
Ննջ-ե՛ճ ,

Ամչնալ ,
Գոչել ,
Քնանալ ,

Ու՛րանստ
Պաշտոնստ
Ույնստ

91. Հ. Ա. լծորդուլթեան «նրե՛ճ բային կրաւորա-
կանն ի՛նչպէս կը խոնարհի :

Պ. Ա. լծորդուլթեան «նրե՛ճ բային կրաւորակա-
նը հեռակալ կերպով կը խոնարհի :

Մահմանական եղանակ . ներկայ

Եզակի

Ա. Դե՛ճ+ Սիր-ե՛ճ .
Բ. » Սիր-ե՛ճ .
Գ. » Սիր-ե՛ .

կը սիրուիմ .
կը սիրուիս .
կը սիրուի .

Սեղեւերե՛ճ .
Սեղեւերե՛ճն .
Սեղեւեր .

Յոքնակի

Ա. Դե՛ճ+ Սիր-ե՛ճ+ .
Բ. » Սիր-ե՛ճ+ .
Գ. » Սիր-ե՛ճն .

կը սիրուինք .
կը սիրուիք .
կը սիրուին .

Սեղեւերե՛ճն .
Սեղեւերե՛ճնե՛ճն .
Սեղեւերէք .

Անցեալ անխառնար

Եզակի

Ա. Դե՛ճ+ Սիր-ե՛ի .
Բ. » Սիր-ե՛ի .
Գ. » Սիր-ե՛ր .

կը սիրուէի .
կը սիրուէիր .
կը սիրուէր .

Սեղեւեր երե՛ճ .
Սեղեւեր երե՛ճն .
Սեղեւեր երե՛ի .

Յոքնակի

Ա. Դէճ+	Սիր-էս+	Կը սիրուէինք .	Սե՛ղեւեր էրէ+
Բ. »	Սիր-էէր .	Կը սիրուէիք .	Սե՛ղեւեր էրէնէչ
Գ. »	Սիր-էին .	Կը սիրուէին .	Սե՛ղեւեր էրէլէր

Անցեալ կարասեալ

Եզակի

Ա. Դէճ+	Սիր-էցայ .	Սիրուեցայ .	Սե՛ղեւրէ՛ճ
Բ. »	Սիր-էցար .	Սիրուեցար .	Սե՛ղեւրէն
Գ. »	Սիր-էցաւ .	Սիրուեցաւ .	Սե՛ղեւրէ

Յոքնակի

Ա. Դէճ+	Սիր-էցատ .	Սիրուեցանք .	Սե՛ղեւրէ+
Բ. »	Սիր-էցայր .	Սիրուեցաք .	Սե՛ղեւրէնէչ
Գ. »	Սիր-էցան .	Սիրուեցան .	Սե՛ղեւրէլէր

Ապրանի

Եզակի

Ա. Դէճ+	Սիր-էցայց .	Պիտի սիրուիմ .	Սե՛ղեւլէ՛ճեյե՛ճ
Բ. »	Սիր-էցեմ .	Պիտի սիրուիս .	Սե՛ղեւլէ՛ճե+«ն
Գ. »	Սիր-էցեմ .	Պիտի սիրուի .	Սե՛ղեւլէ՛ճե+

Յոքնակի

Ա. Դէճ+	Սիր-էցայս .	Պիտի սիրուինք .	Սե՛ղեւլէ՛ճեյեչ
Բ. »	Սիր-էցայր .	Պիտի սիրուիք .	Սե՛ղեւլէ՛ճե+«նէչ
Գ. »	Սիր-էցան .	Պիտի սիրուին .	Սե՛ղեւլէ՛ճե+լէր

Հրամայանիսն եղանակի

Եզակի

Բ. Դէճ+	}	Սիր-էաց .	Սիրուէ .	Սե՛ղեւ
		Մի սի-րեր .	Մի սիրուիր .	Սե՛ղեւե

Յոքնակի

Բ. Դէճ+	}	Սիր-էացս .	Սիրուեցէք .	Սե՛ղեւն
		Մի սիր-էր .	Մի սիրուիք .	Սե՛ղեւեյն

Մտորաստանական եղանակ

Եզրակի

Ա. Դե՛ժ	Սիր-եցե՛ժ .	Սիրու-ի՛մ .	Սե-վե-լե-նե՛ժ
Բ. »	Սիր-եցե՛ս .	Սիրու-ի՛ս .	Սե-վե-լե-նե՛ս
Գ. »	Սիր-եցե՛ն .	Սիրու-ի՛ն .	Սե-վե-լե-նե՛ն

Յոքնակի

Ա. Դե՛ժ	Սիր-եցե՛ժ .	Սիրու-ի՛նք .	Սե-վե-լե-նե՛ք
Բ. »	Սիր-եցե՛ք .	Սիրու-ի՛ք .	Սե-վե-լե-նե՛քն
Գ. »	Սիր-եցե՛ն .	Սիրու-ի՛ն .	Սե-վե-լե-նե՛քն

Աներեւոյթ

Անդե՛ժ .	Սիր-ե-լ .	Սիրու-ի-լ .	Սե-վե-լե-ք
----------	-----------	-------------	------------

Անցեալ ընդունելոյթիուն

Անդե՛ժ .	Սիր-ե-ալ .	Սիրու-ա-ծ .	Սե-վե-լե-լ
----------	------------	-------------	------------

Աստուծոյ ընդունելոյթիուն

Անդե՛ժ .	Սիր-ե-ւծ .	Սիրու-ե-լու .	Սե-վե-լե-ճե-ք
----------	------------	---------------	---------------

92. Հ. Ա. լծորդուլթեան հասածնէ՛ք բային ներդործականն ի՛նչպէս կը խոնարհի :

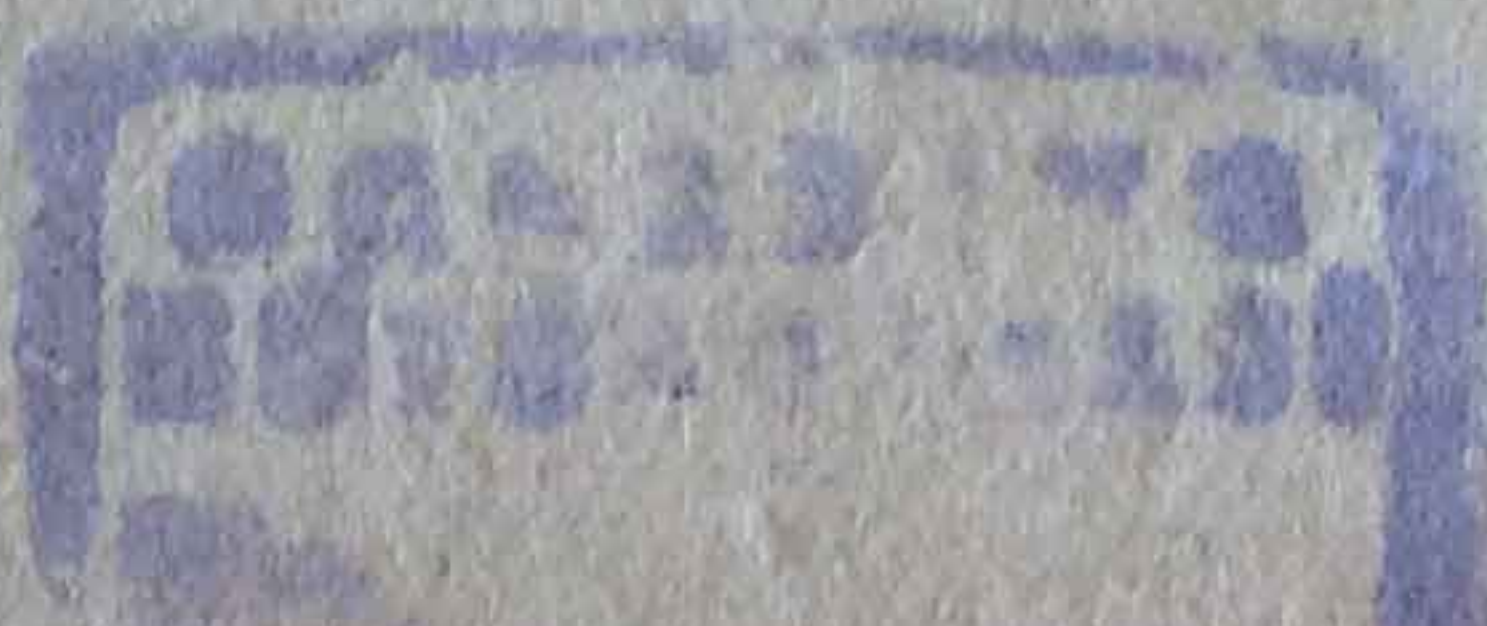
Պ. Ա. լծորդուլթեան հասածնէ՛ք բային ներդործականը կը խոնարհի այսպէս :

Մահմանական եղանակ , Աներկայ

Հատ-անե՛ժ .	Կը կտրե-մ .	Քե-սե-րե՛ժ
Հատ-անե՛ս .	Կը կտրե-ս .	Քե-սե-ր-սն
Հատ-անե՛ն .	Կը կտրե-ն .	Քե-սե-ր
Հատ-անե՛ժք .	Կը կտրե-նք .	Քե-սե-րե-լ
Հատ-անե՛ք .	Կը կտրե-ք .	Քե-սե-ր-սնե-լ
Հատ-անե՛նք .	Կը կտրե-նք .	Քե-սե-րե-լք

Անցեալ անկարար

Հատ-անե՛ի .	Կը կտրե-ի .	Քե-սե-ր Ի-րե՛ժ
Հատ-անե՛իք .	Կը կտրե-իք .	Քե-սե-ր Ի-րե՛ն



Հատ-աներ .
Հատ-անեւոք .
Հատ-անեխ .
Հատ-անեխն .

Կը կարէր .
Կը կարէինք .
Կը կարէիք .
Կը կարէին .

Քեւեր իտի
Քեւեր իտիք
Քեւեր իտիքն
Քեւեր իտիքն

Անցեալ կատարեալ

Հատ-ի .
Հատ-եր .
Հատ , ե-հատ .
Հատ-ով .
Հատ-իք .
Հատ-ին .

Կարեցի .
Կարեցիր .
Կարեց .
Կարեցինք .
Կարեցիք .
Կարեցին .

Քեւործ
Քեւորն
Քեւոր
Քեւորիք
Քեւորիքն
Քեւորիքն

Ապրանի

Հատ-ից .
Հատ-ցեւ .
Հատ-ցե .
Հատ-ցեւոք .
Հատ-ջիք .
Հատ-ցեխ .

Պիտի կարեմ .
Պիտի կարեւ .
Պիտի կարէ .
Պիտի կարենք .
Պիտի կարէք .
Պիտի կարեն .

Քեւեճեցիք
Քեւեճեք
Քեւեճեք
Քեւեճեցիք
Քեւեճեք
Քեւեճեք

Հրահարանի եղանակ

Հատ , հատ-ջիք ,
հատ-անիջիք .
Մի հատ-աներ .
Հատ-իք , հատ-ջիք ,
հատ-անիջիք .
Մի հատ-անիք .

Կարէ .
Մի կարեր .
Կարեցէք .
Մի կարէք .

Քեւ
Քեւե
Քեւին
Քեւեցիք

Մտորարարանի եղանակ

Հատ-անիցեմ .
Հատ-անիցեւ .
Հատ-անիցե .
Հատ-անիցեմ .

Կարեմ .
Կարեւ .
Կարէ .
Կարենք .

Քեւեցիք
Քեւեւին
Քեւեւին
Քեւեւին

Հատ-անիցե՛ + .	Կարէք .	Քե՛սե՛նիչ
Հատ-անիցե՛ն .	Կարեն .	Քե՛սնիչք

Անէրեռոյթ

Հատ-անել .	Կարել .	Քե՛սե՛+
------------	---------	---------

Անցեալ ընդունելոյթիոն

Հատ-եալ .	Կարած .	Քե՛սիչ
-----------	---------	--------

Աստուծի ընդունելոյթիոն

Հատ-անելոց .	Կարելու .	Քե՛սե՛ծե՛+
--------------	-----------	------------

Ներգործակաւ

Տես-անե՛մ .	Տեսնել .	Կեօքե՛+
Բեկ-անե՛մ .	Կոտրել .	Գըքճագ
Արկ-անե՛մ .	Գնել .	Գօճագ

Չհոք

Անց-անե՛մ .	Անցնիլ .	Կելե՛+
Հաս-անե՛մ .	Հասնիլ .	Եկնիչե՛+
Ել-անե՛մ .	Ելնել .	Չըքճագ

93. Հ. Հարանե՛մ ին կրաւորականն ի՛նչպէս կը խոնարհի :

Պ. Հարանե՛մ ին կրաւորականը կը խոնարհի այսպէս :

Մահմանակաւ , Աերկայ

Հատ-անի՛մ .	Կը կարուիմ .	Քե՛սիւրե՛մ
Հատ-անի՛ս .	Կը կարուիս .	Քե՛սիւրե՛ն
Հատ-անի՛ .	Կը կարուի .	Քե՛սիւր
Հատ-անի՛մք .	Կը կարուինք .	Քե՛սիւրե՛չ
Հատ-անի՛ք .	Կը կարուիք .	Քե՛սիւրե՛նիչ
Հատ-անի՛ն .	Կը կարուին .	Քե՛սիւրե՛ք

Անցեալ անկարար

Հատ—անէի .	Կը կարուէի .	Քեաներեթե՛
Հատ—անէիր .	Կը կարուէիր .	Քեաներեթե՛ն
Հատ—անէր .	Կը կարուէր .	Քեաներեթե՛
Հատ—անէատ .	Կը կարուէինք .	Քեաներեթե՛+
Հատ—անէի+ .	Կը կարուէիք .	Քեաներեթե՛նիչ
Հատ—անէին .	Կը կարուէին -	Քեաներեթե՛ւեր

Անցեալ կարարեալ

Հատ—այ .	Կարուեցայ .	Քեանլթե՛
Հատ—ար .	Կարուեցար .	Քեանլթե՛ն
Հատ—ա .	Կարուեցաւ .	Քեանլթե՛
Հատ—ատ .	Կարուեցանք .	Քեանլթե՛+
Հատ—այ+ .	Կարուեցաք .	Քեանլթե՛նիչ
Հատ—ան .	Կարուեցան .	Քեանլթե՛ւեր

Այսանի

Հատ—այց .	Պիտի կարուիմ .	Քեանլե՛ճեյե՛
Հատ—ցիս .	Պիտի կարուիս .	Քեանլե՛ճեթե՛ն
Հատ—ցի .	Պիտի կարուի .	Քեանլե՛ճեթե՛+
Հատ—ցիատ .	Պիտի կարուինք .	Քեանլե՛ճեյեչ
Հատ—ջի+ .	Պիտի կարուիք .	Քեանլե՛ճեթե՛նիչ
Հատ—ցին .	Պիտի կարուին .	Քեանլե՛ճեթե՛ւեր

Հրահայրանի

Հատ—եր .	Կարուէ .	Քեանլ .
Մի հատ—աներ .	Մի կարուիր .	Քեանլե՛
Հատ—արատ .	Կարուեցէք .	Քեանլին
Մի հատ—անի+ .	Մի կարուիք .	Քեանլե՛յե՛ն

Մտորարարանի

Հատ—անիցե՛ .	Կարուիմ .	Քեանլե՛յե՛
Հատ—անիցես .	Կարուիս .	Քեանլե՛ն
Հատ—անիցի .	Կարուի .	Քեանլե՛ն

Հատ-անիցիճ+ .	կարուինք .	Քե-իւլեճ
Հատ-անիցի+ .	կարուիք .	Քե-իւլե-ինիչ
Հատ-անիցին .	կարուին .	Քե-իւլե-լե

Աներեւոյթ

Հատ-անել .	կարուիլ .	Քե-իւլե+
------------	-----------	----------

Անցեալ ընդունելոյթիան

Հատ-եալ .	կարուած .	Քե-իւլեչ
-----------	-----------	----------

Ապստնի ընդունելոյթիան

Հատ-անելի .	կարուելու .	Քե-իւլեճե+
-------------	-------------	------------

94. Հ. Բ. լծորդուլթեան խօսիճ բայն ինչպէս
կը խոնարհի :

Պ. Բ. լծորդուլթեան խօսիճ բայը կը խոնարհի
այսպէս :

Մահմանական տղանակ , աներիայ

խօս-իճ .	կը խօսիմ .	Սեօլերեճ
խօս-իս .	կը խօսիս .	Սեօլեր-ին
խօս-ի .	կը խօսի .	Սեօլեր
խօս-իճ+ .	կը խօսինք .	Սեօլերեչ
խօս-ի+ .	կը խօսիք .	Սեօլեր-ինիչ
խօս-ին .	կը խօսին .	Սեօլերլե

Անցեալ ակնարար

խօս-եի .	կը խօսէի .	Սեօլեր իրիճ
խօս-եիր .	կը խօսէիր .	Սեօլեր իրին
խօս-եր .	կը խօսէր .	Սեօլեր իրե
խօս-եա+ .	կը խօսէինք .	Սեօլեր իրե+
խօս-եի+ .	կը խօսէիք .	Սեօլեր իրինիչ
խօս-եին .	կը խօսէին .	Սեօլեր իրելե

Անցեալ կարարեալ

խօս-եցայ .	խօսեցայ .	Սեօլեր-րիճ
խօս-եցար .	խօսեցար .	Սեօլեր-րին

Խօս-եցաւ .
Խօս-եցաք .
Խօս-եցայք .
Խօս-եցան .

Խօսեցաւ .
Խօսեցանք .
Խօսեցաք .
Խօսեցան .

Սեօյլեօր
Սեօյլեօրք
Սեօյլեօրնն
Սեօյլեօրէր

Ապառնի

• Խօս-եցայց .
• Խօս-եցիս .
• Խօս-եցի .
• Խօս-եցիսք .
• Խօս-եցիք .
• Խօս-եցին .

Պիտի խօսիմ .
Պիտի խօսիս .
Պիտի խօսի .
Պիտի խօսինք .
Պիտի խօսիք .
Պիտի խօսին .

Սեօյլեյեճեյեճ
Սեօյլեյեճեքն
Սեօյլեյեճեք
Սեօյլեյեճեյեչ
Սեօյլեյեճեքնն
Սեօյլեյեճեքէր

Հրամայական

Խօս-եաց , Խօս-
եաջեր .
Մի խօս-իք .
Խօս-եցարսք ,
Խօս-եաջիք .
Մի խօս-իք .

Խօսէ .
Մի խօսիր .
Խօսեցէք .
Մի խօսիք .

Սեօյլե
Սեօյլեօր
Սեօյլեյե
Սեօյլեօրնն

Մտորոշական

Խօս-իցեճ .
Խօս-իցես .
Խօս-իցի .
Խօս-իցեճք .
Խօս-իցիք .
Խօս-իցին .

Խօսիմ .
Խօսիս .
Խօսի .
Խօսինք .
Խօսիք .
Խօսին .

Սեօյլեյեճ
Սեօյլեյեքն
Սեօյլեքն
Սեօյլեյեյեճ
Սեօյլեյեքնն
Սեօյլեքնէր

Աներկողութի

Խօս-ել .

Խօսիլ .

Սեօյլեօրք

Անցեաց ընդունելութի

Խօս-եալ .

Խօսած .

Սեօյլեօրչ

Ապստոնի ընդունելությունիս

Խօս-ելոց • Խօսելու • Սեօյլեյեճե+

Ներգործական

Բարբառ-իճ • Խօսիլ • Սեօյլեճե+
Խոսառովան-իճ • Խոսառովանիլ • Իգրար էլեճե+
Համար-իճ • Համրել • Համարիլ • Սայճաճ

Չեզոք

Աշխատ-իճ • Աշխատիլ • Չալըճաճ •
Երեւ-իճ • Երեւիլ • Կեօրի-նեճե+
Գաղար-իճ • Գաղրիլ • Տո-րճաճ

95. Հ. Բ. լծորդուլթեան ուսանիճ բայն ինչպէս
կը խոնարհի :

Պ. Բ. լծորդուլթեան ուսանիճ բայը կը խոնարհի
այսպէս :

Մահմանական եղանակ , ներկայ

Ուս-անիճ • կը սորվիմ • Եօրեճերեճ
Ուս-անիւ • կը սորվիս • Եօրեճերսեճ
Ուս-անի • կը սորվի • Եօրեճեր
Ուս-անիճ+ • կը սորվինք • Եօրեճերեդ
Ուս-անի+ • կը սորվիք • Եօրեճերեճիդ
Ուս-անին • կը սորվին • Եօրեճերեճեր

Անցեալ անկատար

Ուս-անեի • կը սորվէի • Եօրեճեր երեճ
Ուս-աներ • կը սորվէիր • Եօրեճեր երեճ
Ուս-աներ • կը սորվէր • Եօրեճեր երե
Ուս-անեւ • կը սորվէինք • Եօրեճեր երե+
Ուս-անի+ • կը սորվէիք • Եօրեճեր երեճիդ
Ուս-անին • կը սորվէին • Եօրեճեր երեճեր

Անցեալ կատարեալ

Ուս-այ .	Սորվեցայ .	Էօյրենարի՛ճ
Ուս-ար .	Սորվեցար .	Էօյրենարին
Ուս-աւ .	Սորվեցաւ .	Էօյրենարի
Ուս-ար .	Սորվեցանք .	Էօյրենարի+
• Ուս-այ+ .	Սորվեցաք .	Էօյրենարինիչ
• Ուս-ան .	Սորվեցան .	Էօյրենարիլէր

Աստուծոյ

• Ուս-այց .	Պիտի սորվիմ .	Էօյրենեճեյի՛ճ
Ուս-ցիս .	Պիտի սորվիս .	Էօյրենեճե+սին
Ուս-ցի .	Պիտի սորվի .	Էօյրենեճե+
Ուս-ցու+ .	Պիտի սորվինք .	Էօյրենեճեյիչ
Ուս-ջի+ .	Պիտի սորվիք .	Էօյրենեճե+սինիչ
Ուս-ցին .	Պիտի սորվին .	Էօյրենեճե+լէր

Հրամայական

Ուս-եր , ուս-ջեր , ուս-անիջեր .	Սորվէ .	Էօյրեն
Մի ուս-անիեր .	Մի սորվիր .	Էօյրենօ
Ուս-արու+ , ուս- ջի+ , ուս-անիջի+ .	Սորվեցէք .	Էօյրենին
Մի ուս-անի+ .	Մի սորվիք .	Էօյրենօյին

Մտորաստատական

Ուս-անիցի՛ճ .	Սորվիմ .	Էօյրենեյի՛ճ
Ուս-անիցիս .	Սորվիս .	Էօյրենե+սին
Ուս-անիցի .	Սորվի .	Էօյրենսին
Ուս-անիցի՛ճ+ .	Սորվինք .	Էօյրենելի՛ճ
Ուս-անիցի+ .	Սորվիք .	Էօյրենե+սինիչ
Ուս-անիցին .	Սորվին .	Էօյրենսինլէր

Անորոշ

Ուս-անել .	Սորվիլ .	Էօյրենօ+
------------	----------	----------

Անցեալ շնորհակերտութիան

Ուս-եալ . Սորված . Էօրէնօշ

Ապստոնի շնորհակերտութիան

Ուս-անելոց . Սորվելու . Էօրէնէճէ+

Ներգործական

Ազ-անիճ . Հագնիլ . Կիյօէ+

Ծն-անիճ . Ծնանիլ . Տօղս-բճագ

Սկս-անիճ . Սկսիլ . Պաշլաճագ

Չեզոք

Անկ-անիճ . Իյնալ . Տի-շօէ+

Մեռ-անիճ . Մեռնիլ . Էօլօէ+

Սն-անիճ . Սնանիլ . Պէ-լէնօէ+

96. շ. Բ. լծորդութեան իճ և անիճ վերջաւորած ներգործական բայերուն կրաւորականն ի՛նչպէս է :

Պ. Իճ և անիճ վերջաւորած ներգործական բայերուն կրաւորականը ներգործականին հետ նոյն է . այս պատճառաւ այս բայերը հասարակ բայ կոչուած են: Չոր օրինակ , խօսիճ , ուսանիճ , թէ՛ իջ խօսիճ , իջ սորվիճ , և թէ՛ իջ խօսուիճ , իջ սորվուիճ , կը նշանակեն :

97. շ. Գ. լծորդութեան ազած բային ներգործականն ի՛նչպէս կը խոնարհի :

Պ. Գ. լծորդութեան ազած բային ներգործականը կը խոնարհի այսպէս :

Մահմանական եղանակ , Աերկայ

Աղ-ամ . Կ՛աղամ . Ի-յի-տի-րի-մ

Աղ-աս . Կ՛աղաս . Ի-յի-տի-րսի-ն

Աղ-այ .
 Աղ-ամ .
 Աղ-այ .
 Աղ-ան .

Կ'աղայ .
 Կ'աղանք .
 Կ'աղաք .
 Կ'աղան .

Ի-յե-տե-ր
 Ի-յե-տե-րե-ղ
 Ի-յե-տե-րսե-նե-ղ
 Ի-յե-տե-րէ-ր

Անցեալ անկարար

• Աղ-այե .
 • Աղ-այեր .
 Աղ-այր .
 • Աղ-այս .
 Աղ-այե .
 Աղ-այն .

Կ'աղայի .
 Կ'աղայիր .
 Կ'աղար .
 Կ'աղայինք .
 Կ'աղայիք .
 Կ'աղային .

Ի-յե-տե-ր Ի-տե .
 Ի-յե-տե-ր Ի-տե
 Ի-յե-տե-ր Ի-տե
 Ի-յե-տե-ր Ի-տե
 Ի-յե-տե-ր Ի-տե
 Ի-յե-տե-ր Ի-տե

Անցեալ կարարեալ

Աղ-այե .
 Աղ-այեր .
 Աղ-այ .
 Աղ-այս .
 Աղ-այե .
 Աղ-այն .

Աղացի .
 Աղացիր .
 Աղաց .
 Աղացինք .
 Աղացիք .
 Աղացին .

Ի-յե-լ-տե-մ
 Ի-յե-լ-տե-ն
 Ի-յե-լ-տե-ր
 Ի-յե-լ-տե-ր
 Ի-յե-լ-տե-նե-ղ
 Ի-յե-լ-տե-րէ-ր

Ապարտի

Աղ-այեց .
 Աղ-ասցեա .
 Աղ-ասցե .
 Աղ-ասցուս .
 Աղ-ասցեք .
 Աղ-ասցեն .

Պիտի աղամ .
 Պիտի աղաս .
 Պիտի աղայ .
 Պիտի աղանք .
 Պիտի աղաք .
 Պիտի աղան .

Ի-յե-տե-ճե-յե-մ
 Ի-յե-տե-ճե-ր-ն
 Ի-յե-տե-ճե-ր
 Ի-յե-տե-ճե-ր
 Ի-յե-տե-ճե-ր-ն
 Ի-յե-տե-ճե-ր-ն

Հրամայական եղանակ

Աղ-ա , կամ աղ-
 ասցեր .
 Մի աղ-ար .
 Աղ-այեք , կամ աղ-
 ասցեք .
 Մի աղ-այ .

Աղա .
 Մի աղար .
 Աղացեք .
 Մի աղաք .

Ի-յե-լ
 Ի-յե-լ-մ
 Ի-յե-տե-ն
 Ի-յե-լ-մ-ն

Մտորարարական եղանակ

Աղ-այցե՛ճ .	Աղամ .	Ի-յե-պէյե՛ճ
Աղ-այցե՛ս .	Աղաս .	Ի-յե-պէսե՛ն
Աղ-այցե՛ .	Աղայ .	Ի-յե-պսե՛ն
Աղ-այցե՛ճ+ .	Աղանք .	Ի-յե-պէլե՛ճ
Աղ-այցե՛+ .	Աղաք .	Ի-յե-պէսե՛նիչ
Աղ-այցե՛ն .	Աղան .	Ի-յե-պսե՛նլէր

Աներեւոյթ

Աղ-ալ .	Աղալ .	Ի-յե-լե՛ճ+
---------	--------	------------

Անցեալ ընդունելոյթիան

Աղ-այեալ .	Աղացած .	Ի-յե-լե՛ճ-չ
------------	----------	-------------

Ապստնի ընդունելոյթիան

Աղ-ալոյ .	Աղալու .	Ի-յե-պէ՛ճե՛+
-----------	----------	--------------

Ներգործական

Խոկ-ամ .	Մտածել .	Տե-չե-նե՛ճ+
Կարդ-ամ .	Կանչել .	Չարք՛ճագ
Ողբ-ամ .	Ողբալ .	Աղլամագ

Չեղոր

Գն-ամ .	Երթալ .	Կե՛լե՛ճ+
Խաղ-ամ .	Խաղալ .	Օյնամագ
Փռլթ-ամ .	Փռլթալ .	Էլե՛լե՛լե՛ճ+

98. Հ. Գ. լծորդուլթեան աղամ բային կրաւորականն ի՛նչպէս կը խոնարհի :

Պ. Գ. լծորդուլթեան աղամ բային կրաւորականը կը խոնարհի այսպէս :

Մահմանական եղանակ , Աներկայ

Աղ-ամ .	Կ'աղացուիմ .	Ի-յե-պե-լե-րե-ճ
Աղ-աս .	Կ'աղացուիս .	Ի-յե-պե-լե-րսե՛ն

Աղ-այ .	Կ'աղացուի .	Ի-յե-տե-լե-ր
Աղ-ասժ .	Կ'աղացուինք .	Ի-յե-տե-լե-րե-զ
Աղ-այտ .	Կ'աղացուիք .	Ի-յե-տե-լե-րսե-նե-զ
Աղ-ան .	Կ'աղացուին .	Ի-յե-տե-լե-րէ-ր

Անցեալ անկասար

Աղ-այե .	Կ'աղացուէի .	Ի-յե-տե-լե-ր ե-տեժ
Աղ-այեր .	Կ'աղացուէիր .	Ի-յե-տե-լե-ր ե-տե՞ն
Աղ-այր .	Կ'աղացուէր .	Ի-յե-տե-լե-ր ե-տի
Աղ-այատ .	Կ'աղացուէինք .	Ի-յե-տե-լե-ր ե-տե՛տ
Աղ-այե՛տ .	Կ'աղացուէիք .	Ի-յե-տե-լե-ր ե-տե՛նե-զ
Աղ-այե՛ն .	Կ'աղացուէին .	Ի-յե-տե-լե-ր ե-տե՛լէ-ր

Անցեալ կասարեալ

Աղ-ացայ .	Աղացուեցայ .	Ի-յե-տե-լտե-ժ
Աղ-ացար .	Աղացուեցար .	Ի-յե-տե-լտե-ն
Աղ-ացաւ .	Աղացուեցաւ .	Ի-յե-տե-լտե-
Աղ-ացատ .	Աղացուեցանք .	Ի-յե-տե-լտե-՛տ
Աղ-ացայտ .	Աղացուեցաք .	Ի-յե-տե-լտե-նե-զ
Աղ-ացան .	Աղացուեցան .	Ի-յե-տե-լտե-լէ-ր

Աստուծի

Աղ-ացայց .	Պիտի աղացուիմ .	Ի-յե-տե-լէ՛ճեյեժ
Աղ-ասցես .	Պիտի աղացուիս .	Ի-յե-տե-լէ՛ճե՛տե՛ն
Աղ-ասցի .	Պիտի աղացուի .	Ի-յե-տե-լէ՛ճե՛տ
Աղ-ասցում .	Պիտի աղացուինք .	Ի-յե-տե-լէ՛ճեյե-զ
Աղ-ասցե՛տ .	Պիտի աղացուիք .	Ի-յե-տե-լէ՛ճե՛տե՛նե-զ
Աղ-ասցե՛ն .	Պիտի աղացուին .	Ի-յե-տե-լէ՛ճե՛տլէ-ր

Հրամայական եղանակ

Աղ-ացիւր .	Աղացուէ .	Ի-յե-տե-լ
Մի աղ-ար .	Մի աղացուիր .	Ի-յե-տե-լ՞
Աղ-ացարում .	Աղացուեցէք .	Ի-յե-տե-լե-ն
Մի աղ-այտ .	Մի աղացուիք .	Ի-յե-տե-լ՞եյե՛ն

Մտորասրահական եղանակ

Աղ-այցի՛ճ .	Աղացուիմ .	Ի-յի-արի-էյի՛ճ
Աղ-այցի՛ս .	Աղացուիս .	Ի-յի-արի-էսի՛ճ
Աղ-այցի՛ն .	Աղացուի .	Ի-յի-արի-էնի՛ճ
Աղ-այցի՛ճ+ .	Աղացուինք .	Ի-յի-արի-էլի՛ճ
Աղ-այցի՛+ .	Աղացուիք .	Ի-յի-արի-էսի՛նիչ
Աղ-այցին .	Աղացուին .	Ի-յի-արի-էնի՛նիչ

Աներեւոյթ

Աղ-աւ .	Աղացուիլ .	Ի-յի-արի-էի՛+
---------	------------	---------------

Անցեալ ընդունելոյթիում

Աղ-այցեւ .	Աղացուած .	Ի-յի-արի-էի-չ
------------	------------	---------------

Աստուծոյ ընդունելոյթիում

Աղ-ալի .	Աղացուելու .	Ի-յի-արի-էի՛ճի+
----------	--------------	-----------------

99. Հ. Գ. լծորդուլթեան գողանամ բային ներգործականն ի՞նչպէս կը խոնարհի :

100. Գ. լծորդուլթեան գողանամ բային ներգործականը կը խոնարհի այսպէս :

Մահմանական եղանակ , ներկայ

Գող-անամ .	կը գողնամ .	Չալարբ՛ճ
Գող-անաս .	կը գողնաս .	Չալարսը՛ն
Գող-անայ .	կը գողնայ .	Չալար
Գող-անամք .	կը գողնանք .	Չալարը՛չ
Գող-անայք .	կը գողնաք .	Չալարսը՛նըչ
Գող-անան .	կը գողնան .	Չալարլար

Անցեալ անկարտար

Գող-անայի .	կը գողնայի .	Չալար ըթը՛ճ
Գող-անայիք .	կը գողնայիր .	Չալար ըթը՛ն
Գող-անայր .	կը գողնար .	Չալար ըթը

Գող-անայտ .	Կը գողնայինք .	Չալար ըտրէ
Գող-անայիտ .	Կը գողնայիք .	Չալար ըտրնը
Գող-անային .	Կը գողնային .	Չալար ըտրլար

Անցեալ կատարեալ

Գող-այայ .	Գողցայ .	Չալարճ
Գող-այար .	Գողցար .	Չալարն
Գող-այատ .	Գողցաւ .	Չալար
Գող-այտ .	Գողցանք .	Չալարէ
Գող-այտ .	Գողցաք .	Չալարնը
Գող-այան .	Գողցան .	Չալարլար

Ապստնի

Գող-այայ .	Պիտի գողնամ .	Չալարճարճ
Գող-այիտ .	Պիտի գողնաս .	Չալարճարն
Գող-այի .	Պիտի գողնայ .	Չալարճ
Գող-այտ .	Պիտի գողնանք .	Չալարճարը
Գող-այիտ .	Պիտի գողնաք .	Չալարճարնը
Գող-ային .	Պիտի գողնան .	Չալարճարլար

Հրամայական եղանակ

Գող-այիտ, Գող- ատիտ .	Գողցիր .	Չալ
Մի գող-անար .	Մի գողնար .	Չալմ
Գող-այարտ , գող-ատիտ .	Գողցէք .	Չալն
Մի գող-անայտ .	Մի գողնաք .	Չալայն

Ստորադասական եղանակ

Գող-անայցեմ .	Գողնամ .	Չալարճ
Գող-անայցես .	Գողնաս .	Չալարն
Գող-անայցի .	Գողնայ .	Չալարն
Գող-անայցեմտ .	Գողնանք .	Չալարճ
Գող-անայցետ .	Գողնաք .	Չալարնը
Գող-անայցեն .	Գողնան .	Չալարնլար

Անէրեւոյթ

Գող-անալ . Գողնալ . Զալճաք

Անցեալ ընդունելոյթիոն

Գող-ացեալ . Գողցած . Զալճը

Ապստնի ընդունելոյթիոն

Գող-անալոց . Գողնալու . Զալճաք

100. Հ. Գողանած բային կրաւորականն հնչպէս
կը խոնարհի :

Պ. Գողանած բային կրաւորականը կը խոնարհի
այսպէս :

Մահմանական եղանակ , ներկայ

Գող-անած .	կը գողցուիմ .	Զալճըբբ
Գող-անաս .	կը գողցուիս .	Զալճըբբն
Գող-անայ .	կը գողցուի .	Զալճըբ
Գող-անածք .	կը գողցուինք .	Զալճըբբը
Գող-անայք .	կը գողցուիք .	Զալճըբբնը
Գող-անան .	կը գողցուին .	Զալճըբբը

Անցեալ անկատար

Գող-անայի .	կը գողցուէի .	Զալճըբ բբբ
Գող-անայիր .	կը գողցուէիր .	Զալճըբ բբն
Գող-անայր .	կը գողցուէր .	Զալճըբ բբ
Գող-անայաք .	կը գողցուէինք .	Զալճըբ բբք
Գող-անայիք .	կը գողցուէիք .	Զալճըբ բբնը
Գող-անային .	կը գողցուէին .	Զալճըբ բբբը

Անցեալ կատարեալ

Գող-ացայ .	Գողցուեցայ .	Զալճըբբ
Գող-ացար .	Գողցուեցար .	Զալճըբբն
Գող-ացաւ .	Գողցուեցաւ .	Զալճըբբ

Գող-ացատ .

Գողցուեցանք .

Չալընարեք

Գող-ացայտ .

Գողցուեցաք .

Չալընարընը

Գող-ացան .

Գողցուեցան .

Չալընարլար

Աստուծոյ

Գող-ացայց .

Պիտի գողցուիմ .

Չալընամարըն

• Գող-ասցիս .

Պիտի գողցուիս .

Չալընամարն

Գող-ասցի .

Պիտի գողցուի .

Չալընամար

Գող-ասցոտ .

Պիտի գողցուինք .

Չալընամարը

• Գող-ասցիտ .

Պիտի գողցուիք .

Չալընամարընը

Գող-ասցին .

Պիտի գողցուին .

Չալընամարլար

Հրամանստեղանակ

Գող-ացիք , Գող-
ասցիք .

Գողցուէ .

Չալըն

Մի գող-անար .

Մի գողցուիր .

Չալընմ

Գող-ացարոտ ,

գող-ասցիտ .

Գողցուեցէք .

Չալընըն

Մի գող-անայտ .

Մի գողցուիք .

Չալընմայըն

Մտորաստեղանակ

Գող-անայցիմ .

Գողցուիմ .

Չալընայըն

Գող-անայցիս .

Գողցուիս .

Չալընարն

Գող-անայցի .

Գողցուի .

Չալընարն

Գող-անայցիտ .

Գողցուինք .

Չալընարըն

Գող-անայցիտ .

Գողցուիք .

Չալընարընը

Գող-անայցին .

Գողցուին .

Չալընարլար

Անտեղանակ

Գող-անալ .

Գողցուիլ .

Չալընմար

Անտեղանակ ընդունելոյսի

Գող-ացեալ .

Գողցուած .

Չալընմըն

Աստուծոյ ընդունելոյսի

Գող-անալի .

Գողցուելու .

Չալընմար

101. Հ. Դ. լծորդուլթեան ըստմամբ բային ներգործականն ինչպէս կը խոնարհի :

Պ. Դ. լծորդուլթեան ըստմամբ բային ներգործականը կը խոնարհի այսպէս :

Մահմանական եղանակ , Աերկայ

Թող-ում .	կը թողում .	Պրաթըրըմ
Թող-ուս .	կը թողուս .	Պրաթըրսըն
Թող-ու .	կը թողու .	Պրաթըր
Թող-ումս .	կը թողունք .	Պրաթըրը
Թող-ուս .	կը թողուք .	Պրաթըրսընը
Թող-ուն .	կը թողուն .	Պրաթըրը

Անցեալ անկարտար

Թող-ուի .	կը թողուի .	Պրաթըր րաթմ
Թող-ուիր .	կը թողուիր .	Պրաթըր րաթն
Թող-ուր .	կը թողուր .	Պրաթըր րաթ
Թող-ուսիք .	կը թողուինք .	Պրաթըր րաթի
Թող-ուիք .	կը թողուիք .	Պրաթըր րաթնը
Թող-ուին .	կը թողուին .	Պրաթըր րաթը

Անցեալ կարտարեալ

Թող-ի .	Թողուցի .	Պրաթարմ
Թող-իր .	Թողուցիր .	Պրաթարն
Թող , ե-թող .	Թողուց .	Պրաթար
Թող-սիք .	Թողուցինք .	Պրաթարի
Թող-իք .	Թողուցիք .	Պրաթարնը
Թող-ին .	Թողուցին .	Պրաթարը

Ապրանի

Թող-ից .	Պիտի թողում .	Պրաթամադմ
Թող-ցես .	Պիտի թողուս .	Պրաթամաթսըն
Թող-ցե .	Պիտի թողու .	Պրաթամաթ

Թող-ցուտ .	Պիտի թողուենք .	Պրաբանճաղըշ
Թող-ջէտ .	Պիտի թողուք .	Պրաբանճաբանըշ
Թող-ցեն .	Պիտի թողուն .	Պրաբանճաբլար

Հրամայական եղանակ

• Թող , թող-ջեր .	Թող .	Պրաբ
Մի թող-ուր .	Մի թողուր .	Պրաբճա
• Թող-էտ , թող-ջէտ .	Թողէք .	Պրաբըն
Մի թող-ուտ .	Մի թողուք .	Պրաբճայըն

Ստորադասական եղանակ

Թող-ուցում .	Թողում .	Պրաբայըճ
Թող-ուցումս .	Թողումս .	Պրաբասըն
Թող-ուցու .	Թողու .	Պրաբան
Թող-ուցումստ .	Թողուենք .	Պրաբայըճ
Թող-ուցումստ .	Թողուք .	Պրաբասընըշ
Թող-ուցուն .	Թողուն .	Պրաբանլար

Աներեւոյթ

Թող-ուլ .	Թողուլ .	Պրաբճաբ
-----------	----------	---------

Անցեալ ընդունելութիւն

Թող-եալ .	Թողած .	Պրաբըշ
-----------	---------	--------

Ապստնի ընդունելութիւն

Թող-լոյ .	Թողելու .	Պրաբանճաբ
-----------	-----------	-----------

102. Հ. Թողում բային կրաւորականն ի՛նչպէս կը խոնարհի :

Պ. Թողում բային կրաւորականը կը խոնարհի այսպէս .

Մահմանական եղանակ , անրկայ

Թող-ու՛մ .	Կը թողուիմ .	Պրա՛գըլըրըմ
Թող-ու՛ս .	Կը թողուիս .	Պրա՛գըլըրս
Թող-ու՛ .	Կը թողուի .	Պրա՛գըլըր
Թող-ու՛մք .	Կը թողուինք .	Պրա՛գըլըրք
Թող-ու՛տ .	Կը թողուիք .	Պրա՛գըլըրտ
Թող-ու՛ն .	Կը թողուին .	Պրա՛գըլըրն

Անցեալ անկասար

Թող-ու՛ի .	Կը թողուի .	Պրա՛գըլըր ւորմ
Թող-ու՛իք .	Կը թողուիք .	Պրա՛գըլըր ւորն
Թող-ու՛յր .	Կը թողուիր .	Պրա՛գըլըր ւոր
Թող-ու՛տք .	Կը թողուիքք .	Պրա՛գըլըր ւորք
Թող-ու՛իտ .	Կը թողուիքտ .	Պրա՛գըլըր ւորտ
Թող-ու՛ին .	Կը թողուինք .	Պրա՛գըլըր ւորն

Անցեալ կասարեալ

Թող-ա՛յ .	Թողուեցայ .	Պրա՛գըլըրմ
Թող-ա՛ք .	Թողուեցաք .	Պրա՛գըլըրն
Թող-ա՛ւ .	Թողուեցաւ .	Պրա՛գըլըր
Թող-ա՛տք .	Թողուեցանք .	Պրա՛գըլըրք
Թող-ա՛յտ .	Թողուեցաքտ .	Պրա՛գըլըրտ
Թող-ա՛ն .	Թողուեցան .	Պրա՛գըլըրն

Ապառնի

Թող-ա՛յց .	Պիտի թողուիմ .	Պրա՛գըլըրմ ադըմ
Թող-ցի՛ս .	Պիտի թողուիս .	Պրա՛գըլըրս ադըն
Թող-ցի՛ .	Պիտի թողուի .	Պրա՛գըլըր ադ
Թող-ցա՛տք .	Պիտի թողուինք .	Պրա՛գըլըրք ադըր
Թող-ցի՛տք .	Պիտի թողուիքք .	Պրա՛գըլըրտ ադըր
Թող-ցի՛ն .	Պիտի թողուինք .	Պրա՛գըլըրն ադըր

Հրամայական եղանակ

Թող-ի՛ր , թող- ջի՛ր .	Թողուէ .	Պրա՛գըլ
Մի թող-ա՛ր .	Մի թողուիր .	Պրա՛գըլմ

Թող-աբո-տ ,

Թող-ըէ+ .

Մի Թող-ո-տ .

Թողուեցէք .

Մի Թողուիք .

Պրաժըլըն

Պրաժըլճայըն

Մտորաստասկան ևդսևսկ

Թող-ո-ցո-մ .

Թող-ո-ցո-ս .

Թող-ո-ցո-ւ .

Թող-ո-ցո-մ+ .

Թող-ո-ցո-տ .

Թող-ո-ցո-ն .

Թողուիմ .

Թողուիս .

Թողուի .

Թողուինք .

Թողուիք .

Թողուին .

Պրաժըլայըմ

Պրաժըլասըն

Պրաժըլըն

Պրաժըլայըմ

Պրաժըլասընը

Պրաժըլընը

Աներեւոյթ

Թող-ո-ւ .

Թողուիլ .

Պրաժըլմ

Անցեալ ընդունելոյթիս

Թող-ե-ւ .

Թողուած .

Պրաժըլը

Աստուծի ընդունելոյթիս

Թող-լի .

Թողուելու .

Պրաժըլմ

ԱՆԿԱՆՈՆ ԲԱՅԵՐ

103. Հ. Առաջին լծորդուլթեան , այսինքն է՛մ վերջաւորուած անկանոն բայերը քանի՞ հատ են :

Պ. Առաջին լծորդուլթեան , այսինքն , է՛մ վերջաւորուած անկանոն բայերը 12 հատ են .

Առնեմ . ընել , ելիւն+

Ասեմ . ըսել , արեւն+

Գիտեմ . գիտնալ , պիլն+

Գնեմ . գնել , գոմ

Ըմպեմ . խամել , ելն+

Լսեմ . լսել , ելիւն+

Կարեմ . կրնալ , գարեւ օլմ

Ճանաչեմ . ճանչնալ , լանըմ

Մեղանչեմ . մեղանչել , մեղասել , կե-նահ ելնէ-հէ , շուր
 վեր-հէ

Յառնեմ . ելլել , հարկահ

Յանցանեմ . յանցանք ընել , հարկահալի ել-հէ

Ուտեմ . ուտել , եկ-հէ

104. Հ. Այս բայերն ի՞նչպէս կը խոնարհին :

Պ. Այս բայերը կը խոնարհին այսպէս .

Մահմանական եղանակ , անոկայ

Առնեմ	Ասեմ	Գիտեմ	Գնեմ
-------	------	-------	------

Անցեալ անկարտար

Առնէի	Ասէի	Գիտէի	Գնէի
-------	------	-------	------

Անցեալ կարտարեալ

Արարի	Ասացի	Գիտացի	Եղի
Արարեր	Ասացեր	Գիտացեր	Եղիր
Արար	Ասաց	Գիտաց	Եղ
Արարաք	Ասացաք	Գիտացաք	Եղաք
Արարէք	Ասացէք	Գիտացէք	Եղիք
Արարին	Ասացին	Գիտացին	Եղին

Ապրտնի

Արարից	Ասացից	Գիտացից	Եղից
Արասցես	Ասասցես	Գիտասցես	Գիցես
Արասցէ	Ասասցէ	Գիտասցէ	Գիցէ
Արասցուք	Ասասցուք	Գիտասցուք	Գիցուք
Արասջիք	Ասասջիք	Գիտասջիք	Գիջիք
Արասցեն	Ասասցեն	Գիտասցեն	Գիցեն

Հրատարակական եղանակ

Արա	Ասա	Գիտա	Գիր
մի առներ	մի ասեր	մի գիտեր	մի գներ
Արարէք	Ասացէք	Գիտացէք	Գիք
մի առնէք	մի ասէք	մի գիտէք	մի գնէք

Մտորաստասկան եղանակ

Առնիցեմ	Ասիցեմ	Գիտիցեմ	Գնիցեմ
---------	--------	---------	--------

Աներեւոյթ

Առնել	Ասել	Գիտել	Գնել
-------	------	-------	------

Մեցեայ ընդունելոյթիսն

Արարեալ	Ասացեալ	Գիտացեալ	Եղեալ
---------	---------	----------	-------

Ապստնի ընդունելոյթիսն

Առնելոց	Ասելոց	Գիտելոց	Գնելոց
---------	--------	---------	--------

Մահմանսկան եղանակ , աներկայ

Հմպեմ	Հսեմ	Կարեմ	Ճանաչեմ
-------	------	-------	---------

Մեցեայ անկարտար

Հմպէի	Հսէի	Կարէի	Ճանաչէի
-------	------	-------	---------

Մեցեայ կարտարեայ

Արբի	Հուայ	Կարացի	Ծանեայ
Արբեր	Հուար	Կարացեր	Ծանեար
Արբ , էարբ	Հուաւ	Կարաց	Ծանեաւ
Արբաք	Հուաք	Կարացաք	Ծանեաք
Արբէք	Հուայք	Կարացէք	Ծանեայք
Արբին	Հուան	Կարացին	Ծանեան

Ապստնի

Արբից	Հուայց	Կարացից	Ծանեայց
Արբցես	Հուիցես	Կարացես	Ծանիցես
Արբցէ	Հուիցէ	Կարացցէ	Ծանիցէ
Արբցուք	Հուիցուք	Կարացցուք	Ծանիցուք
Արբջիք	Հուիջիք	Կարացջիք	Ծանիջիք
Արբցեն	Հուիցեն	Կարացցեն	Ծանիցեն

Հրամայական եղանակ

Արբ	Լուր	Չուի	Ծանիր
մի ըմպեր	մի լսեր		մի ճանաչեր
Արբէք	Լուարուք		Ծաներուք
մի ըմպէք	մի լսէք		մի ճանաչէք

Մտորաստանական եղանակ

Ըմպիցեմ	Լսիցեմ	Կարիցեմ	Ճանաչիցեմ
---------	--------	---------	-----------

Աներեւոյթ

Ըմպել	Լսել	Կարել	Ճանաչել
-------	------	-------	---------

Անցեալ ընդոռնեղոյթիսն

Արբեալ	Լուեալ	Կարացեալ	Ծանուցեալ
--------	--------	----------	-----------

Ապստնի ընդոռնեղոյթիսն

Ըմպելոց	Լսելոց	Չուի	Ճանաչելոց
---------	--------	------	-----------

Մահմսնական եղանակ, Աերկայ

Մեղանչեմ	Յառնեմ *	Յանցանեմ	Ուտեմ
----------	----------	----------	-------

Անցեալ անկատար

Մեղանչէի	Յառնէի	Յանցանէի	Ուտէի
----------	--------	----------	-------

Անցեալ կատարեալ

Մեղայ	Յարեայ	Յանցեայ	Կերայ, կերի
Մեղար	Յարեար	Յանցեար	Կերար, կերեր
Մեղաւ	Յարեաւ	Յանցեաւ	Կերաւ, եկեր
Մեղաք	Յարեաք	Յանցեաք	Կերաք
Մեղայք	Յարեայք	Յանցեայք	Կերայք
Մեղան	Յարեան	Յանցեան	Կերան, կերին

* Յուի նստած կամ պառկած տեղէն ելլել կը նշանակէ .
Եւսի վեր կամ դուրս ելլել կը նշանակէ :

Ապստոնի

Մեղայց	Յարեայց	Յանցեայց	Կերայց
Մեղիցես	Յարիցես	Յանցիցես	Կերիցես
Մեղիցէ	Յարիցէ	Յանցիցէ	Կերիցէ
Մեղիցուք	Յարիցուք	Յանցիցուք	Կերիցուք
• Մեղիջիք	Յարիջիք	Յանցիջիք	Կերիջիք
Մեղիցեն	Յարիցեն	Յանցիցեն	Կերիցեն

Հրամայական եղանակ

• Մեղիր	Արի	Յանցիր	Կեր
մի մեղանչեր	մի յառներ	մի յանցաներ	մի ուտեր
Մեղարուք	Արիք	Յանցերուք	Կերայք
մի մեղանչէք	մի յառնէք	մի յանցանէք	մի ուտէք

Ստորադասական եղանակ

Մեղանչիցեմ	Յառնիցեմ	Յանցանիցեմ	Ուտիցեմ
------------	----------	------------	---------

Աներեւոյթ

Մեղանչել	Յառնել	Յանցանել	Ուտել
----------	--------	----------	-------

Անցեալ ընդունելոյթիսն

Մեղուցեալ	Յարուցեալ	Յանցուցեալ	Կերեալ
-----------	-----------	------------	--------

Ապստոնի ընդունելոյթիսն

Մեղանչելոց	Յառնելոց	Յանցանելոց	Ուտելոց
------------	----------	------------	---------

105. Հ. Երկրորդ լծորդուլթեան, այսինքն ի՞ վերջաւորուած անկանոն բայերը քանի՞ հատ են :

Պ. Երկրորդ լծորդուլթեան, այսինքն ի՞ վերջաւորուած անկանոն բայերը 7 հատ են .

Եղանիմ } ԸԱՍԼ, օլմօք
Լինիմ }

Ունիմ . ունենալ, մալի+ օլմօք

Ընդունիմ . ընդունիլ, Բապաւ-Լ էլմօք+

Տանիմ . տանիլ , կօճի-րօճի
 Մարթիմ . կրնալ , գարեք օլճաֆ
 Երկնչիմ . վախնալ , գօրգճաֆ

106. 2. Այս բայերն ի՞նչպէս կը խոնարհին :
 Պ. Այս բայերը կը խոնարհին այսպէս .

Մահմանական տղանակ , ներկայ

Եղանիմ	Լինիմ	Ունիմ	Ընդունիմ
	<i>Անցեալ անկատար</i>		
Եղանէի	Լինէի	Ունէի	Ընդունէի
	<i>Անցեալ կատարեալ</i>		
Եղէ	Նոյն է	Կալայ	Ընկալայ
Եղեր		Կալար	Ընկալար
Եղել		Կալաւ	Ընկալաւ
Եղաք		Կալաք	Ընկալաք
Եղէք		Կալայք	Ընկալայք
Եղեն		Կալան	Ընկալան

Այրանի

Եղէց	Լիցիմ	Կալայց	Ընկալայց
Եղիցիս	Լիցիս	Կալցիս	Ընկալցիս
Եղիցի	Լիցի	Կալցի	Ընկալցի
Եղիցուք	Լիցուք	Կալցուք	Ընկալցուք
Եղի՛ջիք	Լի՛ջիք	Կալ՛ջիք	Ընկալ՛ջիք
Եղիցին	Լիցին	Կալցին	Ընկալցին

Հրամայական

Եղի՛ջիր	Լեր , լի՛ջիր , լինի՛ջիր	Կալ , կա , կալ՛ջիր	Ընկալ , ըն- կալ՛ջիր
Մի եղանիր	մի լինիր	մի ունիր	մի ընդունիր
Եղերուք , ե- ղի՛ջիք	Լերուք , լի- ջիք , լինի՛ջիք	Կալարուք , կալ՛ջիք	Ընկալարուք , ընկալ՛ջիք
Մի եղանիք	մի լինիք	մի ունիք	մի ընդունիք

Մտորոտդասանիան

Եղանիցիմ Լինիցիմ Ունիցիմ Ընդունիցիմ

Աներեւոյթ

Եղանել Լինել Ունել Ընդունել

Անցեալ շնորհակերտութիան

Եղեալ Լեալ Կալեալ Ընկալեալ

Ապստոնի շնորհակերտութիան

Եղանելոց Լինելոց Ունելոց Ընդունելոց

Մահմանական եղանակ , Աերկայ

Տանիմ Մարթիմ Երկնչիմ

Անցեալ անկատար

Տանէի Մարթէի Երկնչէի

Անցեալ կատարեալ

Տարայ	Մարթացայ	Երկեայ
Տարար	Մարթացար	Երկեար
Տարաւ	Մարթացաւ	Երկեաւ
Տարաք	Մարթացաք	Երկեաք
Տարայք	Մարթացայք	Երկեայք
Տարան	Մարթացան	Երկեան

Ապստոնի

Տարայց	Մարթացայց	Երկեայց
Տարցիս	Մարթացցիս	Երկիցես
Տարցի	Մարթացցի	Երկիցէ
Տարցուք	Մարթացցուք	Երկիցուք
Տարջիք	Մարթասջիք	Երկիջիք
Տարցին	Մարթացցին	Երկիցեն

Հրամայական եղանակ

Տար, տարջիր	Չ-նի	Երկիր, երկիջիր,
մի տանիր		մի երկնչիջիր
Տարայք, տարջիք		Երկերուք, երկի-
		ջիք, երկնչիջիք,
մի տանիք		մի երկնչիք

Ստորադասական եղանակ

Տանիցիմ	Մարթիցիմ	Երկնչիցիմ
---------	----------	-----------

Աներեւոյթ

Տանել	Մարթել	Երկնչել
-------	--------	---------

Անցեալ ընդոռնելոյթիոն

Տարեալ	Մարթացեալ	Երկուցեալ
--------	-----------	-----------

Այստնի ընդոռնելոյթիոն

Տանելոց	Մարթելոց	Երկնչելոց
---------	----------	-----------

107. Հ. Այս բայերուն պէս խոնարհող ուրիշ բայեր կան :

Պ. Քանի մը Վճ վերջաւորուած բայեր ճիշդ երկնչի ին պէս կը խոնարհին . զոր օրինակ .

Մարտնչիմ	Մարտեայ	Մարտեայց	Մարտիր	Մարտուցեալ
Մատչիմ	Մատեայ	Մատեայց	Մատիր	Մատուցեալ
Հանգչիմ	Հանգեայ	Հանգեայց	Հանգիր	Հանգուցեալ
Կորնչիմ	Կորեայ	Կորեայց	Կորիր	Կորուսեալ
Թռչիմ	Թռեայ	Թռեայց	Թռիր	Թռուցեալ
Թաքչիմ	Թաքեայ	Թաքեայց	Թաքիր	Թաքուցեալ

108. Հ. Երրորդ լծորդութեան անկանոն բայերը քանի՞ հատ են :

Պ. Երրորդ լծորդութեան անկանոն բայերը 7 հատ են .

Գամ . դալ , կեւեւ
 Երթամ . երթալ , կեւեւ
 Լամ . լալ , աղւամբ
 Կամ . կենալ , արմար
 Կեամ . ապրիլ , եւամբ
 Տամ . տալ , վերեւ
 Բամ . ըսել , արեւ

109. Հ. Այս բայերն ինչպէս կը խոնարհին :
 Պ. Այս բայերը կը խոնարհին այսպէս .

Մահմանական , անորից

Գամ	Երթամ	Լամ	Կամ
-----	-------	-----	-----

Անցեալ անկարար

Գայի	Երթայի	Լայի	Կայի
------	--------	------	------

Անցեալ կարարեալ

Եկի	Չոքայ	Լացի	Կացի
Եկիր	Չոքար	Լացեր	Կացեր
Եկն	Չոքաւ	Լաց , ելաց	Կաց , եկաց
Եկաք	Չոքաք	Լացաք	Կացաք
Եկիք	Չոքայք	Լացէք	Կացէք
Եկին	Չոքան	Լացին	Կացին

Ապրանի

Եկից	Երթայց	Լացից	Կացից
Եկեսցես	Երթիցես	Լացցես	Կացցես
Եկեսցէ	Երթիցէ	Լացցէ	Կացցէ
Եկեսցուք	Երթիցուք	Լացցուք	Կացցուք
Եկեսձիք	Երթիձիք	Լացձիք	Կացձիք
Եկեսցեն	Երթիցեն	Լացցեն	Կացցեն

Հրատարակական եղանակ

Եկ , եկես- ջիր մի գար	Երթ , երթի- ջիր մի երթար	Լաց , լաց- ջիր մի լար	Կաց՝, կացջիր մի կար
Եկայք , ե- կեսջիք մի գայք	Երթայք , եր- թիջիք մի երթայք	Լացէք , լաց- ջիք մի լայք	Կացէք, կաց- ջիք մի կայք

Ստորադասական

Գայցեմ	Երթայցեմ	Լայցեմ	Կայցեմ
--------	----------	--------	--------

Աներևոյթ

Գալ	Երթալ	Լալ	Կալ
-----	-------	-----	-----

Անցեալ շնորհակերտութիւն

Եկեալ	Երթեալ	Լացեալ	Կացեալ
-------	--------	--------	--------

Ապստոնի շնորհակերտութիւն

Գալոց	Երթալոց	Լալոց	Կալոց
-------	---------	-------	-------

Սահմանական եղանակ , աներկայ

Կեամ	Տամ	Բամ*
Կեաս	Տաս	Բաս
Կեայ	Տայ	Բայ
Կեամք	Տամք	
Կեայք	Տայք	
Կեան	Տան	

Անցեալ անկարտար

Կէի	Տայի
Կէիր	Տայիր
Կեար	Տայր

* Բո՛ւ բային ներկայ եզ. երեք գէմքը միայն , և գրեթէ միշտ առ՛ի բային հետ մէկտեղ կը գործածուին :

կէաք
կէիք
կէին

Տայաք
Տայիք
Տային

Անցեալ կառարեալ

կեցի
• կեցիր
կեաց , եկեաց
կեցաք
• կեցէք
կեցին

Ետու
Ետուր
Ետ
Տուաք
Ետուք
Ետուն

Ապստնի

կեցից
կեցցես
կեցցէ
կեցցուք
կեցջիք
կեցցեն

Տաց
Տացես
Տացէ
Տացուք
Տաջիք
Տացեն

Հրամայական

կեաց , կեցջիր , մի կեար

Տուր , տաջիր , մի տար

կեցէք , կեցջիք , մի կեայք

Տուք , տաջիք , մի տայք

Ստորադասական

կեայցեմ

Տայցեմ

Աներեւոյթ

կեալ

Տալ

Անցեալ ընդունելութիւն

կեցեալ

Տուեալ

Ապստնի ընդունելութիւն

կելոց

Տալոց



110. Հ. Չորրորդ լծորդութեան անկանոն բայերը քանի՞ հատ են :

Պ. Չորրորդ լծորդութեան , այսինքն — վերջաւորեալ բայերուն մէջ անկանոն կրնան համարուիլ երդնում , երդում ընել , բայը և քանի մը նոսք վերջաւորեալ բայեր որոնց խոնարհման կերպը չէ՞ վերջաւորուած բայերուն խոնարհմանը շատ մօտ է : Գո՞՞տ պակասաւոր բայն ալ որ չէ՞լ , քոյ բլււլ • կը նշանակէ , չորրորդ լծորդութեան կը վերաբերի :

111. Հ. Այս բայերն ի՞նչպէս կը խոնարհին :

Պ. Այս բայերը կը խոնարհին սա կերպով :

Մահմանական տղանակ , անրկայ

Ենդնում	Այտնում	Գոմ *
Երդնուա	Այտնուա	Գոս
Երդնու	Այտնու	Գոյ
Երդնումք	Այտնումք	Գոմք
Երդնուք	Այտնուք	Գոյք
Երդնուն	Այտնուն	Գոն

Մնցեալ անկատար

Երդնուի	Այտնուի	Գոյի
Երդնուիր	Այտնուիր	Գոյիր
Երդնոյր	Այտնոյր	Գոյր
Երդնուաք	Այտնուաք	Գոյաք

* Գո՞՞տ բայն էական բայ չէ . այլ չէզոք է և աշխարհաբար կայ բային նշանակութիւնն ունի . ուստի է՞ բային պէս գործածել . աղէկ չէ . և պէտք չէ ըսել հե՛տեք Գո՞ . կամ կորո՞ղ Գո՞լ , փոխանակ ըսելու հե՛տեք Ե՞ . կամ կորո՞ղ լինել :

Երդնուփք
Երդնուին

Այտնուփք
Այտնուին

Գոյիք
Գոյին

Անցեալ կառարեալ

Երդուայ
• Երդուար
Երդուաւ
Երդուաք
• Երդուայք
Երդուան

Այտեայ
Այտեար
Այտեաւ
Այտեաք
Այտեայք
Այտեան

Չունի

Ապստոնի

Երդուայց
Երդուիցես
Երդուիցէ
Երդուիցուք
Երդուիջիք
Երդուիցեն

Այտեայց
Այտիցես
Այտիցէ
Այտիցուք
Այտիջիք
Այտիցեն

Գուցէ

Գուցեն

Հրահայտիան եղանակ

Երդուիր, երդ-
ուիջիր
մի երդնուր
Երդուարուք,
երդուիջիք
մի երդնուք

Այտիր, այտիջիր
մի այտնուր
Այտերուք, այ-
տիջիք
մի այտնուք

Չունի

Մտորադատիան եղանակ

Երդնուցում

Այտնուցում

Չունի

Աներեւոյթ

Երդնուլ

Այտնուլ

Գուլ

Անցեալ ընդունելոյթիան

Երգուեալ

Այտուցեալ

Այստեղի ընդունելոյթիան

Երգելոց

Այտնլոց

112. Հ. Այտնուսին պէս խոնարհող ուրիշ բայերը որո՞նք են :

Պ. Այտնուսին պէս խոնարհող բայեր են .

Միմ. ներ.	Կտր.	Այր.	Հրմ.	Անց. ընդ.
Ձարթնում	Ձարթեայ	Ձարթեայց	Ձարթիր Յ+. Ձարթիք	Ձարթուցեալ
Ոստնում	Ոստեայ	Ոստեայց	Ոստիր	Ոստուցեալ
Սարտնում	Սարտեայ	Սարտեայց	Սարտիր	Սարտուցեալ
Ցասնում	Ցասեայ	Ցասեայց	Ցասիր	Ցասուցեալ
Քաղցնում	Քաղցեայ	Քաղցեայց	Քաղցիր	Քաղցեալ

ԱՆԿԱՆՈՆ ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ ԲԱՅԵՐՈՒՆ

ԿՐԱԽՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

113. Հ. Անկանոն բայերուն մէջ ներգործականները ցուցուր՝ անոնց ամէն մէկուն կրաւորականներովը :

Պ. Անկանոն բայերուն ներգործականները հետեւեալներն են իրենց կրաւորականներովը :

1	{	Ներք.	Առնեմ	Ընել	Էր. Բ+
		Կրաւ.	Առնիմ	Ըլլուել	Էրիւն. Բ+
2	{	Ներք.	Ասեմ	Ըսել	Տե. Բ+
		Կրաւ.	Ասիմ	Ըսուել	Տեւ. Բ+
3	{	Ներք.	Գիտեմ	Գիտնալ	Պիւն. Բ+
		Կրաւ.	Գիտիմ	Գիտցուել	Պիւն. Բ+

4	{	Ներք.	Գնե՛ճ	Գնե՛լ	Գօճա՛ք
		Կբաւ.	Գնե՛ծ	Գրու՛իլ	Գօճա՛ք
5	{	Ներք.	Ըմպե՛ճ	Խմե՛լ	Իշե՛ք
		Կբաւ.	Ըմպե՛ծ	Խմու՛իլ	Իշե՛լք
6	{	Ներք.	Ճանաչե՛ճ	Ճանչնալ	Թանըճա՛ք
		Կբաւ.	Ճանաչե՛ծ	Ճանչցու՛իլ	Թանըճա՛ք
7	{	Ներք.	Ուտե՛ճ	Ուտե՛լ	Եե՛ք
		Կբաւ.	Ուտե՛ծ	Ուտու՛իլ	Եե՛նք
8	{	Ներք.	Լսե՛ճ	Լսե՛լ	Իշե՛լք
		Կբաւ.	Լսե՛ծ	Լսու՛իլ	Իշե՛րք
9	{	Ներք.	Տամ	Տալ	Վերե՛ք
		Կբաւ.	Տուեալ լինի՛մ	Տրու՛իլ	Վերե՛լք
10	{	Ներք. և	Պարտե՛ճ	Պարտահան ըլլալ	Պօքճւո՛ւ օլճա՛ք
		Կբաւ.			

Կրատորակիսն . Մակնուանիսն Աերկիսյ

Առնիմ Ասիմ Գիտիմ Գնիմ

Անցեալ անկարտար

Առնէի Ասէի Գիտէի Գնէի

Անցեալ կարտարեալ

Արարայ	Ասացայ	Գիտացայ	Եղայ
Արարար	Ասացար	Գիտացար	Եղար
Արարաւ	Ասացաւ	Գիտացաւ	Եղաւ
Արարաք	Ասացաք	Գիտացաք	Եղաք
Արարայք	Ասացայք	Գիտացայք	Եղայք
Արարան	Ասացան	Գիտացան	Եղան

Ապստոնի

Արարայց	Ասացայց	Գիտացայց	Եղայց
Արասցիս	Ասասցիս	Գիտասցիս	Գիցիս
Արասցի	Ասասցի	Գիտասցի	Գիցի

Արասցուք	Ասասցուք	Գիտասցուք	Գիցուք
Արասջիք	Ասասջիք	Գիտասջիք	Գիջիք
Արասցին	Ասասցին	Գիտասցին	Գիցին

Հրամայական եղանակ

Արասջիր , առնիջիր	Ասացիր , ա- սիջիր , ա- սասջիր	Գիտացիր , գիտասջիր	Գնիջիր , գի- ջիր
մի առնիր	մի ասիր	մի գիտիր	մի գնիր
Արասջիք , առնիջիք	Ասացարուք , ասիջիք , ասասջիք	Գիտացարուք , գիտասջիք ,	Եղարուք , գիջիք , գնիջիք
մի առնիք	մի ասիք	մի գիտիք	մի գնիք

Մտորաստական եղանակ

Առնիցիմ	Ասիցիմ	Գիտիցիմ	Գնիցիմ
---------	--------	---------	--------

Աներեւոյթ

Առնել (իւ)	Ասել (իւ)	Գիտել (իւ)	Գնել (իւ)
------------	-----------	------------	-----------

Անցեալ շնորոհելոյթիսն

Արարեալ	Ասացեալ	Գիտացեալ	Եղեալ
---------	---------	----------	-------

Ապառնի շնորոհելոյթիսն

Առնելի	Ասելի	Գիտելի	Գնելի
--------	-------	--------	-------

Մահմանական եղանակ , անիցայ

Ըմպիմ	Չանաչիմ	Ուտիմ
-------	---------	-------

Անցեալ անիառար

Ըմպէի	Չանաչէի	Ուտէի
-------	---------	-------

Անցեալ կատարեալ

Արբայ	Մանուցայ*	կեր եղէ**
Արբար	Մանուցար	կեր եղեր
Արբաւ	Մանուցաւ	կեր եղեւ
Արբաք	Մանուցաք	կեր եղաք
• Արբայք	Մանուցայք	կեր եղէք
Արբան	Մանուցան	կեր եղեն

Ապառնի

• Արբայց	Մանուցայց	կեր եղէց
Արբցիս	Մանուցցիս	կեր եղիցիս
Արբցի	Մանուցցի	կեր եղիցի
Արբցուք	Մանուցցուք	կեր եղիցուք
Արբջիք	Մանուցջիք	կեր եղիջիք
Արբցին	Մանուցցին	կեր եղիցին

Հրամայական

Արբիր	Մանուցիր	կեր լեր
մի ըմպիր	մի ճանաչիր	մի լինիր կեր
Արբերուք	Մանուցարուք	կեր լերուք
մի ըմպիք	մի ճանաչիք	մի լինիք կեր

Մտորարարական եղանակ

Ըմպիցիմ	Ճանաչիցիմ	Ուտիցիմ
---------	-----------	---------

Աներեւոյթ

Ըմպել (իւ)	Ճանաչել (իւ)	Ուտել (իւ)
------------	--------------	------------

* Ճանաչիք բային արմատական անունը, թանօն բառը, էմ, լինիք բայերով գործածուելով կրաւորականի միտք կուտայ այսպէս, թանօն էմ կամ լինիք, թանօն էի, թանօն եղէ, թանօն եղէց, թանօն լեր, որ կը նշանակեն կը ճանչցուիմ, կը ճանչցուէի, ճանչցուեցայ, և այլն:

** Փոխանակ լեր բառին կրնայ ըստ տեղւոյն գործածուիլ նաև բարակ բառն, այսպէս բարակ լինիք, եղէ, եղէց, լեր, որ կը նշանակէ նոյնպէս կ'ուտուիմ, կ'ուտուէի, կերուեցայ, և այլն:

Մտորաստասկան եղանակ

Լօկիմ

Տայցիմ

Պարտիցիմ

Աներեւոյթ

Լու լինել

Տուեալ լինել

Պարտել

Անցեալ ընդունելոյթիան

Լուեալ

Տուեալ

Չո-նի

Ապառնի ընդունելոյթիան

Լսելի

Տալի

Չո-նի



ԲԱՅԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԳԻՏԵԼԻՔ

114. Հ. Ե՛ և Ի՛ վերջաւորած բայերէն ոմանց անցեալ ընդունելութիւնը ուրիշ ի՞նչ կերպ կ'ըլլայ:

Ե՛ և Ի՛ վերջաւորած բայերէն ոմանց անցեալ ընդունելութիւնը կ'ըլլայ նաև եղեալ, զոր օրինակ կոչե՛մ, կոչեալ կամ կոչեցեալ. խօսե՛մ, խօսեալ կամ խօսեցեալ:

115. Հ. Աձե՛մ, բերե՛մ, հանե՛մ, նստե՛մ բայերն ի՞նչ պէս կը խոնարհին:

Պ. Աձե՛մ, բերե՛մ, հանե՛մ, նստե՛մ բայերը՝ ա՛նեմ վերջաւորած բայերուն պէս կը խոնարհին. զոր օրինակ.

կատարեալ. Աձե՛, բերե՛, հանե՛, նստայ

Ապառնի. Աձեց, բերեց, հանեց, նստայց

Հրամայական. Աձ, բեր, հան, նիստ:

116. Հ. Հարկանե՛մ բային վրայ ի՞նչ գիտելիք կայ:

Պ. Հարկանե՛մ բային է գիւրը կատարեալին, ա-

ապառնւոյն , հրամայականին և անցեալ ընդու-
նելութեան մէջ կը կորսուի . զոր օրինակ . հարի ,
հարից , հար , հարեալ :

117. Հ. Հոգամ , յուսամ , որսամ , ցնծամ բայերուն
կատարեալն ու ապառնին ի՞նչպէս կ'ըլլան :

Պ. Հոգամ , յուսամ , որսամ , ցնծամ բայերուն
կատարեալն ու ապառնին կ'ըլլան , հոգացայ , յու-
սացայ , որսացայ , ցնծացայ . հոգացայց , յուսացայց ,
որսացայց , ցնծացայց . փոխանակ հոգացի , ցնծացի ,
ևայլն ըսելու : Բայց հրամայականները կ'ըլլան .
հոգա , յուսա , որսա , ցնծա :

118. Հ. Առնում , զբօսնում բայերուն վրայ ի՞նչ
գիտելիք կայ :

Պ. Առնում , զբօսնում , բայերուն կատարելին ,
ապառնւոյն , հրամայականին և անցեալ ընդու-
նելութեան մէջ չ գիտը կը կորսուի . զոր օրինակ .

	Կտ.	Աս.	Հրմ.	Անց.
Առնում ,	առի ,	առից ,	առ ,	առեալ
Զբօսնում ,	զբօսայ ,	զբօսայց ,	զբօսիք ,	զբօսեալ

119. Հ. Լնում , ինում , յենում , ղգենում , ընկենում ,
ընթեւնում բայերուն վրայ ի՞նչ գիտելիք կայ :

Պ. Լնում , ինում , յենում , ղգենում , ընկենում , ըն-
թեւնում բայերուն ալ չ գիտը նոյն ժամանակներ
ունեն մէջ ցի կը փոխուի , այսպէս .

	Կտ.	Աս.	Հրմ.	Անց.
Լնում ,	լցի ,	լցից ,	լից ,	լցեալ
Ինում ,	իցի ,	իցից ,	իից ,	իցեալ
Յենում ,	յեցայ ,	յեցայց ,	յեցիր ,	յեցեալ

Զգեճում, զգեցայ, զգեցայց, զգեցիր, զգեցեալ
Ընկեճում, ընկեցի, ընկեցից, ընկեա, ընկեցեալ
Ընթեճում, ընթերցայ, ընթերցայց, ընթերցիր, ընթերցեալ



ԴԵՐԲԱՅՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԳԻՏԵԼԻՔ

120. Հ. Ո՞ր բառերը դերբայ կ'ըսուին :

Պ. Դերբայ կ'ըսուին բայերուն աներեւոյնն ու ընդհանրութիւնները :

121. Հ. Բայերուն աներեւոյթներն ի՞նչպէս կը հոլովին :

Պ. Բայերուն աներեւոյթները մինակ եղակի կը հոլովին, այսպէս .

Ա. ԼԾ. Սիրել, սիրելոյ, սիրելով . Հատանել, հատանելոյ, հատանելով :

Բ. ԼԾ. Խօսել . խօսելոյ, խօսելով . Ուսանել, ուսանելոյ, ուսանելով :

Գ. ԼԾ. Աղալ, աղալոյ, աղալով . Գողանալ, գողանալոյ, գողանալով :

Դ. ԼԾ. Թողուլ, թողլոյ, թողլով :

122. Հ. Անցեալ ընդունելութիւններն ի՞նչպէս կը գործածուին :

Պ. Անցեալ ընդունելութիւնները շատ անգամ իբր ածական կը գործածուին, և թէ եղակի թէ յոքնակի կը հոլովին այսպէս .

Ա. ԼԾ. Սիրեալ, սիրելոյ, սիրելով . Սիրեալք, սիրելոց, սիրելովք .

Հատեալ, հատելոյ, հատելով . Հատեալք, հատելոց, հատելովք :

Բ. ԼԾ. Խօսեալ , խօսելոյ , խօսելով . Խօսեալք , խօսելոց , խօսելովք :

Ուսեալ , ուսելոյ , ուսելով . Ուսեալք , ուսելոց , ուսելովք :

Գ. ԼԾ. Աղացեալ , աղացելոյ , աղացելով . Աղացեալք , աղացելոց , աղացելովք :

Գողացեալ , գողացելոյ , գողացելով . Գողացեալք , գողացելոց , գողացելովք :

Դ. ԼԾ. Թողեալ , թողելոյ , թողելով . Թողեալք , թողելոց , թողելովք :

123. շ. Անցեալ և ապառնի ընդունելութիւններն էական բայով ի՞նչ կը կազմեն :

Պ. Անցեալ և ապառնի ընդունելութիւններն էական բային ե՞մ , է՞ն , էցե՞մ ժամանակներով խոնարհելով , քանի մը բաղադրեալ ժամանակներ կը կազմեն , զոր օրինակ .

Յարակարար

Ներկայ ապառնի

Սիրեալ եմ .	«իբժ էմ .	Սիրելոց եմ .	դիտի «իբէմ .
» ես .		» ես .	
» է .		» է .	
» եմք .		» եմք .	
» էք .		» էք .	
» են .		» են .	

Գերակարար

Անկարար ապառնի

Սիրեալ էի .	«իբժ էի .	Սիրելոց էի .	դիտի «իբէի .
» էիր .		» էիր .	
» էր .		» էր .	
» էաք .		» էաք .	
» էիք .		» էիք .	
» էին .		» էին .	

Սորորադասական անցեալ

Սորորադասական ապառնի

Սիրեալ իցեմ .	սիրած էմ .	Սիրելոց իցեմ .	պիտի սիրեմ .
» իցես .	սիրած ըլլամ .	» իցես .	
» իցէ .		» իցէ .	
» իցեմք .		» իցեմք .	
» իցէք .		» իցէք .	
» իցեն .		» իցեն .	

Գ Լ Ո Ի Խ Գ .

Մ Ա Կ Բ Ա Յ

124. Հ. Ո՞ր բառերը մակբայ կ'ըսուին :

Պ. Մակբայ կ'ըսուին այն բառերը որ բային մէկ որպիսութիւնը կամ պարագան կը ցուցնեն , ինչպէս որ ածականը դոյականին որպիսութիւնը կը ցուցնէ . զոր օրինակ սա խօսքերուն մէջ , Յոյժ ըմպել , շատ խմել . Բարոտ խօսել , աղէկ խօսիլ . յոյժ , շատ , և Բարոտ , աղէկ , մակբայ են . առաջինը՝ ըմպելբային , երկրորդը՝ խօսել բային մէյմէկ որպիսութիւնը կը ցուցնեն :

125. Հ. Սովորական մակբայները որո՞նք են :

Պ. Սովորական մակբայները հետեւեալներն են :

Յոյժ .	} խեղ , շատ .	Բարւոք .	աղէկ .
Կարի .		Չարաչար .	գէշ .
Տարապարտուց .	անխրատ րեղ .	Իսկոյն .	} անթշապետ . Գէշ .
Զուր .	} պարտապ րեղ .	Իսկ եւ իսկ .	
Վայրապար .		Անդէն եւ անդ .	

Գաղտ . Բաղարուհի .
 Եւեթ . Տինակ .
 Զրի . Յրէ . (առանց ստակի)
 Եւս , եւ . նակ , ալ .
 Ստէպ . } շար անգամ .
 Յաճախ . }
 Գուն ուրեք . Ժիշ անգամ .
 Արդարեւ . իրաւ .
 Ապարէն . անշուշտ .
 Այժմ . } հիմա .
 Արդ . }
 Յետոյ . } ետք .
 Ապա . }
 Այսօր . այսօր .
 Վաղիւ . վաղը .
 Երէկ . երէկ .
 Յեռանդ . երէկ չէ աւջի օր .
 Ընդ առաւօտն . առօրեան դէժ .
 Ընդ երեկս . երէկեան դէժ .
 Այգուն . առօրեանց .
 Երեկոյին . երէկեանը .
 Գիշերի . գիշերը .
 Հերուն . անցած օրերի .
 Կանուխ . կանուխ .
 Անագան . ուշ .
 Վաղ . առաջ , կանուխ .
 Վաղվաղակի . }
 Փութապէս . } շարունակ .
 Փութանակի . }
 Ի ներքս . } ներսը , փակը .
 Ի ներքոյ . }
 Ի վեր . վերը .
 Ի վերուստ . վերէն .

Յանկարծ .
 Յեղակարծութիւն . } յանկարծ .
 Նախ . նախ .
 Զառաջինն . } առաջ .
 Ի սկզբան . }
 Յառաջագոյն . առաջուց .
 Վաղու . } շարունակ .
 Վաղուց . }
 Կանխաւ . առաջուց .
 Մերթ , մերթ . երբեժն , երբեժն .
 Երբէք երբէք . արեւն արեւն .
 Յայտ . } յայտնի .
 Յայտնապէս . }
 Ուրսանդամ . } նարէն .
 Վերստին . }
 Ի ծածուկ . ծածուկ .
 Երբեմն . երբեժն , արեւնօտ .
 Մանաւանդ . ճանաւանդ .
 Թերեւս . Բացե , կարելի է .
 Գուցէ . ըլլայ թէ .
 Արդեօք . արդեօտ .
 Միթէ . Տիկ , Տի .
 Աստ . } հոս .
 Այսր . }
 Անդ . } հոն .
 Անդր . }
 Աստի . ասկէ .
 Անտի . անկէ .
 Արտաքս . } դուրսը .
 Արտաքոյ . }
 Ի վերոյ . վերը .
 Որպէս . } ենչպէս .
 Զիարդ . }

Ի վերայ . վրան .	Ընդէր .	} Ինչո՞ւ համար .
Շուրջ .	Զի .	
Շուրջանակի .	Յո՞ւրբեք .	} ո՞ր
Ուրեք . փեղ ճը .	Ո՞ւր .	
Ուստեք . փեղէ ճը .	Ե՞րբ . Ե՞րբ .	
Միանգամ . անգամ ճը .	Ուստի . ո՞րչի .	
Միանգամայն . Դէկէն .	Ոչ .	} ոչ, չ .
	Մի .	



Գ Լ Ո Ի Խ Դ

Շ Ա Ղ Կ Ա Պ

126. Հ. Ո՞ր բառերը շաղկապ կ'ըսուին :

Պ. Շաղկապ կ'ըսուին այն բառերը որ երկու բառ կամ երկու խօսք իրարու հետ կը կապեն , զոր օրինակ . Հայր իմ և մայր իմ . Հայրս ու մայրս . Յիւրսն եկն և իւրքն զնա ոչ ընկալան . Իրեննե՛րուն եկաւ ու իրենները զայն չընդունեցան : Այս խօսքերուն առջինին մէջ և՛ հայր , մայր բառերն իրարու հետ կը կապէ . երկրորդին մէջ և շաղկապին կապածը երկու խօսք է :

Գլխաւոր շաղկապներն են հետեւեալները .

Այլ . այլ , հասցա .	Իբրեւ .	} երբ .
Ապա .	Յորժամ .	
Ուրեմն .	Իսկ . եւ , Բայց .	
Արդ .	Կամ . կամ .	
Եւարդ .	Մինչ .	} երբ , արեւը .
Բայց . Բայց .	Մինչդեռ .	

Եթէ .	} Եթէ , որ .	Ուստի .	ուստի .
Եէ .		Սակայն .	սակայն .
Եւ .	ու , ալ .	Վասն զի .	} որովհետեւ .
Զի .	Չան զի , որպէս զի , որ .	Որովհետեւ .	
Թէպէտեւ .	Թեպէտ .	Քանզի .	քանզի , ինչպէս որ .



Գ Լ Ո Ւ Ս Ե

Ձ Ա Յ Ն Ա Ր Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

127. Հ. Ո՞ր բառերը յայնարհութեան կ'ըսուին :

Պ. Չայնարհութեան կամ թշուարութեան կ'ըսուին այն բառերը որ կիրք մը կը յայտնեն , այսինքն , վախ , զարմանք , բարկութիւն , զղուանք , արհամարհութիւն , ցաւ , և այլն :

128. Հ. Գլխաւոր ձայնարկութիւնները որո՞նք են :

Պ. Գլխաւոր ձայնարկութիւնները հետեւեալներն են :

Ո՛վ .	} ո՛վ . զարմանք ցուցնող .
Ո՛ .	
Ո՛հ .	ու՛հ . տրամութիւն , վիշտ ցուցնող .
Վ՛ահ .	Վա՛հ . արհամարհանք ցուցնող .
Վ՛անչ .	Վա՛նչ . օ՛ր . վրէժխնդրութիւն ցուցնող .
Բ՛արէ .	Բա՛րէ . զարմանք , ցաւ կամ ապաշաւ ցուցնող .
Եղ՛ուկ .	} աւա՛ղ . զուժ , ցաւակցութիւն ցուցնող .
Աւա՛ղ .	
Հա՛պա .	} օ՛ն . խրախոյս ցուցնող .
Օ՛ն .	

Օն անդր • }
 Փաշդաստ • } Աստուած շնէ • մերժում , սուկում ցու-
 Քաւ լիցի • } ցընող •

Ա՛յ • ա՛յ • բարկութիւն , թշնամանք ցուցնող •

Է՛ • ե՛կ • մէկը կանչելու համար •

• Երանի • երանի՛ • երանութիւն տալու համար •

Իցիւ •

Իցէ թէ • } Իղձ , բաղձանք ցուցնելու համար •

• Վայ • վայ • վայ կարդալու համար •

Ազնիւ • ազնի՛ւ • գովելու համար •



ՄԱՍՆ Բ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

129. Հ. Համայնապետութեան ի՞նչ կը սորվեցնէ :

Պ. Համայնապետութեանը կը սորվեցնէ թէ խօսք մը ինչ բաներէ կը կազմուի :

130. Հ. Նախադասութեան մէջ ի՞նչ պէտք է որ ըլլայ :

Պ. Նախադասութեան մէջ պէտք է որ դեմարբայ մը ըլլայ :

Աստուած աբար զերկինս եւ զերկիր • Աստուած երկինքն ու երկիրը ստեղծեց :

Այս խօսքը նախադասութիւն է , քանզի դիմաւոր բայ մը ունի որ է աբար , ստեղծեց :

Ասաց Աստուած • Եղեց լոյս , եւ եղև լոյս • Աստուած ըսաւ • Թող լոյս ըլլայ • եւ լոյսը եղաւ :

Այս խօսքին մէջ երեք նախադասութիւն կայ , քանզի երեք դեմարբայ բայ կայ • ասաց , ըսաւ • եղեց , ըլլայ • եղև , եղաւ :

131. Հ. Խօսքին մէջ բայէն զատ ուրիշ ի՞նչ կը գտնուի :

Պ. Խօսքի մէջ բայէն զատ՝ կը գտնուին *որէք* բայէ, *հաշիտն*, *իմացիք*, *յապիացուցիչ*, *բացայայտիչ* :

Ա. ՏԵՐ ԲԱՅԻ

132. Հ. Տեր բայէն ի՞նչ է :

Պ. Տեր բայէ կ'ըսուի այն *ազգան* հոլովը որ բային գործողութիւնն ընողը կը ցուցնէ, և բային հետ թուով ու դէմքով կը համաձայնի. զոր օրինակ. Աստուած արար զերկինս և զերկիր : Այս խօսքին մէջ Աստուած ուղղական հոլովը *արար* բային *որէք* բայէն է, քանզի ընողը կամ ստեղծողն Աստուած է, և բային հետ թուով և դէմքով համաձայնած է :

133. Հ. Խօսքի մը մէջ տէր բային ի՞նչպէս կը ճանչցուի :

Պ. Խօսքի մը մէջ տէր բային դիւրաւ կը ճանչցուի, եթէ *՝՛՛* հարցումն ընենք. զոր օրինակ, վերի խօսքին մէջ. — *՝՛՛ ստեղծեց*. — Աստուած. — *ապա* Աստուած տէր բայի է :

134. Հ. Բայը ի՞նչ թիւ կը դրուի, երբ քանի մը տէր բայի ունի :

Պ. Երբ բայը քանի մը տէր բայի ունի, բայը *յոգնակի* կը դրուի. զոր օրինակ :

Նոյ եւ որդիք նորա մտին ՚ի տապանն. Նոյ եւ ա-
նոր որդիք տապանը մտան : Ո՞վ մտաւ. — Նոյ եւ որ-
դիքը. ապա՝ Նոյ եւ որդիք նորա տէր բայի են :

135. Հ. Եթէ տէր բայիները տարբեր դէմքի բառեր են, բայն ի՞նչ թիւ և ի՞նչ դէմք կը դրուի :

Պ. Եթէ տէր բայիները տարբեր դէմքի բառեր են, բայը յո՞ւսակէ կը դրուի, և նախապատիւ դէմքին հետ կը համաձայնի : Առաջին դէմքը քան զերկրորդը նախապատիւ է, երկրորդն ալ քան զերրորդը : Այսպէս կ'ըսուի,

Ես և հայր ի՞մ մի է՞մ :

Յորժամ դու և նա միայն է՞ք :

136. Հ. Տէր բային միշտ ուղղակա՞ն հոլով է :

Պ. Տէր բային սեռական կամ արական ալ կրնայ ըլլալ :

137. Հ. Տէր բային երբ սեռական կը դրուի :

Պ. Երբ և շաղկապով կապուած երկու բայ մի և նոյն տէր բային ունին, կրնայ և շաղկապը զանց առնուիլ, և առաջին բայն անցեալ ընդունելութեան փոխուիլ. անատեն տէր բային կրնայ սեռական դրուիլ. զոր օրինակ :

Տեսեալ Յիսուսն զհաւատա նոցա՝ ասէ . Յիսուս անոնց հաւատքը տեսնելով՝ կ'ըսէ . փոխանակ ըսելու, Եթէ Յիսուսն զհաւատա նոցա է՞ս ասէ :

Երկրորդ, անցեալ ընդունելութեամբ և էական բայով շինուած ժամանակներու, այսինքն՝ յարակատարի, գերակատարի, ստորագատարի անցեալի (տես թիւ 23) եղակէ երբորք դէմքերը սեռական տէր բայիով ամէն դէմքի տեղ կը դրոժածուին : Այսպէս կ'ըսուի :

Տեսեալ է ի՞մ, տեսեալ է ի՞նչ, տեսեալ է նորս, տեսեալ է նորս :

եալ է եղբօր իմոյ, տեսեալ է Տեր, տեսեալ է Յեր, տեսեալ է Նոյս. տեսեալ է եղբարց իմոյ, փոխանակ ըսելու՝ Տեսեալ է՞ ես, տեսեալ էս դու, տեսեալ է Նոյ, տեսեալ է եղբայր ի՞մ, տեսեալ է՞մք Տէք, տեսեալ էք դուք, տեսեալ են Նոյս, տեսեալ են եղբարք ի՞մ :

Տեսեալ եր ի՞մ, քո, Նորս, Տեր, Յեր, Նոյս. Տեսեալ եցե ի՞մ, քո, Նորս, Տեր, Յեր, Նոյս :

Եթէ ի՞մ չէր եկեալ, եթէ ես եկած չըլլայի : Փոխանակ՝ եթէ ես ոչ եի եկեալ :

Հրէից երդումեալ եր սպանանել զՊաւղոս. Հրեաները երդում ըրած էին զՊողոս սպանանել : Փոխանակ ըսելու՝ Հրեայք երդումեալ էին սպանանել, եւ այլն :

138. Հ. Տէր բային երբ տրական կը դրուի :

Պ. Երբ երկու նախադասութիւն ղէ, թէ շաղկապով կապուած են, այն շաղկապները զանց առնուելով՝ երկրորդ նախադասութեան բայը կրնայ աներեւոյթի փոխուիլ, և անատեն տէր բային որական կը դրուի. զոր օրինակ.

Ոչ կամիմք Ռաֆայէլէ դժա 'ի վերայ մեր. Չենք ուզեր որ ատիկայ մեր վրայ թագաւորէ. Փոխանակ ըսելու՝ Ոչ կամիմք ղի Ռաֆայէլէսցէ դա 'ի վերայ մեր :

Ոչ տամք թոյլ անցանել Յեզ ընդ երկիր մեր. Չենք թողուր որ մեր երկրէն անցնիք : Փոխանակ՝ Ոչ տամք թոյլ ղի անցանիցեք դուք, եւ այլն :

139. Հ. Ո՞ր տէր բայինները կրնան զեղչուիլ :

Պ. Դերանունն տէր բայինները հայերէնի մէջ սովորաբար կը զեղչուին. ուստի կ'ըսուի, «իբե՞մ, գործեաց, երեւեց, արասցուք, ընկալարուք, ասէին. աս բայերուն դերանունն տէր բայինները ես, դու, նա, Տէք, դուք, նոյս, լուելեայն կ'իմացուին :



Բ. ԿՈՉԱԿԱՆ

140. Հ. Կոչականն ի՞նչ է :

Պ. Կոչականը «աղահան հոլով է, որ երկրորդ գէմքի անձ մը կը ցուցնէ առ որ խօսքը կ'ուղղուի . զոր օրինակ .

Լուր , «բրեան , խրատու հօր քո . Որդեակ , քու հօրըդ խրատը մտիկ ըրէ : Աստուծոյ , արի , եկ արտաքս . Ազգարտա , ել , դուրս եկուր : Աղջիկ քո , քեզ ասեմ , արի . Աղջիկ , քեզի կըսեմ , ել : Ով անմիտ եւ հեղհեմ սիրտի հաւատալ . Ով անմիտներ եւ սրտով դանդաղներ հաւատալու :

Այս խօսքերուն մէջ՝ «բրեան , Աստուծոյ , աղջիկ քո , ով անմիտ եւ հեղհեմ սիրտի բառերը կոչական են :

Գ. ԽՆԴԻՐ

141. Հ. Խնդիրն ի՞նչ է :

Պ. Բայերն իրենց նշանակութիւնը լրացնելու համար , առանց նախադրութեան և նախադրութեամբ այլ և այլ հոլով բառեր կ'ուղղեն , որ ինքեզ կը կոչուին :

Ստորոգելի

142. Հ. Ստորոգելին ի՞նչ է :

Պ. Էական բային և ուրիշ քանի մը բայերու հետ , տէր բայիէն զատ , ուրիշ ուղղական հոլով մը կ'ըլլայ , որ տէր բայիին ինչ ըլլալը կը ցուցնէ . այս ուղղականին կ'ըսուի «սորոգելի» («աղահան խնդրէ») . զոր օրինակ .

Ես եմ «բրե քո . Ես քու որդիդ եմ .

Այս խօսքին մէջ երկու ուղղական կայ . Ես և

որքէ . եւ տէր բայի է , որքէ՝ ստորոգելի , որ տէր
բայինն ինչ կամ ով ըլլալը կը ջուլցնէ . այսպէս է
հետեւեալ օրինակներուն մէջ :

Նոյն եղիցին յէր դատարան . Անոնք ձեր դատաւոր-
ներն ըլլան :

Հոս ալ դատարան ստորոգելի է :

Եւ էր այն Ռեժարան . Այն մարդը հարուստ էր :

Հոս ալ Ռեժարան բառն է ստորոգելի :

143. շ . Ստորոգելին երբ հայցական կը դրուի :

Պ . Ստորոգելին , փոխանակ ուղղական դրուե-
լու , անորոշ (առանց շի) հայցական կը դրուի ,
երբ , փոխանակ վերաբերելու տէր բայինն , հայ-
ցական բառի մը կը վերաբերի . զոր օրինակ .

Կոչեցի շնչ Բարեկամս . Ձեզ բարեկամ կոչեցի :

Հոս Բարեկամս ստորոգելին հայցական դրուած
է՝ շնչին վերաբերելուն համար :

Ո՞ կացոյց շի՞ դատարան . Ձիս ով դատաւոր դրաւ :

Հոս ալ դատարան ստորոգելին հայցական է՝
շի՞ին վերաբերելուն համար :

Իո՞ւ զո՞ առնես զէշ . Իո՞ւ զքեզ ով կը կարծես :

Հոս ալ զո՞ ստորոգելին հայցական է՝ զէշին
վերաբերելուն համար :

Սեռի խնդիր

144. շ . Սեռի խնդիրն ինչ է :

Պ . Սեռի խնդիր կ'ըսուի այն հայցական հոլովը
որ ներգործական բայի մը տէր բայինն գործող-
ւեան առարկան կը ջուլցնէ . զոր օրինակ .



տասխան է . զոր օրինակ . Ծախեցին . որո՞ւն . —
Խամայեղացւոց . ապա Խամայեղացոց տրական խնդիր
է վաճառեցին բային :

Փրկեա զմեզ 'է շարէ . Մեզ շարէ փրկէ :

Այս խօսքին մէջ 'է շարէ բացառական հոլով
բնութեան խնդիր է չրէ՞ բային :

148. Հ. Բացառական հոլովն ի՞նչ հարցման
պատասխան է :

Պ. Բացառական հոլովը "բէ , քիմտէ՞ն , հարցման
պատասխան է . Փրկէ . — որմէ՞ . — շարէ . ապա 'է շարէ
բացառականը բնութեան խնդիր է չրէ՞ ին :

Բերէին զհիւանդս ճահճօ . Հիւանդներն անկողին-
ներով կը բերէին :

Այս խօսքին մէջ ալ ճահճօ գործիական հոլով
բնութեան խնդիր է բերէ՞ն բային :

149. Հ. Գործիական հոլովն ի՞նչ հարցման պա-
տասխան է :

Պ. Գործիական հոլովը որո՞ւ , է՞նչ բանով , քիմի՞լէ ,
նէ՞ իլէ , հարցման պատասխան է . զոր օրինակ . Հի-
ւանդները կը բերէին . — ի՞նչ բանով . — մահի՞ճ-
ներով :

150. Հ. Խօսքի մը մէջ ուրիշ ի՞նչ խնդիրներ
կրնան գտնուիլ :

Պ. Խօսքի մէջ , տրական , բացառական և գոր-
ծիական հոլով խնդիրներէն զատ , նախադրու-նեամբ
խնդիրներ ալ կրնան գտնուիլ . զոր օրինակ .

Ածին զՔիսուս առ Պիղատոս :

Հոս , առ Պիղատոս , առ նախադրութեամբ խընդիր է «Յէ» բային :

Ընկեցին զԴանիէլ 'ի գոմէն առիւծուց . Գանիէլն առիւծներուն գուրը նետեցին :

• Հոս ալ , 'ի գոմէն , 'ի նախադրութեամբ խնդիր է ընկեցին բային :

• Կացոյց զնա 'ի վերայ աշտարակի տաճարին . Անիկա տաճարին աշտարակին վրայ կեցուց :

Հոս ալ , 'ի վերայ աշտարակի , 'ի վերայ նախադրութեամբ խնդիր է կացոյց բային :

Գ. ՅԱՏԿԱՅՈՒՅԻՉ

151. Հ. Յատկացուցիչն ինչ է :

Պ. Գոյականները շատ անգամ «եւան հոլով խնդիր մը կ'ունենան , որ յարկացոյցիչ կ'ըսուի , և բան մը որուն ըլլալը կ'իմացնէ . զոր օրինակ , վերի օրինակին մէջ — 'ի վերայ աշտարակի փաճաբին . տաճարին աշտարակին վրայ . — փաճաբին , սեռական հոլովը , աշտարակ բառին յարկացոյցիչն է , քանզի աշտարակը որուն ըլլալը կ'իմացնէ , այսինքն՝ փաճաբին :

Ես զկամս նորա առնեմ . Ես անոր կամքը կ'ընեմ :

Հոս ալ նորա սեռական հոլով դերանունը՝ կամք բառին յատկացուցիչն է , քանզի կամքը որուն ըլլալը կը ցուցնէ , այսինքն՝ անոր (Աստուծոյ) :

152. Հ. Ի՞նչ կը կոչուի այն բառը որ յատկացուցիչ ունի :

Պ. Այն բառը որ յատկացուցիչ ունի՝ յարկացեալ

կ'ըսուի . ուստի վերի օրինակներուն մէջ աշխարհ
և հաստ բառերը յարկացեալ են :

153. Հ. Յատկացուցիչն ինչ հարցման պատասխան է :

Պ. Յատկացուցիչը, այսինքն սեռական հոլովը, որոնք, ինչ բանին քիմին, նէնին, հարցման պատասխան է :

154. Հ. Բայէն և գոյականէն զատ ո՞ր բառերը խնդիր կ'ուզեն :

Պ. Բայէն և գոյականէն զատ, խօսքի մէջ ծանաներէն սմանք և նախադրութիւնները այլ և այլ հոլով խնդիր կ'առնեն . այսպէս կ'ըսենք .

Արժանի վարձաց . Հնազանդ հրամանաց . Հմուտ որսոյ . Թափուր 'ի բնակչաց . Ազատ 'ի հարկաց . Լի պողովք . Կարօտ ինչ կամ ինչ :

Այս օրինակներուն մէջ, վարձաց, հրամանաց, որսոյ, տրական հոլովները՝ արժանի, հնազանդ, հմուտ ածականներուն խնդիր են . 'ի բնակչաց, 'ի հարկաց, բացառական հոլովները, Թափուր, պղատ, ածականներուն խնդիր են . պողովք, ինչ, գործիական հոլովներն ալ՝ լի, կարօտ, ածականներուն :

155. Հ. Դերանուններն ինչ խնդիր կ'ուզեն :

Պ. Ամէն նախադրութիւն գոյական կամ դերանուն խնդիր մը կ'ուզէ :

156. Հ. 'ի, յ, առ, շ, ընդ, ըստ, ց, նախդիրներն ինչ հոլով խնդիր կ'առնուն :

Պ. 'ի, յ, առ, շ, ընդ, ըստ, ց նախդիրներն այլ և այլ հոլով խնդիր կ'առնուն, և այլևայլ նշանակութիւն կ'ուենեան :

157. Հ. 'Ն կամ, նախդիրն ի՞նչ կը ցուցնէ :

Պ. 'Ն կամ, նախդիրը շատ անգամ տեղւոյ պարագան կը ցուցնէ. և ո՞ր հարցման կը պատասխանէ, զոր օրինակ. — Գնաց 'Ն քան. — ո՞ւր գնաց. — 'Ն քան, տուն : Կատի 'Ն քան. — ո՞ւր կը նստի. — 'Ն քան, տունը :

158. Հ. 'Ն կամ, նախդիրը ե՞րբ տրական կ'ու-

զէ :

Պ. Երբ բայը դադարում կը ցուցնէ, 'Ն կամ, նախդիրը թէ՛ ցուցնելու համար եղակի անունը քրական կ'ուզէ, և ներդրական կ'ըսուի :

Բնակէ 'Ն տալի . Կատի 'Ն քան . Կայր 'Ն քանարին :

159. Հ. 'Ն կամ, նախդիրը ե՞րբ հայցական կ'ուզէ :

Պ. Երբ բային գործողութիւնը շարժում կը ցուցնէ, 'Ն կամ, նախդիրը տեղ ցուցնելու համար եղակի անունը անորոշ հայցական կ'ուզէ, և նախդիր քրական կ'ըսուի. զոր օրինակ.

Չոքաւ 'Ն քան . Առաքեաց 'Ն տալի . Ընթացաւ 'Ն հրապարակի :

160. Հ. 'Ն կամ, նախդրէն ետքը ե՞րբ միշտ հայցական կը դրուի :

Պ. Երբ խնդիրը յօքնակի և կամ չորրորդ հոլովման (գետ, գետոյ) բառ է, 'Ն կամ, էն ետքը միշտ անորոշ հայցական կը դրուի. զոր օրինակ.

Գնացին 'Ն քանս իւրեանց . Բնակին քանքաւս . Անկաւ 'Ն գեքն . Հեղձաւ 'Ն գեքն :

161. Հ. շ նախդիրը բացառական խնդրով
ի՞նչ կը նշանակէ :

Պ. շ նախդիրը բացառական խնդրով բանի մը
զբայով կը նշանակէ, և պարտական կ'ըսուի . զոր օրինակ .

Պատմեն շնորհ . Անոր զբայով կը պատմեն : Ասացաւ
շնորհանէն . Տղուն զբայով ըսուեցաւ :

162. Հ. շ նախդիրը գործիականով ի՞նչ կը
նշանակէ :

Պ. շ նախդիրը գործիական խնդրով բանի մը
Բուրբոյն կը նշանակէ, և պարտական կ'ըսուի . զոր
օրինակ .

Խոնեցան շնորհ . Անոր Բուրբոյն ժողովուեցան :
Պատեցեն շնորհ պատնէշ . Բուր Բուրբոյն պատ պիտի
քաշեն :

163. Հ. ընդ, եզակի տրական և յոքնակի հայ-
ցական խնդրով, ի՞նչ կը նշանակէ :

Պ. ընդ, եզակի տրական և յոքնակի հայցական
խնդրով, մէկուն հետ կը նշանակէ . զոր օրինակ .

Խօսեցաւ ընդ նոս . Անոր հետ խօսեցաւ : Խօսեցաւ
ընդ նոս . Անոնց հետ խօսեցաւ :

164. Հ. ընդ, սեռական խնդրով, ի՞նչ կը նշանակէ :

Պ. ընդ, սեռական խնդրով, որք, քիչ, քիչ, կը
նշանակէ . զոր օրինակ .

Թագաւորեաց Րօբովամ որդի նորա (Սողոմոնի) ընդ
նորա . Անոր (Սողոմոնին) որդին Րօբովամ անոր տեղը
Թագաւորեց :

165. Հ. Ընդ , գործիական խնդրով , ի՞նչ կը նշանակէ :

Պ. Ընդ , գործիական խնդրով , որպէս կը նշանակէ . զոր օրինակ .

Ընդ Ռե-ուէ . Թեւերուն տակը . Ընդ էշխանու-թեանք . Իշխանութեան տակ :

166. Հ. Ուրիշ նախադրութիւններ ի՞նչ խընդիր կ'ուզեն :

Պ. Ուրիշ նախադրութիւններէն ոմանք սեռական կ'ուզեն , զոր օրինակ . առջե , զինք , յետ , 'է վերայ . ոմանք տրական , ոմանք բացառական , ոմանք գործիական :

Ե. ԲԱՅԱՅԱՅՏԻՉ

167. Հ. Բացայայտիչ ի՞նչ է :

Պ. Բացայայտիչ կ'ըսուին ճիշտ կամ սխալ ճշ բառ որ ուրիշ բառի մը քով կը դրուին և մի և նոյն բանը կը նշանակեն , բայց անոր մեկնութեան պէս են . զոր օրինակ .

Յովսէփ , այրն Մարեմայ . Յովսէփ Մարիամին այրը :

Հոս , այրն Մարեմայ , Յովսէփին Բացայայտիչ է : Յովսէփ և այրն Մարեմայ մի և նոյն անձը կը նշանակեն , բայց երկրորդը մեկնութիւն է առաջնոյն , քանզի որ Յովսէփն ըլլալը կը ցուցնէ :

Փախուստն Անահայ , հօր «բժոյճ» Գրեթորե . Սուրբ Գրիգորին հօրը , Անահայ փախուստը :

Հոս ալ հօր «բժոյճ» Գրեթորե բառերն՝ Անահային բացայայտիչ են . Անահայ և հայր «բժոյճ» Գրեթորե մի և նոյն

անձն է , միայն երկրորդը մեկնութիւնն է առաջ-
նոյն :

Զմայրն ամենայն առաքինութեան , շինարհո-
ւիւն , չունէր յանձին . Ամէն առաքինութեանց մայրը , խո-
նարհութիւնը չունէր :

Հոս ալ խոնարհո-
ւիւնն ըստ մայր ամենայն առաքին-
ութեանց ին ըստայայտիչ է : Երկուքն ալ մի և նոյն
բանը կը նշանակեն , միայն վերջին բառն առաջին
ներուն մեկնութիւնն է :

Կոոց եւ դրօշելոց հանդամանք ա-
թարայի , հարժ
Աքրահաճո , եղեն . Քարէ եւ փայտէ արձաններ (կուռ-
քեր) շինել՝ Աքրահամին հօրը թարային աստե՛ն սկսաւ :

Հոս ալ հարժ Աքրահաճո-
բառերը թարայի ըս-
տայայտիչ են :

ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆ

- 168. Հ. Յարաբերական դերանունն ի՞նչ բառ է :
- Պ. Յարաբերական դերանունը ո՞ր բառն է , և խօս-
քին մէջ իրմէ առաջ դտնուած բառ մը կը
ցուցնէ . զոր օրինակ .

Հայրն + ո՞ր տեսանէ 'ի ծածուկ' հատուցէ քեզ
յայտնապէս . Քո՛ս հայրդ ո՞ր ծածուկ կը տեսնէ , յայտնի
պիտի հատուցանէ :

Այս խօսքին մէջ ո՞ր յարաբերական դերանունն
է , և հայր բառին տեղ դրուած է , կամ հայր բա-
ռը կը յարաբերէ :

Ասորն զոր տեսին յարեւելս՝ առաջնորդեաց նոցա .
Ասողը զոր արեւելք տեսան՝ անոնց առաջնորդեց :

Այս խօսքին մէջ ալ ոչ յարաբերական դերա-
նունը ասոր բառը կը յարաբերէ :

169. Հ. Յարաբերականով ցուցուած բառն
ի՞նչ կը կոչուի :

• Պ. Յարաբերականով ցուցուած բառը յարաբեր-
եալ կը կոչուի . ուստի վերի խօսքերուն մէջ հայր և
ասոր բառերը յարաբերեալ են :

• 170. Հ. Յարաբերականն ո՞ր պիտի դրուի :

Պ. Յարաբերականը կարելի եղածին չափ յա-
րաբերելոյն անմիջապէս քովը պիտի դրուի :

171. Հ. Դերանունն յարաբերեալը կրնայ լռել-
եայն իմացուիլ :

Պ. Դերանունն յարաբերեալը շատ անգամ
լռելեայն կ'իմացուի . զոր օրինակ .

Որ ետեսն դիս՝ ետես զհայր իմ :

Այս խօսքին մէջ լռելեայն կ'իմացուի յարա-
բերեալը , որ է նա դերանունը . ուստի պիտի ըլ-
լայ . — Նա որ ետես դիս՝ ետես զհայր իմ . Ան
որ դիս տեսաւ՝ հայրս տեսաւ :

Որո՞նչն տեսանեն՝ տեսցեն , եւ որո՞նչն տեսանենն կու-
րասցին :

Հոս ալ յարաբերեալը , նոյն , լռելեայն կ'ի-
մացուի . պիտի ըլլայ այսպէս . Նոյն որ ոչ տեսա-
նեն՝ տեսցեն , և նոյն որ տեսանենն՝ կուրասցին .
Անոնք որ չեն տեսներ՝ պիտի տեսնեն , իսկ անոնք
որ կը տեսնեն՝ պիտի չտեսնեն :

172. Հ. Երբ յարաբերեալը լռելեայն է , ի՞նչ
կ'ըլլայ :

Պ. Երբ յարաբերեալն այսպէս լուեւեայն է ,
 յարաբերականէն անմիջապէս ետքը եկող բառին
 վրայ « , ր , ն , գիրերէն մէկը կը դրուի , այսինքն՝
 « կը դրուի՝ երբ լուեւեայն իմացուած դերանուն
 նը՝ այս , «ս կամ ե» դերանուններէն մէկն է . ր կը
 դրուի՝ երբ լուեւեայն իմացուած դերանունը «յր ,
 րս կամ ր» դերանուանց մէկն է . ն կը դրուի՝
 երբ լուեւեայն իմացուած դերանունը՝ «ն . կամ ն»
 դերանուններէն մէկն է . զոր օրինակ .

Մի ոք մեղադիր լիցի եւ աղարտիցէ զոր ասեմ .

Փոխանակ ըսելու , Մի ոք մեղադիր լիցի և
 աղարտիցէ զայս զոր ասեմ :

Գիտիցենա արդեօք զոր ընթեռնուցուսր :

Փոխանակ ըսելու , Գիտիցենա արդեօք զայս զոր
 ընթեռնուս :

Ոչ կարեմք զոր տեսաքն եւ լուաք չխօսել :

Փոխանակ ըսելու , Ոչ կարեմք չխօսել զայս զոր
 տեսաք և լուաք :

173. 2. Յարաբերականը դիմաւոր բայով ի՞նչ
 բանի զօրութիւն ունի :

Պ. Առանց յարաբերեալի յարաբերական դե-
 րանունը , դիմաւոր բայով մէկտեղ , աշխարհաբա-
 րին «լ կամ «ծ վերջաւորուած բառերուն զօրու-
 թիւնն ունի . ուստի՝

Որ ետեան դիս , կը նշանակէ՝ Զիս տեսնողը : Որ + «ն
 տեսանէն , կը նշանակէ՝ Զտեսնողները : Մի ոք աղար-
 տիցէ զոր ասեմ , կը նշանակէ՝ Ըսածս մէկը չպարսաւէ :

Գիտիցես զոր ընթերցանուցասոր, կը նշանակէ՝ կարգացածդ գիտես: Ոչ կարեմք զոր պետտն և լատ չխօսել, կը նշանակէ՝ Ձենք կրնար պետտնիս և լատնիս չխօսիլ:

174. Հ. Այս կերպ դրուցուածներու մէջ յարաբերականն ի՞նչ հոլով կրնայ դրուիլ:

Պ. Այս կերպ դրուցուածներու մէջ յարաբերականը լռելեայն իմացուած յարաբերեալին հոլովը կը դրուի, եթէ այն յարաբերեալը հոլոված բառ է. զոր օրինակ.

Որո՞՞ խնդրէ 'ի քէն' տուր. Քենէ խնդրողին տուր:

Փոխանակ ըսելու, Տուր այն՞ որ խնդրէ 'ի քէն':



ՄԱՄՆ Գ.

Շ Ա Ր Ա Դ Ր Ո Ի Թ Ի Ի Ն

175. Հ. Շարարչո՞ւնն ի՞նչ բանի կ'ըսուի:

Պ. Խօսք մը կազմելու կամ իմաստ մը հասկըցընելու համար բառերուն իրարու քով շարուելուն շարարչո՞ւնն կ'ըսուի:

176. Հ. Խօսք մը շարադրելը քանի՞ կերպով կ'ըլլայ:

Պ. Խօսք մը շարարչելը կամ բառերը շարելը երկու կերպով կ'ըլլայ. պարզ և յետադարձ:

177. Հ. Պարզ շարադրութիւնը ո՞րն է:

Պ. Պարզ շարարչո՞ւնն ան է ուր բառերը քերականական կարգով շարուած են:

178. Հ. Բառերը քերականական կերպով շարել ի՞նչպէս կ'ըլլայ :

Պ. Բառերը քերականական կերպով շարելը հետեւեալ կերպով կ'ըլլայ :

Նախ պէտք է որք քայլի դնել իր մասերովը , այսինքն՝ ածականներովն ու յատկացուցչովը :

Երկրորդ՝ Քայլ :

Երրորդ՝ ՏակՔայլ , եթէ մակբայ կայ :

Չորրորդ՝ հայցական սեռի խնդրն իր մասերովը , եթէ բայը ներդործական է և հայցական հոլով սեռի խնդիր ունի :

Հինգերորդ՝ Տե՛ս խնդրե՞քե՞ք , այսինքն՝ տրական , բացառական , դործիական և նախադրութեամբ խնդիրներն իրենց մասերովը . զոր օրինակ .

Նմանեցաւ արտայտելին երկնից առն թագաւորի որ արար հարսանիս որդւոյ իւրում , եւ առաքեաց զծառայս իւր կոչել զհրաւիրեալսն 'ի հարսանիսն , եւ ոչ կամեցան գալ : Բարձեալ առաքեաց այլ ծառայս եւ ասէ . Ասացէք հրաւիրելոցն . ահաւասիկ զճաշ իմ պարտասպեցի , զուարակք իմ պարարակք զենեալ են , եւ ամենայն ինչ պատրաստ է , եկայք 'ի հարսանիսս : Եւ նորա յուլացեալ գնացին , «Տն յախարակ իւր , և «Տն 'ի գահաւ իւր : Եւ այլք կալան զծառայս նորա , թշնամանեցին եւ սպանին : Իսկ թագաւորն իբրեւ լուաւ , բարկացաւ , եւ առաքեաց զզօրս իւր եւ սատակեաց զսպանողսն զայնոսիկ , եւ զքաղաքս նոցա այրեաց : Յայնժամ ասէ ցծառայս իւր . Հարսանիքս պատրաստ են . եւ հրաւիրեալքն չէին արժանի . արդ՝ երթայք յանցս ճանապարհաց , և զոր Տե՛սճա՛մ Գրանիցե՛ք՝ կոչեցէ՛ք 'ի հարսանիսս : Եւ ելեալ ծառայքն 'ի ճանապարհս՝ ժողովեցին

զամենևսեան դորս եւ գախն, զչարս եւ զքարիս, եւ
 լցան հարսանիքն բազմականօք: Եւ մտեալ թագաւորն
 հայել զբազմականօքն՝ ետես անդ այր մի որ ոչ էր
 զդեցեալ հանդերձ հարսանեաց. եւ ասէ ցնա (թագաւորն).
 Ընկեր, զիմորդ մտեր այսր, զի ոչ ունէիր հանդերձ հար-
 սանեաց. եւ նա պապանձեցաւ: Յայնժամ ասէ թագաւորն
 ցապասաւորսն. Կապեցէք զբորս զոքս եւ զՅեռս, եւ հա-
 նէք զդա՝ ի խաւարն արտաքին, անդ եղեջե լաւ եւ կըր-
 ճել արածանց:

Ս.յս հատուածին մէջ շարադրութեան կարգը
 քերականական է, բաց ՚ի նօտը գրով նշանակ-
 ուած մասերէն որոնց կարգը ձեւաւոր է:

179. Հ. Ձեւաւոր կարգը քանի՞ է:

Պ. Ձեւաւոր կարգը երեք է: Նախ, արհու-ղի,
 այսինքն, երբ բառերը քերականական կարգէն
 տարբեր կերպով շարուած են, զոր օրինակ, երբ
 փեր Քայն փոխանակ բայէն առաջ դրուելու բայէն
 ետքը դրուած է. կամ խնդիր մը փոխանակ խնդրա-
 ռուէն ետքը դրուելու անկէ առաջ դրուած է, զոր
 օրինակ, յատկացուցիչը յատկացեալէն առաջ:
 Վերի հատուածին մէջ՝ Նճանեցաւ արհու-ղին երկնից
 խօսքը՝ արհու-ղի է, քանզի հոն փեր Քայն բայէն ետքը
 դրուած է: Չճաշ է՞ որարբասօրեցի խօսքն ալ արհու-ղի է,
 քանզի հոս հայցական ինքեքը նոյնպէս խնդրառուէն,
 այսինքն՝ որարբասօրեցի բայէն առաջ դրուած է:
 Կապեցէք զբորս զոքս եւ զՅեռս խօսքն ալ արհու-ղի է,
 քանզի հոս ալ բորս յատկացուցիչը յատկացեալէն
 առաջ դրուած է: Ս.յս ձեւը արհու-ղին կը կոչուի:
 Երկրորդ՝ ձեւաւոր է կարգը, երբ խօսքին

մէջ բառ մը չեղեալ է, այսինքն՝ լուելեայն կ'իմացուի, զոր օրինակ, վերի հատուածին մէջ Ոմն յագարակ իւր և ոմն 'ի վաճառ իւր խօսքը չեղեալ է, քանզի քնաց բայը զօրութեամբ կ'իմացուի, ուստի պիտի ըլլար՝ Ոմն քնաց յագարակ իւր և ոմն քնաց 'ի վաճառ իւր : Այս ձեւը չեղեալ կ'ըսուի :

Երրորդ՝ ձեւաւոր է շարադրութեան կարգը, երբ խօսքին մէջ բառ մը, զոր օրինակ, տէր բային կամ խնդիր մը, աւելի է. զոր օրինակ.

Կինս զոր ետուր ընդ իս՝ նա ետ ինձ 'ի ծառոյ անտի եւ կերայ . Կինը զոր ինձի տուիր ան տուաւ ինձի ծառէն ու կերայ :

Հոս նա աւելորդ է :

Յիսուս զոր դուք սպանէք՝ զնա յարոյց Աստուած :

Հոս ալ զնա աւելի դրուած է : Այս ձեւն աւելադրութեան կը կոչուի :



Կ Է Տ Ա Դ Ր Ո Ի Թ Ի Ի Ն

1. Հ. Կէտադրութիւն ի՞նչ է :

Պ. Կէտադրութեան է խօսքին մէջ բառեր և իմաստներ կէտ կոչուած նշաններով իրարմէ զատել :

2. Հ. Կէտադրութեան գլխաւոր նշանները որո՞նք են :

Պ. Կէտադրութեան գլխաւոր նշաններն են բռնի (՝), սորակէտ (,) , օջակէտ (.) և վերջակէտ (:) :

3. Հ. Այս նշաններն ինչո՞ւ համար կը գործածուին :

Պ. Այս նշանները կը գործածուին նախադասութեան մը և կամ պարբերութեան մը մասերն իրարմէ զատելու համար :

4. Հ. Նախադասութիւն ի՞նչ է :

Պ. Նախադասութեան է այլևայլ մասերէ բաղկացեալ իմաստ մը որուն մէջ դիմաւոր բայ մը կայ, և նախադասութեան մասերն են՝ տէր բայն, ինքեաները, ճակատայք, ածականներ և այլն :

5. Հ. Պարբերութիւնն ի՞նչ է :

Պ. Պարբերութեան կ'ըսուի երկայն խօսք մը որ կը բաղկանայ երկու գլխաւոր նախադասութեանէ որոնք պարբերութեան ածրամիտքը կը կոչուին :

6. Հ. Պարբերութեան անդամներն ի՞նչ են :

Պ. Պարբերութեան անդամներն են այնպիսի նախադասութիւններ՝ որ իրարմէ կախում ունին, կամ իրարու հարկադրեալ են, և կամ որոնց մէկը միւսին պատճառն է. զոր օրինակ :

Եթէ մեզի մեր տկարութեան վրայ գաղափար տրուող բան մը կայ, մեր ծննդենէն անմիջապէս ետքը մեր գտնուած վիճակն է :

Երջանկութեան հասնելու համար բոլոր մարդիկ հարստութիւն կը փնտռեն. բայց եւ այնպէս երջանկի հարուստներ շատ քիչ կը գտնուին :

Մեր թագաւորը բարեսիրտ եւ մարդասէր է. ապա անոր գթութեանը կրնանք դիմել :

Այս պարբերութեանց առաջին անդամները

İBB Eyüp Sultan Halk ve Çocuk Kütüphanesi



ERM1006

255.07.02.01.06.00/

